

TEN MANDERE

BESTUUR :

Erevoorzitter :

(+) RAFAËL VERHOLLE

Heyestraat 21, 8870 Izegem

tel. (051) 30.12.42

Voorzitter :

Dr. JEAN-MARIE LERMYTE

Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem

tel. (051) 30.39.99

Ondervoorzitter :

ANTOON VANDROMME

Blauwhuisstraat 52, 8870 Izegem

tel. (051) 30.31.35

Secretaris :

ROBERT LEROY

Boomforeeststraat 49, 8870 Izegem

tel. (051) 30.10.56

Penningmeester :

ALBERIC DEPREZ

Ommegangstraat 69 bus 1, 8870 Izegem

tel. (051)30.28.48

Archivaris :

ANDRÉ DEMEURISSE

Baronielaan 33, 8870 Izegem

tel. (051) 30.46.58

Leden :

LUC BILLIOUW

Ter Beemden 16, 8870 Izegem

tel. (051) 30.12.23

BART BLOMME

Europastraat 13, 8770 Ingelmunster

tel. (051) 30.03.67

ANDRÉ MISTIAEN

Hondekensmolenstraat 24, 8870 Izegem

tel. (051) 30.36.69

FREDDY SEYNAEVE

Elegastlaan 14, 8870 Izegem

tel. (051) 30.58.31

RAF VANDENBERGHE

Meensesteenweg 77, 8870 Izegem

tel. (051)30.46.23

HENDRIK WILLAERT

Krommekeerstraat 3, 8080 Ruislede

tel. (051) 68.82.45

REDACTIE :

Bart Blomme (hoofd)

Jean-Marie Lermyte

Antoon Vandromme

Raf Vandenberghe

heemkundig tijdschrift voor
Izegem, Emelgem en Kachtem

viermaandelijks periodiek

DE BOSSENIERSGILDE

ST.-BARBARA

IN IZEGEM

1615 - 1990

Bertrand Nolf

aan dit nummer werkte mee :

Bertrand Nolf, Zevekotestraat 27, 8870 Izegem

Verantwoordelijke uitgever : Jean-Marie Lermyte

Kortrijksestraat 323, 8870 Izegem

Elke auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn bijdrage en ontvangt 15 overdrukken.

Voor gehele en gedeeltelijke overname is de voorafgaandelijke toestemming van de heemkundige kring en de auteur vereist.

Lijst ERELEDEN 1990

Allewaert Luc, Marktstraat 14
 Dr. Luc Allosserie, Roeselaarsestraat 327
 Mevr. Balcaen M-L, Slagmeersenstraat 69
 Boucherie Gerard, Ambachtenstraat 84
 Bourgeois, André, Sint-Tillostraat 9
 Bral-Dejonghe, Rudi Ardooisestraat 62
 Bruyneel Walter, Grote Markt 1
 Christiaens Marcel, Eigenhaardstraat, 45
 Christiaens Omer, Prins Albertlaan 2
 Christiaens, Roselin Mevr., Grote Markt 17
 Debacker Patrick, Prinsessestraat 31
 Deblauwe Marcel, Kouterweg 125
 Debruyne Rudy, Slagmeersenstraat 13
 Declercq Rik, Korenmarkt 14
 Declercq Louis, Burg.v.d.bogaerdelaan 30
 Z.E.H. Decoene J., Kerkstraat 13
 Defauw Leon, Gentse heerweg 92
 De Forche Christiaan, H.Consciencestraat 18
 Demey Johnny, Kortrijksestraat 321
 Demuyne Gustaaf, Baron de Pelichystraat 45
 Denys Roland, Burg. v.d. Bogaerdelaan 67
 Driegelinck-Wyffels, Mevr., Burg. v.d. Bogaerdelaan 55
 Dupont Jim, Kerkplein 8 bus 4
 Dupont Johan, Lendeleedsestraat 7
 Duyck Walter, Kruisstraat 27
 Feys Gerard, Camiel Ameyestraat 1
 Geldof Odier bvba, Slagmeersenstraat 45
 Guillemin-Verbeke E., Meensesteenweg 88
 Handsaeme Roland, Gentse heerweg 82
 Herman Raf, Stijn Streuvelsstraat 26
 Houthoofd Antoon, Steenovenstraat 4
 Kemp Luc, Lendeleedsestraat 293
 Kemp Marc, Gentse Heerweg 45
 Laga Herman, Gentse Heerweg 48
 Lecluyse-Demeyere E., Abelestraat 25
 Lefevre Jozef, Karel de Goedelaan 18
 Madou André, Roeselaarsestraat 317
 Maertens Eric, Kerelsstraat 13
 Marrannes Peter, Kerkstraat 2
 Mattan Rony, Roeselaarsestraat 127
 Mediatheek St. Jozefscollege, B. v.d. Bogaerdelaan, 53
 Ondersteuningsgenootschap
 Zusters van Liefde, Roeselaarsestraat 43
 Oosterlynck Jozef, St.-Jorisstraat 47
 Porte Rik, Dweersstraat 32
 Rosseel Luc, Roeselaarsestraat 95
 Saelen André, Mevr., Kachtemsestraat 137
 Sagon-Vandenavenne F., Gentsestraat 17
 Sagon Luc, Oude Iepersestraat 45
 Seynaeve Jozef, Burg. v.d. Bogaerdelaan 93
 Strobbe-Cardoen D., Gentse Heerweg 98
 Strobbe-Staessens Luc, Vredestraat 1
 Strobbe-Debever G. Mevr., Korenmarkt 11 app. 1
 Terryn Rik, Nederweg 38
 Vandenbussche André, Dam 43
 Vandenbussche Erik, Gentse Heerweg 56
 Vandenbussche M., Mevr., Nieuwstraat 9
 Vanderhaeghen Albert, Baronielaan 26
 Vandommele Roger, St.-Rafaëlstraat 14
 Vanfleteren Georges, Pr. Albertlaan, 46
 Vanhaverbeke Luc, Roeselaarsestraat 83
 Vangheenbergh Mevr, Dweersstraat 10
 Vanhecke Johan, Prinsessestraat 74
 Vanlerberghe Robert, Meensesteenweg 33
 Vens Werner, Prinsdomlaan 16
 Verhaeghe Luc, Oekensestraat 29
 Verledens Willy, Peter Benoitstraat 41
 Werbrouck Raymond, Roeselaarsestraat 143

buiten Izegem

Deblauwe, Jules	St.-Amandsstraat, 107	8800 ROESELARE
Declercq, Carl	Izegemsestraat, 57	8768 LEDEGEM
Depoorter Frans	V.Weelystraat 15	2678 av. de Lier NEDERLAND
Durand Gerard	Arsenaalstraat 37	8000 BRUGGE
Gilles de Pélichy, Mej.	Keizer Karelstraat 105b30	8000 BRUGGE
Hespeel Eric,	Lange kant 11	3150 HAACHT
Meyfroidt Armand	Vlasschaardstraat 12	8770 INGELMUNSTER
Soens Gerard	Beukenlaan 11	8860 LENDELEDE
Vanantwerpen, Lucien	Korenstraat, 19	9800 DEINZE
Vanneste, Guido	Tarwestraat, 10	8770 INGELMUNSTER
Veranneman André	Ooststraat 199	8800 ROESELARE

Vijfentwintig jaar geleden gaf de heemkundige kring *Ten Mandere* een speciaal nummer uit n.a.v. het 350-jarig bestaan van de *koninklijke Gilde de Bosseniers van de H. Barbara*. Dat gebeurde in samenwerking met het Algemeen Rijksarchief.

Dit jaar vieren de *Bosseniers* hun 375e verjaardag, opnieuw met een tentoonstelling en opnieuw met een uitgave, waarbij opnieuw aan de heemkundige kring werd gedacht. Om de uitgave financieel mogelijk te maken, verschijnt deze brochure in twee versies : als nr. 87-88, jg. 30, nr. 2-3 van *Ten Mandere* en als luxe uitgave van de *Bosseniers*. Deze overzichtelijke bijdrage, waarin veel energie werd gestoken, richt zich in de allereerste plaats tot de schutters die hun verleden willen kennen en tot heemkundigen die meer van de schutterij willen afweten. Aan dit initiatief werkten we graag mee. Welke Izegemse vereniging kan een even oude staat van verdienste voorleggen ? En kon men zich een betere auteur voorstellen ?

Bertrand Nolf (° 1951) is de bescheidenheid in persoon. Daarom gaat men soms aan zijn staat van verdiensten voorbij. Als jongen, nog in korte broek, en dus tenvolle als autodidact, begon hij met het onderzoek van zijn stamboom. Hij ontpopte zich daardoor geleidelijk aan tot een specialist in het lezen van Oud Schrift. Niet alleen in de heemkundige kring van Ingelmunster, *Den Hert*, gaf hij gewaardeerde cursussen Oud Schrift, ook in *Ten Mandere*. Via zijn stamboomonderzoek kreeg hij belangstelling voor het onspanningsleven van vroeger en dat bracht hem bij de schuttersverenigingen. Van 1980 tot 1984 liep hij de zaterdag college aan de Ufsia, in de afdeling geschiedenis. In 1984 en 1985 volgde hij in Antwerpen lessen voor Gildebegeleider, waardoor hij archivaris van schuttersgilden kon worden ; dat betekent niet alleen het bijhouden van het archief, maar ook opzoeken doen. Het laatste jaar volgde hij die lessen met Jooris Deforce, die toen al zwaar ziek was. Daaruit resulteerde een vriendschap. Niet alleen zou B. Nolf de Gildehouder van de *Bosseniers* worden. Toen al had hij J. Deforce beloofd ooit de geschiedenis van de *Koninklijke Gilde de Bosseniers van de H. Barbara* te schrijven. Het resultaat van deze belofte ligt nu voor.

De auteur is met deze brochure niet aan zijn proefstuk toe. Hij publiceerde al diverse keren in *Den Hert*, o.a. over de nog oudere Sint-Sebastiaansgilde van Ingelmunster, en enkele kortere bijdragen in *Vlaamse Stam*, het tijdschrift van de *Vlaamse Vereniging voor Familiekunde*. Momenteel bereidt hij een werk voor over de Sint-Sebastiaansgilde van Tielt. In een onbewaakt moment gaf hij te kennen dat hij ervan droomde in één publicatie alle Izegemse schuttersgilden samen te bestuderen. Is hij zelf geen actief schutter, maar dan bij de Izegemse Sint-Sebastiaansgilde ? Zou er een betere auteur kunnen gevonden dan Bertrand Nolf om ooit de geschiedenis van de schuttersgilden in West-Vlaanderen te beschrijven ?

Een hartelijke proficiat dus voor de jubilerende *Bosseniers* en *Bertrand Nolf*. Veel leesgenot !

Jean-Marie LERMYTE,
voorzitter van *Ten Mandere*

1. Het ontstaan van de schuttersgilden

1. Hun oorsprong.

Over het ontstaan van de schuttersgilden zijn er verschillende theoriën waarvan de ene aanvaardbaarder is dan de andere. Meerdere oorzaken en elementen hebben hierin meegespeeld. Het is momenteel nog steeds zo goed als uitgesloten een precies antwoord te vinden in dat duister verleden. Het verleden is zelden zo scherp afgelijnd als de historicus het zou wensen.

Reeds tijdens het Romeinse Rijk was het een traditie dat de leden van de aristocratische families zich verenigden in confrerieën of broederschappen. Ze behoorden allen tot hetzelfde geslacht (gens), en noemden elkaar *fraters* (broeders). Later breidden die verenigingen zich uit tot de gehele bevolking, zoals deze die behoorden tot dezelfde ambachtelijke instellingen (1).

Volgens de schrijver Plutarchus (46 - 120) verdeelde Numa Popmilius (714 - 671 voor Chr.) de inwoners van Rome in ambachten met broederschapsbanden en eigen feesten en rituelen ter ere van hun beschermgoden.

Onze voorouders leefden als volksstammen in groepsverband. Om hun bestaan te verzekeren en om in het levensonderhoud te voorzien van hun metgezellen ging men op jacht. Hiervoor hanteerde men allerhande wapens, zoals bijlen, messen en bogen. Anderzijds drong de nood zich op, de gemeenschap met deze middelen te beschermen tegen indringers en roversbenden.

Deze Germaanse samenleving van halfnomaden kan moeilijk vergeleken worden met de rationeel georganiseerde Romeinse wereld.

Bij hen was het groepsgevoel in sibbe-verband sterk ontwikkeld. Sommige historici schrijven dat zij bloedbroederschappen vormden rond een stamhoofd. In het begin van de 3de eeuw ontstonden bij de Germanen aan de Romeinse grenzen politieke federaties van volkstammen (2).

Het voornaamste motief was de sibbe te beschermen tegen ongewenste invloeden. Ook deze gemeenschap hing nauw samen met rituele ge-

bruiken.

In de strijd om het Romeins nalatenschap zullen deze Germanen elkaar nog vinniger bekampen dan het voordien het geval was met de Romeinen (3).

Eindeloze oorlogen verscheurden het toenmalig Europa. Rijken groeiden en verdwenen even snel als ze gekomen waren. Enkel één Germaanse stam, de Franken de meest ruwe en primitieve stam slaagde erin door list, terreur, anarchie en oorlog hun machtsgebied verder uit te breiden en geheel West-Europa te overheersen (4).

Tijdens het Karolingische Rijk (8ste eeuw) ontstonden er groeperingen van vrije lieden (*leudes*) die een autonoom bestaan gekend hebben. Ze beraadslaagden over de beslissingen die moesten genomen worden voor het welzijn van de gemeenschap. Zo kozen ze zelf hun bestuurders, legeraanvoerders en rechters (5).

Iedereen bracht zijn maandelijks of jaarlijkse bijdrage (*jelde*, *gelde*, *gulde* of *gilde*) die gestort werd in de schat (*gildeschat*), die dan moest dienen voor het gemeenschappelijk welzijn (6).

De oud-Frankische benaming "*gelda*" of "*gilda*" was een vrij algemene vorm om een verzameling aan te duiden. Zoals uit de etymologische studies van De Vries blijkt, is in tegenstelling tot de "*gelde*" de zogenaamde "*geldonium*" een soort gereguleerd verbond met rechten en plichten, met rituele praktijken en tradities (7).

Deze "*gildeoniae*" waren grotendeels familiegroepen (*clans*) met hun aanhang en onderhorigen. Het waren gezelschappen van ridders of landeigenaars, waarvan de deelgenoten zich tot onderlinge hulp door een eed met elkaar verbonden. Door hun bijdragen brachten zij aldus een gemeenschappelijke schat samen die hen medezeggenschap en macht verleende.

Bij bepaalde gelegenheden werden Oudgermaanse rituelen gevolgd, zoals de dodencultus, werden gezamenlijke eetmalen en drinkgelagen gehouden, waarbij de oude rituelen voor het offeren aan de goden werden opgevoerd. Deze broederschap en vorm van solidariteit door eed-

verbond werd echter dikwijls voor minder edele doeleinden gebruikt (8).

Deze verenigingen van weerbare mannen scheenen een voortzetting te zijn van de vroegere bloedbroederschappen maar nu grootser opgevat. De leden die onder eed (*conjuratio*) stonden, waren verplicht hulp in nood te bieden en de vrede preventief en repressief te bewaren.

Karel de Grote (+ 814) zag het bestaan van deze groeperingen, die in zo'n vrij groepsverband leefden, met eigen rechtspraak, eigen wetten, en eigen levensgewoonten en daarbij nog totaal onafhankelijk stonden tegenover zijn gezag met lede ogen aan.

In navolging van de verbodsbepalingen door de Kerk die deze hoger vermelde heidense offer- en dodenmalen verbood (9) werden deze gildonia door hem verboden.

Men beschikt zelfs nog over documenten van vóór Karel de Grote, zoals de afzweringsformule bij het doopsel vermeld in de verslagen van het concilie van Lestine in 743 (10).

Deze citeert woordelijk: "*endec forsacho allum diobelgeldae*" (11) wat zoveel als "*de duivel en zijn aanhang*" betekent.

Uit het voorgaande valt nu ook te begrijpen, waarom later de term "*gilde*" werd toegepast op alle gesloten gemeenschappen, zoals ambachten en korporaties (12).

Karel de Grote wenste door een overkoepelende macht medezeggenschap te hebben in hun bestuur, en vaardigde daarom in 779, een wet uit waarin stond dat niemand voortaan nog de eed mocht afleggen waardoor hij lid werd van een *gilde* (13).

Hij ontnam de bevoegdheid van hun rechters, en verving hen door beroepsrechters door hemzelf aangesteld (*scabini* of *schepenen*). Jaarlijks liet hij door zijn afgevaardigden (*Missi Domici*) nagaan of zijn wetten werden nageleefd (14).

Deze verbodsbepalingen werden meermaals herhaald. Caroloman, broer van Karel de Grote, vaardigde in 808 identieke edicten uit, net als Hincmar, Aartsbisschop van Reims in 852, wat duidt op een zekere heropbloei van de *gildoniae* (15).

Na de dood van zijn zoon, Lodewijk de Vrome, werd het Keizerrijk in 843 door het verdrag van Verdun onder de drie kleinzonen verdeeld.

De bepalingen, in het verdrag van Verdun vastgelegd, leidden tot veel twisten en schermutelingen tussen de erfgenamen. Burgeroorlogen vingen aan, die leidden tot de definitieve verbroekeling van het Frankrijk.

Dit verzwakte steeds meer de macht van de Karolingers, zodat onze gewesten in de 9de en de 10de eeuw een gemakkelijke prooi werden voor de Noormannen die langsheen de Schelde en rivieren het land binnenvoeren en alles op de oevers plunderden en brandden wat binnen hun bereik viel.

Het voornaamste gevolg van deze politieke crises was dat de keizer aan macht en gezag inboette, en een nieuwe ontwikkeling ontstond (16).

De aanzienlijken maakten zich meester van de economische macht, van de grond, en met behulp daarvan grepen zij de publieke macht. Hierdoor ontstond een klasse die in staat was de geboden economische mogelijkheden aan te grijpen: de exploitatie van de grond nam toe en er ontstonden beperkte afzetmarkten (17).

Daarnaast ontwikkelde er zich een gigantische bouwactiviteit. Zowel bouwwerken met een economische functie, zoals bruggen, schuren en markthallen, als huizen van rijken werden steeds vaker uit steen gemaakt (18). Daarnaast beantwoordde ze aan een aantal behoeften waarvan de voornaamste het herbergen van een steeds maar toenemende bevolking was. (Die tussen de tiende en de veertiende eeuw verdubbelde).

Mede door deze economische opgang kreeg deze middeleeuwse stad de mogelijkheid zich verder te ontwikkelen. Zij zijn dus een vrucht van de opleving van de handel en de opbloei van het platteland. De betrekkingen tussen stad en platteland waren bijzonder nauw, zodat de steden alleen konden ontstaan dank zij een gunstige agrarische omgeving.

Hierdoor raakte de stad onder de invloed van de "*feodale*" heren waardoor de stad de vorm aannam van een heerlijkheid (19).

De stad was aanvankelijk een marktplaats, een knooppunt in het handelsnetwerk, met een nieuw element "de produktie", de stad was een werkplaats geworden waar een arbeidsverdeling tot stand kwam. Hierdoor ontstonden de gilden waarbinnen de nieuwe ambachten zich organiseerden (20).

De stad verwierf een politieke macht waarmee de Vorst voor het eerst rekening moest houden. Talrijke keuren zijn bekend die officieel een rol toekenden aan de steden in het beleid van het land.

Door deze keuren en privileges genoten zij van een bevoorrechte toestand, wat hun in staat stelde hun maatschappij eigenhandig te besturen.

Deze autonomie, zelfzekerheid en macht, werden nog krachtiger aangewakkerd door een aantal factoren, waaronder de stedelijke milities. In de eerste plaats hadden zij hun "eigen haard" te verdedigen (21), door de economische opbloei waren er meer en meer geldmiddelen ter beschikking gekomen om kostbare werken uit te voeren en hun woonplaatsen in een staat van verdediging te plaatsen. Door hun grotere samenhang en betere oefening werden deze gediciplineerde milities alsmear meer bevoorrecht, en bekwamen van de stadsmagistratuur verschillende voorrechten (22).

2. De schuttersgilden.

Vanaf het jaar 1000 waren de economische voorwaarden aanwezig voor het ontstaan van een nieuwe westerse wereld. De stad ontstond dank zij de opleving van de handel en was de schepping van de kooplieden.

Haar verdere ontwikkeling dankte zij aan een gunstige agrarische omgeving die de stedelijke centra kon voorzien van levensmiddelen en mensen.

De stad bekwam van de vorst autonomie, zelfzekerheid en macht en werd door een aantal factoren nog krachtiger aangewakkerd: de stadsomwalling en de stedelijke milities. De stedelijke milities bestonden al snel vooral uit aangeworven boeren, zoals de soldaten van het Brugse Vrije (23).

Door de steden toe te laten zich te versterken op hun eigen kosten moesten de vorsten hun eigen burchten niet meer onderhouden en van een garnizoen voorzien wat voor hen een besparing betekende.

Om de toepassing op de arbeidsverordeningen te vergemakkelijken werden er door de stadsmagistraat beroepsverenigingen in het leven geroepen (24). In eerste instantie waren dit een soort kartels ter uitschakeling van de concurrentie en beperking van de produktie maar ook voor de indeling en de aanvulling van de stedelijke milities. Deze gemeenschapszin vertoonde een egalitair karakter, dat voorkwam uit horizontale banden van solidariteit. Een gemeenschap van gelijken, verbonden door een eed (25).

Dit leidde in de 13de eeuw tot een algemene beweging van vrijmaking van de bevolking die gepaard ging met een verbetering van de rechtsposities (26).

Dit democratiseringsproces kwam tevens tot ontwikkeling door de uitbreiding van de christenheid. In oorsprong was het christendom een stedelijke godsdienst en het heeft bij ons vooral voor de continuïteit van de steden gezorgd (27). De 12de en 13de eeuw waren eeuwen van diepe vroomheid, waartoe de kruistochten en kruistochtpredikingen ten zeerste hebben bijgedragen.

De Kerk was dan ook de nieuw ontstane gemeenschappen gunstig gezind die in het algemeen diverse maatschappelijke klassen overlaptten. Want deze boden de mogelijkheid de klassenstrijd die in de steden was ontstaan af te zwakken. Zo zijn er bijvoorbeeld de broederschappen die als religieuze organisaties zullen samen vallen met bepaalde beroepscategorieën.

De middeleeuwse mens was zo doordrongen van het ridderideaal, dat door de kruistochten tot hem was gekomen. Het hoogste doel was de strijd tegen de ongelovige die de waarheid, de bekering had afgewezen.

Jeruzalem beschouwde men als de troon van het goede (28).

Deze levensvisie werd zeer vlug door de gilden aangenomen waarmee zij zich dienstbaar maak-

ten aan de gemeenschap waar zij deel van uitmaakten.

De beschermheiligen van de eerste kruistochten, St.-Sebastiaan (29) en St.-Joris, werden deze van de schuttersgilden die tegen het eind van de 13de eeuw in de Vlaamse steden zullen ontstaan.

Door de steun van de ambachten en de inrichting van burgerlijke milities zal de gemeentelijke overheid een noodzakelijke organisatie opbouwen die aan de beveiliging van de stad zal voldoen. Elke stad die zich respecteerde was voorzien van stevige stadspoorten die, geschraagd door dikke stenen muren, tegen een stootje konden. Oorlogen, strafexpedities in zelfs onderlinge ruzies kwamen in de middeleeuwen voor met de regelmaat van een klok.

In dit klimaat van vijandigheid en bedreiging volstond het niet om de deuren te sluiten en passief toe te kijken tot de storm was geluwd. Alle weerbare poorters werden gemobiliseerd om weerstand te bieden en de belangen van de stad en hun inwoners veilig te stellen.

Het gevaar kon ook binnen de stad ontstaan, en hier had de magistraat er alle belang bij zo snel mogelijk op te treden en dit "*manu militairi*" in de kiem te smoren.

Ook bij brandgevaar was de inbreng van de bewapende stadsgilden van groot nut. Bijna alle huizen waren uit hout, stro en leem opgetrokken en in een mum van tijd kon een gehele wijk of zelfs de hele stad in een as- en puinhoop veranderen. De behoefte was dus bijzonder groot te beschikken over een permanente betrouwbare veiligheidsdienst, die op elkaar was ingesteld en die kon instaan voor de wachtdiensten en de militaire en politionele taken. Soms waren zij reeds verenigd in een religieuze broederschap zoals de Broederschap-van-Onze-Lieve-Vrouw te Leuven (30) die later de Grote Voetbooggilde zal worden genoemd. Zo moesten de leden onder ede verklaren de stad onvoorwaardelijk te dienen zoals dat van een goede christen verwacht mocht worden, wanneer zij iets te weten kwamen over een samenzwering tegen het stadsbestuur of de plaatselijk adel dan dienden zij onmiddellijk daarvan kennis te geven aan de betrokkene.

Bij het luiden van de stormklok moesten zij zich terstond met hun wapens naar het stadhuis begeven en daar verdere orders opvolgen. In geval van oorlog moesten zij van het begin tot het einde deelnemen, bij brand dienden zij ordediensten te verrichten. Wie deze reglementen niet opvolgde kon "*trouweloos eerenloos ende meijnedich*" verklaard worden en moest als straf z'n harnas en wapen afstaan aan de gilde (31).

In ruil voor de eed van getrouwheid aan het stadsbestuur genoten zij een zekere vrijheid en zelfstandigheid. Daarnaast had de stad zich onder andere verplicht tot het volgende: het verstrekken van uniformen, kleedgeld om de uniformen te vernieuwen, een vergoeding voor de tijd dat zij wegens stadsdienst hun ambacht niet konden uitoefenen ("*allen onghelde elc van zinen ambachte*"), en een tegemoetkoming in de kosten van het vogelschieten.

Het is niet denkbeeldig dat de stadsgilden of "*ghuldebroederen van de stad*" om hun indrukwekkende staat van dienst door de stedelijke overheid erkend werd als schuttersgilde. Dit was zo te Gent in 1314 met de St.-Jorisgilde, als met de St.-Jorisgilden van Brugge en Ieper (32).

Ongetwijfeld behoorden deze mensen tot de goeden van de stad die hun wapenopleiding hadden genoten binnen de ambachten van de stad. Naast de bekommernis om de stadsverdediging waren er totaal nieuwe factoren bepalend voor de inrichting van een schuttersgilde, zoals het plezier aan het schietspel, of het vogelschieten en het tentoonspreiden van de stedelijke macht en pracht (33).

Deze factoren begunstigen de verdere ontwikkeling van de schuttersgilden en dat kon alleen maar dank zij het democratische getint initiatief dat in deze steden aanwezig was.

3. De plaatselijke schuttersgilden.

De oudste schuttersgilden zijn specifieke stedelijke instellingen die hun vrijheden bekwamen van de gemeentelijke overheid. Deze stonden weldra model voor de kleinere centra, waar de aanzienlijken of de lokale heer van de gemeente

aan de basis lagen van de oprichting van een schuttersgilde.

In alle belangrijke steden en gemeenten wordt er overgegaan tot de inrichting van een kruis- of voetbooggilde dat als wapen bij de ambachten ook de voorkeur had genoten op de handboog. In de steden worden de handbooggilden meestal 40 à 50 jaar later erkend. Busgilden of kolveniersgilden zullen pas na het ontstaan van het buskruit en de ontwikkeling van het vuurwapen op het einde van de 15de eeuw voor het eerst ingericht worden. In de rurale gemeenten liggen de verschillen wat verder van elkaar. In de stad bekwamen de voetbooggilden gemakkelijker het maximum toegelaten leden dat in de vergunbrief was bepaald geworden. Meestal kon dit nog omzeild worden met de oprichting van een jonge voetboog maar door het hoge aantal gegadigden werden ook deze zeer vlug bezet.

Onder de bevolking waren er lagere groepen die in de loop van de tijd aan welstand en belang wonden en door hun aanzien in staat waren deze verantwoordelijkheden te dragen. Omwille van de overbezetting van de voetbooggilden, zullen later in vele steden de handbooggilden opduiken die Sint-Sebastiaan als patroon vereerden.

Voor het eerst is er in 1382 te Izegem sprake van corporaties. Een confiscatielijst vermeldt er immers 10 personen die uitsluitend weefden (34). Dit duidt op een primair stedelijk karakter, op het einde van de 14de eeuw kwam alhier een lijnwaadmarkt tot stand die in ons gewest een grote bekendheid verwierf. Een grotere productie betekent een steeds maar toenemende bevolking die in Izegem in 1445 na het pestjaar 1438 naar schatting uit ongeveer 1000 inwoners bestond (35).

De organisatie binnen de gemeente was toen zo gestructureerd dat de bevolking zelf instond voor haar beveiliging en er werden militielijsten opgesteld die hen in staat stelde direkt op te treden bij eender welk gevaar.

Zo traden in dat reeds eerder geciteerd jaar 1382, niet minder dan 47 inwoners mee ten strijde naar de slag van Westrozebeke, dit ter verdediging van

Vlaanderen tegen Frankrijk en de machtspolitiek van Lodewyk van Male (36).

Over de bewapening van deze mensen is weinig bekend, in ieder geval bekwam het hen slecht, hun dienstbaarheid tegenover de lokale overheid werd niet beloond, zij leden een zware nederlaag, velen werden gedood, gevangen genomen en veroordeeld. Hun goederen en schrale eigendommen werden verbeurd verklaard en opgeëist door hun overwinnaar (37).

De gemeente had er de volgende decennia alle belang bij dat zij over een sterke en geoefende militie-eenheid beschikte. Met de economische bloei van de lakenhandel vestigden er zich te Izegem rijke handelaren die met zekerheid de belangrijkste financiers waren van de voetbooggilde St.-Joris in 1424 (38).

Dat waakzaamheid geboden was konden zij reeds aan den lijve ondervinden in 1452 (39). De vernietiging van de lijnwaadhalle door de Gentenaars met het doel de lokale handel te vernietigen is maar één voorbeeld welke rol de schuttersgilde binnen Izegem te vertolken had.

Rond deze periode moet de handbooggilde St.-Sebastiaan zijn ontstaan. Als wij een vergelijking maken met de omringende gemeenten dan zien wij dat dit reeds het geval was te Roeselare (1394), Tielt (1414) en Ingelmunster (1463).

Trouwens de oudste "caert" bevestigt dit vermoeden reeds in 1610 dat zij *"gheexerceert hebben ter eeren Godts ende mijne heere St. Sebastiaen het spel met den handtboghe daer toe sy van onse voorsaeten graeven van vlanderden ghehadt hebben sekere schoone privilegien ende vrijheden aengaende het beleydt ende onderhoudt van de voorsejde gulde, de welcke midts oudtheyt, quaede bewerynghe ende de lanckdeurighe bedorven enden geheelyck verloren ghegaan syn."* (40).

De gilden, die het musket of de bosse als wapen hanteerden, dateren uit de 16de eeuw.

In 1511 komt een dergelijke gilde in Zuid-West-Vlaanderen voor het eerst aan bod te Kortrijk *"gheleghen ende gesitueert in plaetsen van grooten be-*

waernessen ende frontiere". De reden waarom de St.-Barnabasgilde haar octrooi bekwam op 2 maart 1511 lezen wij in de aanhef van de vergunbrief: *omme de beschermenesse ende versterckinghe onser voorseide stede, de welcke frontiere es van onsen lande ende graefscpe van Vlaenderen*" (41) In Roeselare was zij reeds gekend in 1576 (42).

Te Wervik ontstond zij in 1561 uit een bestaand broederschap van St.-Barbara zoals dit waarschijnlijk ook het geval is met de busgilde St.-Barbara te Izegem.

Vanaf 1566 (beeldenstorm) worden deze geconfronteerd met één voor deze jonge gilden niet zo gunstige periode, de 80-jarige oorlog. (1568-1648). Pas een heel eind in de 17de eeuw zien wij de oprichting van nieuwe busgilden om hen *"bequaam te maecken totte handelinghe van waepenen en hun gereet tehouden in alle occurentien die(s) souden moghen overcommen omme onse vijanden te wederstaen"* (43).

De St.-Andriessgilde uit Ingelmunster (1629) werd spoedig opgevolgd door Marke (1636), Gullegem (1642) die ook getuigen van een herinrichting, Kuurne (1644), Ardoois (1681), Moorslede en Wevelgem (17de eeuw).

In navolging van een plakkaat van Filips IV op 6 mei 1630 werden talrijke gilden *"geoctroyeert"* of herbevestigd.

Het militaire karakter, zoals de twee voorgaande vergunbrieven deze nog omschreven, was toen al grotendeels geruild voor plezier en ontspanning.

4. Het ontstaan van de St.-Barbaragilde.

De Koninklijke gilde de Bosseniers van St.-Barbara Izegem bestaat 375 jaar.

Op 23 mei 1615 ontving onze gilde de ordonnantie van zijn excellentie de Graaf van Izegem VI-LAIN XIII.

Na de handbooggilde St.-Sebastiaan is zij de oudste vereniging die nog in Izegem aanwezig is. De rol die de gilde op alle vlakken in de geschiedenis van onze stad heeft gespeeld is dan ook niet te onderschatten. De gilde bekomt dan ook van de landheer en de gemeentelijke overheid belang-

rijke voorrechten die in de ordonnantie worden gewettigd.

Merkwaardig genoeg gaat het hier om een herinrichting en was zij door bepaalde gebeurtenissen die men in de vergunbrief omschrijft als *"voorgaende Troubelen"* verloren gegaan. Hiermee wordt zonder twijfel de 80-jarige oorlog bedoeld (1568-1648) die heel onze streek op het einde van de 16de eeuw trof.

Deze was zo catastrofaal dat het leek dat in deze periode, Izegem van de kaart was verdwenen.

In 1566 werd de gemeente opgeschrikt door een militie-eenheid die de kerk en het klooster binnendrong en de inboedel kort en klein sloegen. Twee jaar later zou deze beeldenstorm en de opstand van de Nederlanden tegen Spanje uitdraaien op een regelrechte oorlog.

Door hun strooptochten zaaiden de calvinistische rebellen heel wat onrust wat in 1579 reeds leidde tot een leegloop van de bevolking (44). Kort nadien werd in Ingelmunster en tot in Emelgem en Izegem een veldslag uitgevochten om het bezit van het kasteel van Ingelmunster. Represailles volgden in 1589 toen de Izegemse halle en talrijke huizen in de vlammen opging door plunderende vrijbuiters uit Oostende of de omgeving van Sluis.

Tot in 1597 werd de gemeente door vrijbuiters en rondtrekkende soldaten voortdurend geplunderd.

Daarbij komt nog dat in 1595 de resterende bevolking getroffen werd door de pest. Pieter de Cogghe, griffier van de gemeente, schreef dat in 15 weken tijd maar liefst 3.600 communicanten hieraan bezweken (45).

In geheel Vlaanderen zijn talrijke gilden in deze jaren met al hun hebben en houden verdwenen. Documenten gingen verloren in het vuur, gildeschatten werden geroofd of later gesmolten om de geplunderde kerken van nieuw vaatwerk te voorzien.

Geen enkele gilde heeft in Izegem kans gezien deze periode te overleven. Zowel de St.-Jorisgilde, de St.-Sebastiaansgilde en de St.-Barbara-

gilde geven in hun gildeboeken aanwijzingen op deze gebeurtenissen.

Pas vanaf 1606 zijn er tekenen van een gevoelige verbetering te zien. In dit jaar maakt men voor de eerste maal gebruik van de parochieregisters te Izegem. Deze werden door de dorpspastoor ingevuld en bevatten de dopen, huwelijken en de overlijdens van zijn parochianen. Deze noteringen duiden op een normalisering van een toestand die men in 40 jaar in Izegem niet meer had gekend.

Ondertussen waren herstellingswerken aan de Sint-Tillokerk aan de gang die nog vele jaren zouden in beslag nemen.

In het begin van de 17de eeuw werden overal voetstappen aangewend om een octrooi te bekomen tot de oprichting van nieuwe en vooral tot de heroprichting van tijdelijke teniet gegane gilden. De herinrichting van de St.-Barbaragilde is trouwens geen alleenstaand feit, ook andere gilden krijgen tijdens het Twaalfjarig bestand (1609-1621) hun rechten van bestaan terug.

Er was immers ook de plicht van iedere gilde zich te erkennen tegenover de nieuwe landheer of vorst.

Hiermee verzekerde de heer zich van de steun van deze gilden, en bekwam de gilde de noodzakelijke rechtspersoonlijkheid waardoor zij de mogelijkheid verkreeg om eigen goederen en inkomsten te verwerven via doodschulden, giften, schenkingen, inschrijvingen en boeten.

Tevens werden de reeds bekomen voorrechten, die tijdens de voorgaande periode verloren waren

gegaan, herbevestigd. Reglementen werden terug toepasbaar en men kreeg terug de bewegingsvrijheid om zich te oefenen en te verplaatsen met hun vuurwapens.

Hiermee konden zij ook weer hun religieuze functie opnemen en deelnemen op feestdagen aan processies en ommegangen.

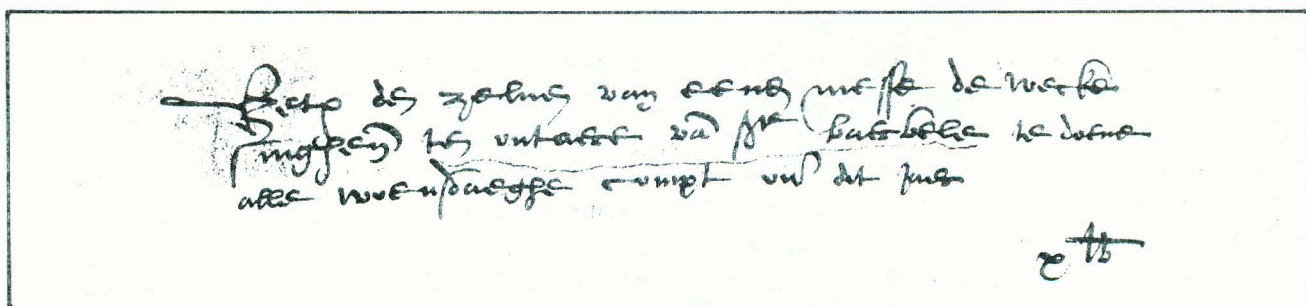
Het allerbelangrijkste was wellicht het terug uitbaten van het bossen- of gildehof dat als gezamenlijk bezit voor iedere confreer een stimulans betekende.

De oudste aanwijzing van het bestaan van de St.-Barbaragilde is de aanwezigheid van een altaar die aan haar was gewijd in de St.-Tillokerk in 1539.

Elke gilde bezat een patroonheilige en een altaar in de kerk waaraan eertijds gewoonlijk een kapelanie verbonden was (46).

In een disrekening uit dit jaar is er een vermelding dat de bedienaar van de kapelanie in de kerk van Izegem "Maarten Van Wildemersch" 10 pond parissis ontving voor een wekelijks gehouden "Singhende messe ten autaeure van Ste baerbelle, te doene alle woensdaeghe" (47).

Iedere gilde had een religieuze functie waar de gehoorzaamheid aan de Rooms-Katholieke kerk primeerde. De levensbeschouwing van iedere gildebroeder stond dan ook in het teken van een bijzondere verering voor de schutpatrones St.-Barbara. Het inrichten en het onderhouden van een altaar in de Sint-Tillokerk was dan ook een

"Oudste aanwijzing over het bestaan van de St. Barbaragilde in Izegem", dd 1539. (SAI Disrekeningen).

geschikte omlijsting voor het beleven van hun religie.

Deze inrichting gebeurt maar pas nadat de gilde voldoende draagkracht bezat, zoals in de eerste plaats de financiële middelen, het voldoende aantal leden met hun uitrusting en een geschikt oefenterrein.

Nadat aan al de voorwaarden is voldaan en de nodige steun werd bekomen bij de kerkelijke en gemeentelijke overheid kon de goedkeuring aangevraagd worden bij het wereldlijk gezag.

Izegem genoot tijdens de eerste helft van de 16de eeuw van een economische zeer gunstige periode. Izegem was immers een dominerend linnenhandelscentrum geworden (48), en vele belangrijke kooplieden vestigden zich in de gemeente.

Dit was te danken aan een aanzienlijk productiecentrum (49) dat zeer vlug tot bloei kwam en een groot afzetgebied bevoorraadde.

In 1445 telde de gemeente 180 haarden, wat neerkomt op een bevolkingscijfer dat tussen de 900 en 1080 personen lag, de volgende decenia ontwikkelde zich in Vlaanderen een landbouwmethode

die van ons gebied het meest progressieve gewest van Europa maakte (50).

We mogen aannemen dat al de voorwaarden aanwezig waren voor de ontwikkeling van onze schuttersgilde. Het gunstig politiek en sociaal economisch klimaat was er en kende een positieve weerslag op het culturele en volkse verenigingsleven waarvan de schuttersgilden het middelpunt van uit maakten.

Om al deze redenen situeer ik de oprichting van de St.-Barbaragilde omstreeks 1520. Het verlies van het archief tengevolge van de reeds opgesomde feiten, de duur ervan, de ontvolking en een moeizame heropbouw van de gemeente, drong de aanvraag van een nieuwe ordonnantie op. Dit geschiedde in 1615, het zou de aanzet zijn van een ononderbroken verdienste die de gilde bracht aan de bevolking, zijn confreres, de kerk en de gemeente.

2. Het gildeleven

1. De ordonnantie van 1615.

De grote bloeiperiode van de schuttersgilden was ongetwijfeld het tijdperk van de Bourgondische Hertogen (1384-1555). Menig rurale Gilde verkreeg een octrooi waarbij zij als dusdanig werd erkend.

Al heel vroeg had de vorst koninklijke edicten laten uitvaardigen waarbij de verplichting werd opgelegd aan de mannelijke bevolking zich te bekwamen in het kruis- en handboogschieten.

Om een schuttersgilde op te richten was volgens de nog van kracht zijnde 16de eeuwse plakaten *"het prealable consent van den heer der plaetse of van wegghen synne Maiesteit"* nodig. Met dit prealable consent bedoelt men de voorafgaande toelating die in een vergunbrief, octrooi, ordonnantie of caert wordt geacteerd.

Deze wordt verleend door de overheid, maar het kon ook de abt van een abdij zijn, zo het gebied kerkelijk goed was (1).

Het kon echter ook de gemeentelijke overheid zijn die deze bij schepenbrief bevestigde en erkende. Dit was het geval te Izegem waar de ordonnantie door Anthonius Bouckaert, hoogbaljuw van *"myn Heere den Grave van Iseghem"* werd verleend aan de *"Gulde vande Bosse ofte doelstock hebbende voor patrones Sinte Barbara."*

Waar wij deze Anthonius Bouckaert moeten plaatsen is moeilijk vast te stellen. In de *"Geschiedenis van Izegem"* wordt hij op geen enkele plaats vernoemd.

Op hetzelfde tijdstip verleende hij nochtans ook nog 4 zilveren schakels aan de St.-Jorisgilde, die voorzien waren van zijn wapen *"een keper met op ieder veld hetzelfde bloemmotief"* (2).

Misschien herinnert de keper aan de heer van Wallemote, die in 1540 baljuw van Kortrijk was geweest en was hij een familielid van Judocus Bouckaert die in 1641 de achtste bisschop van Ieper was geworden (3).

De hoogbaljuw handelde in de naam van de heer van Izegem *"synen heere ende Meestere"* die wenste dat iedere *"guldebroeder"* zich akkoord verklaarde met het reglement dat bestond uit 34 artikelen en dit onder *"hunnen Eedt"* moesten bevestigen.

Vanaf 1555 was de heerlijkheid van Izegem in handen gegaan van het huis Vilain van Gent. Dat jaar stierf Jan IV van Stavele kinderloos en kwam de heerlijkheid toe aan Adriaan Vilain van Gent die gehuwd was met Margaretha van Stavele.

In de periode 1555-1792 dat zij heer van Izegem waren werd de heerlijkheid in 1582 erkend als graafschap door de Koning van Spanje Filips II (4). In 1678 toen het tot de Franse kroon behoorde, werd het door Lodewijk XIV tot prinsdom verheven. Het geslacht Vilain had een wapen *"van sabel met een schildhoofd van zilver"*, waaraan het suffix XIII in de 17de eeuw werd aan toegevoegd. (Zie foto ordonnantie 1615). Dit had betrekking op het verleden van dit geslacht dat in Gent één der voornaamste families was (5).

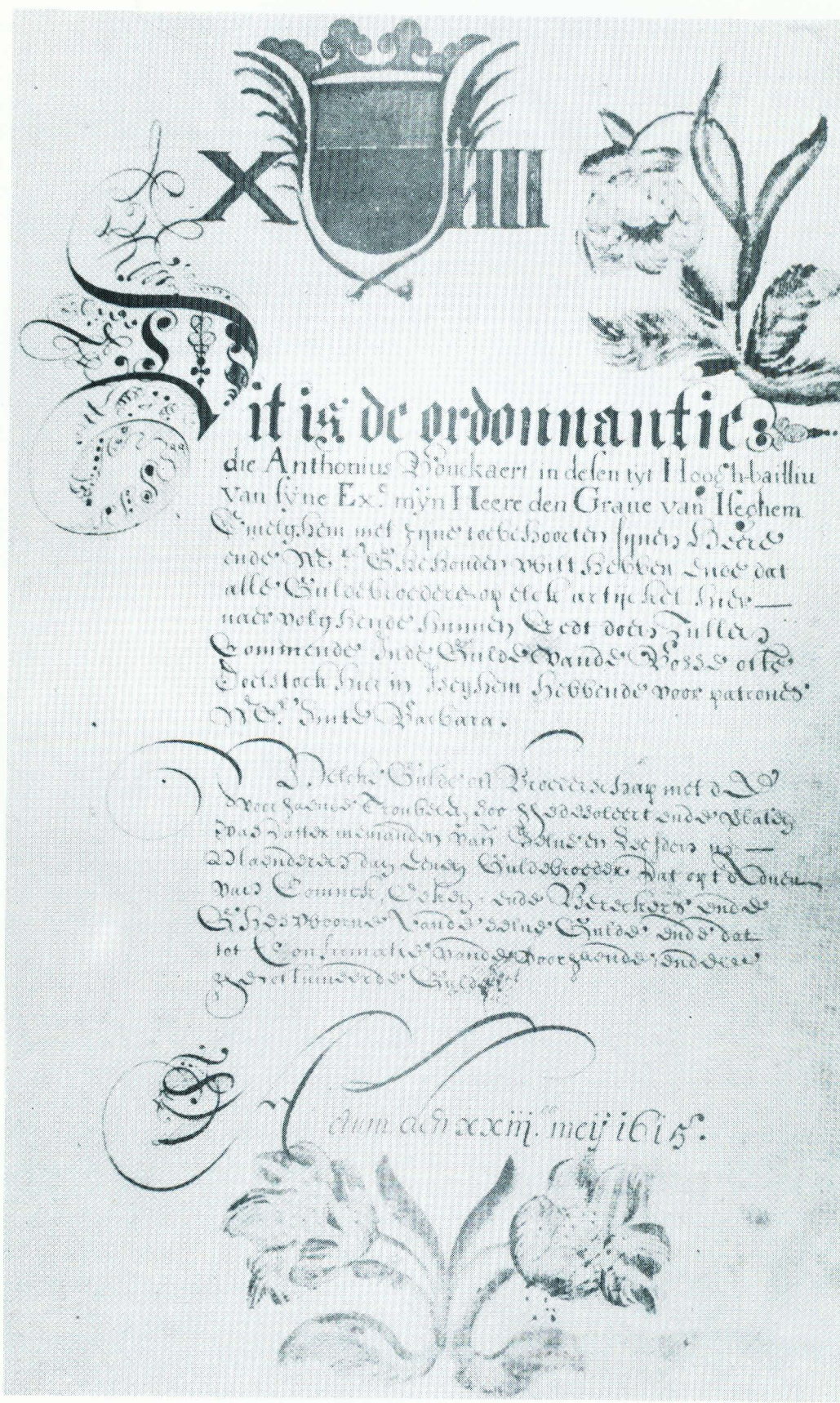
In hoofdzaak wordt met deze ordonnantie de voorschriften of de reglementen bedoeld die aan de Gilde op 23 mei 1615 werden toevertrouwd. Zij bewijst ook dat deze ordonnantie een aanvulling en een bevestiging was van een reeds lang voordien erkende en *"gecostumeerde"* Gilde.

2. De reglementen.

De reglementen kan men onderscheiden in twee delen, 18 daarvan zijn opgenomen in de *"quarte publyck"* die bedoeld waren voor het onderhoud van de wapens, de doelen en die onderrichtingen gaven aan de gebruikers ervan.

Het zijn voornamelijk verbodsbepalingen die een goed verloop van de schietwedstrijden of oefeningen moesten waarborgen.

De boetebus leek alom tegenwoordig, iedere tekortkoming of overtreding werd streng gestraft, een klein voorbeeld *"Niemandt en sal syn water*

it is de ordonnantie
 die Anthonius Donckaert in desen tyt Hooghe-bailliu
 van syne Ex. myn Heere den Graue van Iseghem
 Comtyghem met syner toebehoerden synen Heere
 ende Me. G. behouden wyll hebben Ende dat
 alle Guldebroeders op elck artijckel sijn
 naer volghende sijnich Eed. doets Julla
 Commende Ende Gulde Vande Vreesse ofte
 Seckstock hier in Iseghem hebbende voer patronus
 Me. Sinte Barbara.

In welke Gulde en Vreemde Jaar met d'
 voer jaer d'ronckheit, der godes volciet ende vlaten
 vande d'antw. menichden van Ghent en d'op sijn us
 d'laenderdes d'ay d'ay Guldebroeder dat oyt d'ouen
 naer Commend. E. s. d'ay. ende Vreemde d'one
 G. h. s. d'one. Vande d'one Gulde. Ende dat
 tot Confirmer. Vande d'one d'one d'one
 g. d'one d'one d'one.

den acht xxij. mei 1615.

Ordonnantie 1615.

maecken met (zijn) Roer, Stamper ofte vier in syn handt, op de boete van één schele parissis" (6).

Andere waren er om de goede afloop van de oefeningen te waarborgen, men eiste vooral een disciplinair optreden bij het gebruik van het vuurwapen. Zo lezen wij dat niemand vuur aan de lont mocht steken zonder eerst de "belle" te klinken (7). Wat opnieuw moest gebeuren "eer hij lossen ofte schieten" zal (8). Deze richtlijnen waren in 1877 nog altijd van toepassing (9).

Na het klinken van de bel mocht niemand spreken "dat den schutter daer dore aflegghen moeste syn Roer ofte scheute" (10).

Niemand mocht zich tussen de doelen begeven zolang hij de toelating van de "knappe" niet had bekomen (11). Toen men op het einde van de 19de eeuw beschikte over sterk geëvolueerde wapens werden deze reglementen gewijzigd om aan de toen geldende veiligheidsvoorschriften te voldoen "alwie een capsule (piston) op de chëminëe (pistonpijp) van het wapen zal steken, alvorens hij op het punt is te schieten, zal gestraft worden" (12); dit was ook van toepassing als men het wapen "door het venster legt" alvorens de gildeknecht de rode vlag had opgetrokken (13).

Andere artikels herinneren aan de eensgezindheid die in de gilde moest bewaard worden. Iedereen was gehouden "de secreten vande gulde" te bewaren (14), "synen broeder den vyant der hellen" (15) verwensen werd bestraft net als "eenige vilainie ofte confusighe woorden" te spreken in de vergaderingen (16).

Deze die betrapt werden op een kleine overtreding "die sal betalen terstont" en zijn geld leggen op "de busse omme daerinne ghesteken te worden" door een andere gildebroeder (17).

Het andere deel omvat 16 artikels die ons inlichtingen verschaffen over de werking van de gilde. De indeling van de gildeoverheid, de feestdagen en de houding van de confreres en confreressen tegenover de Kerk komen aan bod in de andere hoofdstukken. Over het toetreden van de confreres en confreressen en de voorwaarden die vereist waren gaan wij nu in.

3. Het lidmaatschap.

De gilde was niet zomaar een vereniging. Om lid te worden moest men verschijnen voor "coninck, deken, hooftmannen en bereckers van de ghulde."

Meermaals staat dit te lezen in het gildeboek. De gildeoverheid moest vooraf zijn instemming beuigen aan de toetreding. Het gedrag van het nieuwe lid moest onbesproken zijn.

In de St.-Barbaragilde was er geen beperking voorzien wat het aantal leden betreft.

Bij vele stedelijke gilden was dit wel het geval. Een gilde was per slot van rekening een gewapende macht, en je wist maar nooit hoe een dubbeltje rollen kan. Daar men ook personen uit andere gemeenten aanvaardde kan men aannemen dat er geen beperking was voorop gesteld. Menig lid komt uit een randgemeente of had hier een tweede verblijfplaats zoals confrere Sr. Joost Reinier uit "Schraevenhaghe" die in 1736 aanvaard werd (18). Of waren er gehuisvest zoals "Jacobus Monballu fs. Cornelis en de syne Brigitta Van averbeke fa. Guilliamme woonachtig binnen de parochie van Waerdamme" (19), datum 16 mei 1722.

Het afleggen van de eed gebeurde meestal op zeer bijzondere feestdagen. Het teerfeest van St. Barbara, (4 dec.) en de dag waarop men koning schoot waren de belangrijkste dagen. De eed zelf is niet bewaard gebleven, toch laat het eerste artikel vermoeden welke inhoud hij bevatte.

Alle aandacht uit naar trouw "te sweren aan Gods Hemelryck" en aan de "patronesse van deze gulde Ste. Barbara, de vriendinne Godts." Verder wordt hetzelfde verwacht "ghetrouwe te syne onsen gheachten heere ende prince grave van Vlaenderen en myn heere den grave van Vlaenderen en myn heere den grave van Iseghem en de Emelghem met zijn toebehoorten". Ten overstaan van zijn gildebroeders beloofde hij de volle medewerking en in geval van nood deze naar "syn vermoghen" te zullen helpen.

Men werd lid door het betalen van een jaargeld en een inkomgeld. Dit inkomgeld was bedoeld voor de opname van de doodschuldbekentenis in het gildeboek.

Na de ondertekening ervan werd overgegaan tot een ceremonieel dat heden verloren is gegaan. In naam van "der Heilige Maagd en Martelaresse Barbara" werden de nieuwe leden door de Koning van de gilde of de Voorzitter onder het vaandel geroepen, waarop zij plechtig werden gedoopt. Als symbool voor het volwaardig lid zijn, ontvingen zij uit de handen van de koning of voorzitter "eene kogel" (20).

Na gelukgewenst te zijn door de gildeknecht kreeg deze van de "nieuw ingesetene" een inkomstpenning als ondersteuning voor de medewerking die hij de komende jaren op het schietterrein aan het nieuwe lid zal verlenen.

De akte werd ondertekend met een doodschuldbekentenis. In het oudste bewaarde reglement wordt voorgeschreven dat "elcken commende in dese gulde sal gheven tot proffyte vande selve tsynder dootschuldt soo vele alst hem believen sal". In het begin was dit een bepaald bedrag, maar spoedig liet men al toe aan de guldebroeders hun doodschuld te vereffenen in natura. Zo beloofde "Mary anna Werbrouck fa. Jacobus als confressesse de costuumen en regementen hier vooren gheexpresseert" te onderhouden en "t'haerder dootschult een tonne goet bier (...) in banden ende een pont wit was voor het Bilt..." (21).

De doodschuld is een soort verbintenis die aangegaan werd waarbij men beloofde na zijn dood een bepaalde som te schenken aan de gilde, dit was bedoeld om het begrafenisritueel van deze confrere te betalen. Alle medeconfreers waren verplicht "met het doode lichaem te gaene ter kercken en t'selve te draghen als guldebroeders, ende misse te hoorne" (22).

Tijdens de begrafenis werd een hoeveelheid was aan het altaar van St.-Barbara geschonken waaraan men, ter ere van de overledene die deze in zijn doodschuld had bepaald, het licht ontstak. Zo'n doodschuld laten wij hier integraal opnemen, het is deze van Rogier van Severen die lid werd op 5 juni 1681 (23).

"Soo heeft hem laeten doopen als guldebroeder inde gulde van Sinta Barbara onderhouden met de bosse binnen de prochie ende prinsdomme van Iseghem ende belooft te onderhouden alle regels ende statuytten aande voornoemde gulde annex ende belooft tsynder doot Xij Pont

parissis op conditie dat de guldebroeders doen branden tot lavenisse vande siele vande voornoemde van Severen ende ter eeren vande heilige maeghet Sinta Barbara..."

Soms vroeg de overheid aan de confrereers een gedeelte van hun doodschuld in te lossen "ter hulpe van d'onkosten" of "welcke is gheemployeert tot het vermaecken van het vendel."

Soms werd deze verhoogd met "eene hespe" of het kon ook "voor ider een geneverke" zijn die als toemaat bij de doodschuld werd gevoegd. Iemand die het wat sportiever zag was "d'heer francis dioniscius Auguste Desmadryl" die aan iedere medeconfrater "zijn begravinge bijwoonde, voorts aen ider van hen vier ballen ende vier schoten poer" schonk (24).

De toemaatjes werden soms afgedwongen bij een aanstelling van de betrokkene in de gildeoverheid, het kon ook het behalen van de koningstitel zijn die voor deze extra's zorgde. Om deze redenen werden ze aldus ook genoteerd.

Niet alle verbintenissen werden door de familieleden en guldebroeders nageleefd. Men rekende echter op de wet, op hun "heerlicke ende reële executie" waarop zij als "gecostumeerde gulde" aanspraak konden maken.

Zelfs zij die door de overheid uit de gilde werden verbannen moesten hun onderschreven verplichting nakomen. "item waert dat iemand en uit quaede opinie uitter voornomde Gulde wilde trecken die sal t'selve met consente... vermogen te doene, mits te betalen syn dootschuldt" (25). Daarbij kwam nog dat hij zijn wapen "syne Busse ofte Doelstock" moest afstaan "tot proffytte" van de gilde.

De gildeoverheid kwam ook tussen in meningsverschillen tussen de gildeleden "omme te balanceren tussen de ghuldebroederen". Iedereen had de plicht "waer gheschil oft twist" was tussen de guldebroeders dit te kennen te geven aan de gildeoverheid om "datte metter minsten af te legghen ende waren parthien" daarin te onderscheiden (26).

Dit herinnert onmiddellijk terug aan de eed van getrouwheid die zij tegenover hun medecon-

freers hadden afgelegd. In zeer moeilijke tijden hielden goed broederschap en oude vriendschapsbanden de gilden recht.

In de gemeente waar buiten "het overleven" zo weinig te doen was, was feest en vermaak zeer belangrijk. Het teerfeest was het hoogtepunt voor de gilde waar de gehele gemeenschap bij betrokken was. Ook de vrouw werd op dezelfde wijze als de heren confreres in de gilde aanvaard, onafgezien het feit dat de echtgenoot lid was of niet. De band met de gilde is altijd individueel en niet deze van een echtpaar of een familie.

In die zin wordt de eed persoonlijk behandeld alhoewel de confreresse op het einde van de 19de eeuw op haar verzoek kon ontslagen worden in "den doop" (27).

4. De prijs- en oefenschietingen.

Voor de eerste maal in 1346, werd in de slag van Crézy gebruik gemaakt van vuurwapens. Aanvankelijk waren deze nog weinig afdoend en ongevaarlijk.

Maar stilaan werden deze wapens verbeterd en veralgemeend, zodat de kruis- en handboog langzaam maar zeker van het strijdtoneel verdween.

Het schieten met dergelijke wapens bestond steeds uit een beperkt aantal schoten. Voor elk schot dienden er een ganse reeks manipulaties te worden uitgevoerd. Zo diende men de loop van het wapen langs de voorzijde te vullen met kruit en een projectiel. Aan de achterzijde in het ontstekingsgat werd een kleine hoeveelheid kruit ingebracht om de ontbranding mogelijk te maken.

Sinds het begin van de zeventiende eeuw zijn de eerste handleidingen voor het gebruik van vuurwapens bekend.

Eén van de beroemdste is ongetwijfeld de "Wapenhandelinge van roers, musquetten ende spiessen" van Jacob de Gheyn II (28).

De vele afbeeldingen illustreren de omslachtigheid van het toenmalig gebruik. Zo lezen wij "ten 7 de : hoe hy de lonte, de welcke hy tusschen den duym ende den tweeden vinger ghevat heeft, maer den mont brengen

ende afblazen sal, sonder daer naer seer te boucken" (29).

Dit was slechts één der handleidingen waarmee de musketier zijn wapen schietklaar maakte.

Uit de "Wapenhandelinge" van J. de Geyn, iedere gravure toont hoe men het wapen moest laden, vuren enz... Vele busgilden informeerden zich in dit iconografisch zeer belangrijk werk. (Verzameling B. Nolf. Izegem).

Aanvankelijk gebruikten de stedelijke schuttersgilden dezelfde handleidingen als het leger. Van deze exercitiehandoeken is de "Wapenhandelinge" van Jacob de Gheyn wel de beroemdste (30) en vond navolging in vele andere Europese legers.

Later werden speciaal voor de schuttersgilden exercitiehandoeken uitgebracht die toelichting gaven over het gebruik en het hanteren van hun wapens.

Het uiteindelijke doel van deze handboeken was dat de schutters de "volkommen handelinge" van hun wapens beheersten waarmee hun weerbaarheid tot uitdrukking werd gebracht.

Binnen de gilde werd er steeds uitdrukkelijk gewezen op de plichten van de schutters, tijdens de handelingen met hun wapens. Daarvoor werd een reglement in het leven geroepen om zoveel mogelijk de veiligheid van de omstaanders te garanderen.

Zo was het ook verboden gedurende de oefeningen te roken, te drinken of luidruchtige gesprekken te voeren in de nabijheid van de schietbaan.

Bij inbreuken op het reglement werden er boetes voorzien, en bij herhaalde overtredingen kon zelfs de uitsluiting uit de gilde worden overwogen met verbeurdverklaring van zijn wapen tot gevolg.

Deze rechtspersoonlijkheid had de gilde bekomen door haar erkenning als "*gecostumeerde gulde*" die zij van het hoogste gezag, de vorst, had gekregen.

Dit bood hen de mogelijkheid boetes op te leggen en beslissingen te nemen om een zo goed en veilig mogelijk verloop van de schietoefeningen te garanderen.

Het schieten met het vuurwapen is altijd het bijzonderste doel van de gilde geweest. In het reglement van 1851 wordt er immers nogmaals op gewezen dat "*het uytoefenen van het veurgeschut... altijd moet predomineren boven al de andere spelen, die in de sociteyt zouden kunnen verigt worden.*" (31).

In het oudste gildeboek is er slechts sprake van het koningschieten dat buiten enkele uitzonderingen een jaarlijkse gebeurtenis was.

Tot het tweede kwart van de 19de eeuw had de gilde een terrein waar zij zonder problemen een pers konden opstellen (32).

Deze "*perse*" was een lange paal in hout van ± 28 meter, in hout die bovenaan voorzien was van een ijzeren staaf of sprang.

De koningschieting gebeurde uitsluitend tussen de leden van de gilde, als men nadien voor "*dagkoning*" schoot werd de sprang aangevuld met twee zijdevogels. De confreres die erin slaagden deze te treffen werden met mooie prijzen begiftigd. Naargelang van de soort schieting plaatsten men nog meer vogels op de sprang. Bij zo'n gelegenheden werden meerdere gilden uitgenodigd door de organiserende gilde.

Dit verticaal schieten naar de pers was door de schuttersgilden zeer geliefd en steunde op een aloude traditie. Deze niet alledaagse gebeurte-

nissen werden met veel pracht en praal onthaald, bijwijlen waren er zelfs schitterende prijzen voorzien voor het hoogste getal schutters dat van dezelfde gilde op zo'n prijsschieting afkwam. Net zoals er een speciale prijs voorzien was voor het "mooiste incommen" waar alle confreres met hun gildekostuum en getooid met hun gildeattributen door hun deelname hiervoor wedijverden.

De oudste vermelding dateert van 1752 waar de St.-Barbaragilde uit Izegem deelnam aan een fraaie schieting te Kortrijk (33).

Samen met Roeselare, Marke, Hulste, Gullegem, Harelbeke, Lendeledede, Bissegem en Lauwe arriveerden zij te Kortrijk met hun vaandel, trommelaars en schuifelaars (34).

Het feest nam zowat drie dagen in beslag en werd opgevrolijkt door een wedstrijd voor narren, waar de Izegemse gildezot ook aan deelnam (35).

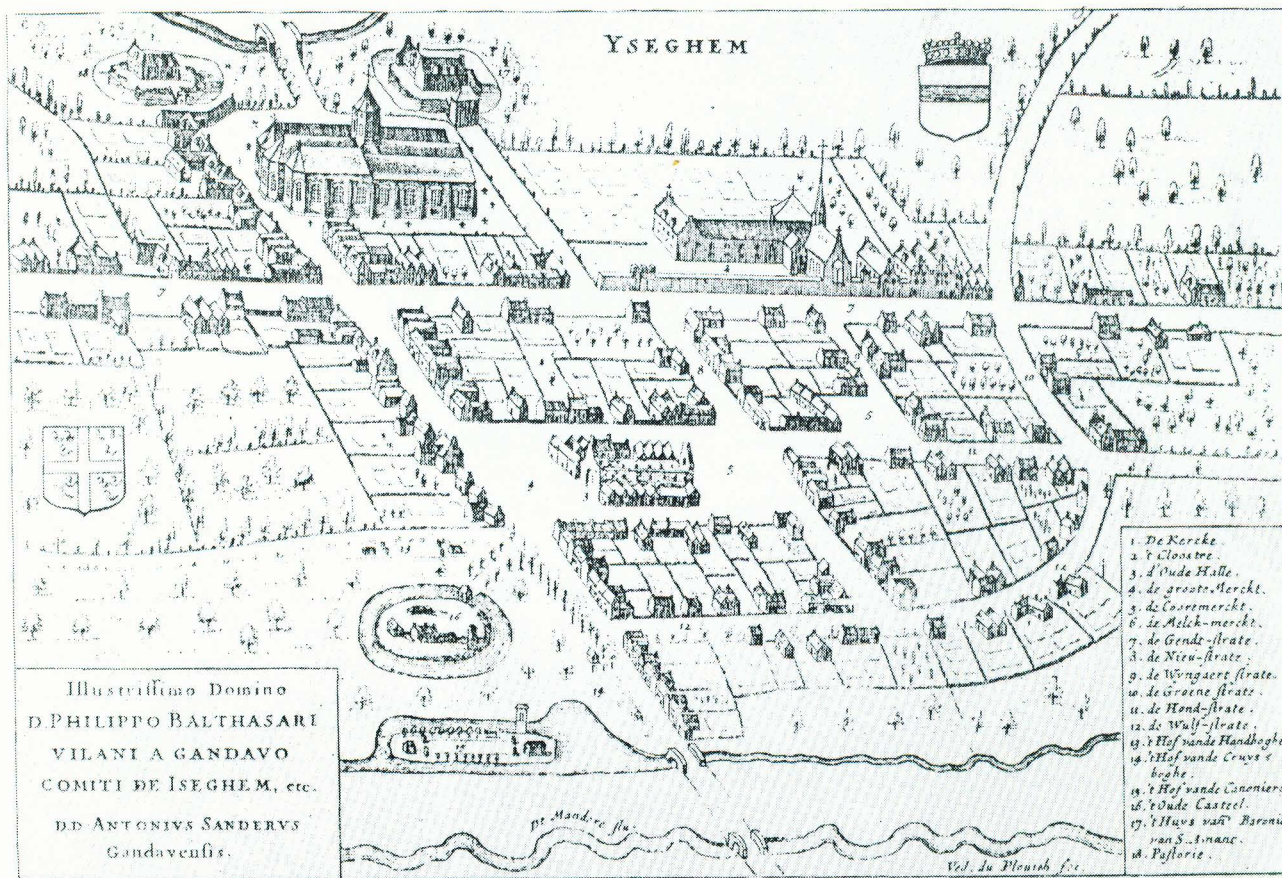
Izegem heeft zonder twijfel ook zo'n schietspelen georganiseerd. Jammer genoeg ontbreken hier de bronnen in ons archief en zijn wij terug genoodzaakt het archief van andere gilden te raadplegen.

Zo bezit de Sint-Antoniushagilde te Gent over een uitnodiging van de St.-Barbaragilde uit Izegem (36): "*18 oogst 1762, het gilde van de busse oft cononiers tot Iseghem nooden de gildebreders van Ste. Antone, op 22 oogst, om te commen helpen afschieten diversche prijsvoghels.*"

Ook in 1803 (Jaer XI, 8 floreal), nodigde zij dezelfde "*busschieters van Gent*" uit voor zo'n feestelijke schieting waar aan deelgenomen werd en die plaats greep te Izegem op 18 floreal (37).

De jongste datum die van zo'n "luysterryke" schieting getuigt is een gebeurtenis te Lendeledede op 1 aug. 1824 (38) waar de "*oppervogelen*" zeer vlug afgeschoten werden "*en mits eenen zwaren regen opgekomen zijnde is het schietspel opgeschort geweest, dusdanig dat ieder confrer maar twee scheuten mogen lossen en heeft.*"

Van toen af aan hadden de meeste gilden reeds heel wat problemen voor het vinden van een geschikt terrein.

Kaart van Sanderus, onder n° 15 "t hof van de Canoniers" bij de twee bruggen. (Foto T.M.).

Tengevolge van de Franse Revolutie had de gilde haar eigendom verloren. Dit "meerselken" gelegen bij de rivier de Mandel was uitermate geschikt voor het opstellen van een staande pers. Het was gelegen op een veilige afstand van de stadskern en in de onmiddellijke omgeving waren er geen huizen opgesteld die mogelijks gevaar liepen voor de kogelinslagen.

Door dit verlies waren zij dus verplicht geworden uit te zien naar een andere plaats. Om deze redenen werd maar om de drie jaren de koningschieting georganiseerd.

Het kwam zover dat deze discipline definitief werd afgeschaft en deze koningschieting vanaf 1850 doorgang vond in "de bomme" of de doelen van het gildehof.

De geschikte ruimte was in Izegem niet meer voorhanden. Een op gang gekomen industrialiseringsproces zou voor een gevoelige stadskern-

uitbreiding zorgen. De aanleg van de spoorlijn Brugge Kortrijk in 1845 en het graven van het kanaal Roeselare - Leie in 1863 zal spoedig het uitzicht van Izegem gevoelig veranderen (39).

Alhoewel er voldoende aanwijzingen zijn, zijn wij over de aard van de schietoefeningen in het gildehof tijdens het "ancien regime" niet ingelicht.

Aanvankelijk werden de schietoefeningen gehouden in de weiden van het het oud Kasteel (Zie kaart A. Sanderus) waar een terrein ter beschikking werd gesteld aan de bosseniersgilde. Tegen het einde van de 17de eeuw hebben zij zeer vlug deze plaats verlaten en zij bekwamen een gunstiger gelegen terrein of oefenplaats in de Gentstraat.

De manier waarop de prijs- en oefenschietingen werden georganiseerd in het gildhof weten wij pas

sinds 1801.

Op 6 april van dat jaar werd er in de bestuursvergadering beslist om de veertien dagen een prijs-schiëting te houden. Deze wordt in de gilde nog altijd de "Vallée" genoemd (40).

Op 19 december 1802 krijgt de Vallée het oudst bekend gebleven schietreglement dat opgenomen werd in het "*Prysbouck van het Gilde van de H. Maget Barbara.*"

Aan de "*Confraeters van het Gilde*" werd uitdrukkelijk gevraagd dat de "*conditien ende reglement pointueelyck zal achtervolgt ende moeten onderhouden*" worden, in het schieten de "*gewoonlycke vallée ofte veerthien daegsche pryzen.*"

Deze "*conditien*" bevatten zeven artikelen, waarin onder meer bepaald werd dat er drie prijzen te winnen waren "*eenen voor de naeste schoote, eenen voor het hoogh ende eenen voor het leegh getal.*"

Deze kon men slechts bekomen nadat men voldaan had aan het betalen van het inleggeld: "*op pene van geexcludeert te worden van alle regt op schieten.*" Dit inleggeld dat bepaald werd op 3 pond 10 schellingen parissis werd besteed tot "*het coopen der noodige pryzen*" dat toen reeds bestond uit een aantal stukken gildeporselein.

In 1872 werden enkele wijzigingen aan het reglement uitgevoerd. Om elke deelnemer op gelijke voet te stellen, mochten er "*in geen en gevalle liefhebbersschoten gedaen worden*" door dezelfde confreer "*voor zij hunne pryschoten gedaen*" hadden (41).

In 1933 werd het reglement op de Vallée nogmaals gewijzigd. Iedere reeks, bestond voor deze datum uit twee schoten, zonder voorafgaande proef. Bij iedere prijs-schiëting werden de prijzen toegekend, die over het algemeen in de wacht werden gesleept door dezelfde schutters. Om dit te vermijden werd het reglement gewijzigd, in die zin dat iedere reeks uit 6 schoten bestaat die mochten voorafgegaan worden door 2 proefschoten.

Tevens werden de prijzen slechts éénmaal per jaar uitgereikt. In functie van het totaal aantal punten dat men had behaald werd een rangschikking

opgemaakt. Hierdoor kon men deze die het hoogst aantal punten behaald had als kampioen van het seizoen aanduiden.

Om ook de zwakkere of de minder begaafde schutters de gelegenheid te geven een deel van de prijzen te winnen werd overgegaan tot een indeling in 3 categorieën. Wie een bepaald kwotum haalde in bijvoorbeeld de 3de categorie steeg automatisch het volgend jaar naar 2de categorie.

Wie andersom onder een bepaald peil zat daalde een categorie. Sedert 1956 werd aan dit kampioenschap een zilveren wisselschaal verbonden. Deze werd geschonken door de gewezen Burgemeester Jules Sintobin, deken van de gilde. De confreer die erin slaagde driemaal na elkaar kampioen te worden kreeg deze definitief toegewezen. In 1966 werd deze voor de derde maal veroverd door Roger Pattyn die de wisselschaal ontving als kampioen in de 1ste categorie (42). De toenmalige griffier Willy Clarysse heeft hierop een nieuwe wisselschaal geschonken die in 1969 wederom door confreer Roger Pattyn in de wacht werd gesleept.

Volgens het reglement mocht niet geschoten worden op de vier hoogdagen van Pasen, Pinksteren, Allerheiligen en Kerstdag en op de zondagen van de vasten.

Aangezien voor de vallée om de veertien dagen geschoten werd, kwam dit neer op een twintigtal schiëtingen per jaar.

Dit aantal is thans nog hetzelfde gebleven. Behalve de hoogdagen grijpen deze nu plaats op iedere zondag, en is iedere schutter vrij deze te bepalen. De twintig eerste reeksen, hetzij één reeks per zondag, maken de vallée van elke schutter uit een komen in aanmerking voor de algemene rangschikking van het kampioenschap. Het seizoen loopt van oktober tot in september van het volgend jaar. Degene die door tijdsgebrek aan een onvoldoend aantal schiëtingen heeft deelgenomen, kan op de laatste aangewezen zondag nog twee Vallée's inschiëten om het minimum aantal van 20 schiëtingen te behalen.

De moeilijkheidsgraad is mede bepaald geworden door de schietschijven. Deze werden in de loop van de jaren aangepast aan de wedstrijden, de evolutie van het sportwapen en de munitie.

Door de ontwikkeling van de precissieapparatuur is men in staat duurzame wapens te maken waarbij afwijkingen aan het wapen en de munitie wordt vermeden.

De zone-indeling in waarderingen was in de loop der tijden zeer verschillend, in zoverre zelfs dat een vergelijk met de huidige indeling niet mogelijk is.

Een laatste maal gebeurde dit in het valléejaar 1966 - 67 waar net als in de verbondschieting overgegaan werd tot het gebruik van de "*internationale cible*", die in doorsnede ongeveer 4 cm. kleiner was dan het vorige blazoen (43).

Het heeft geen betoog dat de huidige sportschutter over de noodzakelijke zelfbeheersing moet beschikken om in deze sporttak enig niveau te behalen. Een huidige wedstrijd heeft geen vergelijk meer met de sport van zelfs 50 jaar geleden.

Het schieten is een sport waarbij lichaam en geest in een bijna volmaakte harmonie dient te zijn. Men moet over een behoorlijk uithoudingsvermogen beschikken alsook over een optimale concentratie, nodig om een goed schot te kunnen lossen naar de doelschijf.

Naast de oefen- en de valléeschietingen hebben de leden ook de mogelijkheid deel te nemen aan andere wedstrijden. Soms zijn dit aanmoedigingswedstrijden die door de gilde worden georganiseerd.

Naast de buitengewone - en huldeschietingen voor de leden van de gilde wordt er een jaarlijkse opendeurdag georganiseerd met de Izegemse kermisdagen.

Onder toezicht en begeleiding krijgt de bezoeker de mogelijkheid een sportwapen te hanteren. Deze eerste ervaring is bij wijlen voor vele personen de start geweest om zich spontaan aan te sluiten bij de gilde. Naast de zeer degelijke infrastructuur heeft de gilde immers een aantal sportwapens ter beschikking voor hun leden, zodat de

kosten voor de beoefening ervan tot een minimum is herleid.

Naast deze recreatieschutters zijn er talrijke competitieschutters actief in de gilde die de mogelijkheid hebben deel te nemen aan de Verbondschietingen van Zuid-West Vlaanderen. Hieraan zijn een 10-tal schuttersverenigingen aangesloten die, uitgerust met een 50-meterstand, een gemeenschappelijke competitie inrichten. Net als bij de Vallée wordt er een onderscheid gemaakt tussen verschillende categorieën. Daarnaast wordt een ploegenklassement samengesteld dat onze gilde altijd heeft bedeed met ere- en eerste plaatsen.

Daarnaast zijn er ook speciale wedstrijden voorzien voor de sportschutters. Ook de St.-Barbaragilde kende hierin een zeer rijk verleden.

Een fraaie verzameling affiches uit het einde van de 19de eeuw getuigen hier nog van. Ieder jaar waren er twee prijskampen voorzien waaraan ook vreemde schutters konden deelnemen (44). Hieraan waren altijd bijzondere prijzen verbonden die veel bijval genoten. Speciale gelegenheden waren de aanleiding voor een groots opgezette feestviering. Het aanplakbiljet dat het 275-jarig bestaan van de gilde aankondigde, vermeldde een prijzenpot van 800 frank, een voor die tijd niet onaardig bedrag. Het verslag van deze schieting noteert schutters uit Roeselare, Tourcoing, Doornik, Brussel en Wervik. In 1965 realiseerde men een jubileumschieting met een prijzenpot van 50.000 frank. Niet minder dan 144 schutters wedijverden om het beste resultaat. Er werden 2000 series geschoten en men noteerde deelnemers uit Leuven, Gent, Geraardsbergen, Berchem alsook uit het noorden van Frankrijk, Maubeuge, Croix en St.-Amand-les-Eaux.

De hoogste eer kwam toe aan onze gildeconfreer Roger Pattyn die als laureaat van deze internationale wedstrijd de "*Medaille van de Koning*" bekam.

Deze hulde kwam ook J. Deldaele toe in 1834. "*Tot voldoeninge en genoegen van alle medeleden der Gilde*" (45) slaagde hij op "*eene Koninklijke feest tot Kortrijk, onder den nombre van 225 uytgeoeffende veur-*

STAD ISEGHEM.

PRIJSKAMP

MET HET

KARABIJN

gegeven door de Koninklijke Gilde Bosseniers der H. BARBARA,
in haar lokaal « Het Bossenhof »

OP ZONDAG 12 JULI 1896.

215 FR. PRIJZEN EN PREMIËN.

SCHOONSTE WIT :	HOOG GETAL :	LEEG GETAL :
1 ^e Prijs . . . 30 frank.	1 ^e Prijs . . . 25 frank.	1 ^e Prijs . . . 15 frank.
2 ^e Prijs . . . 20 .	2 ^e Prijs . . . 20 .	2 ^e Prijs . . . 10 .
3 ^e Prijs . . . 15 .	3 ^e Prijs . . . 15 .	3 ^e Prijs . . . 8 .
4 ^e Prijs . . . 10 .	4 ^e Prijs . . . 10 .	4 ^e Prijs . . . 5 .
	5 ^e Prijs . . . 7 .	

PREMIËN 15 frank aan de talrijkste maatschappij, vreemd aan de stad, met ten minste 15 schutters.
10 aan de verstaafgelegen maatschappij, ten minste 10 schutters.
Een bewijstak zal voor 4 uren door de mededingende maatschappijen moeten ingediend worden. — Dezelfde maatschappij kan maar ééne premie winnen.

ALGEMEENE SCHIKKINGEN :

- 1e De serien zijn van 2 ballen; — De inleg per serie is twee franks.
- 2e De schutters mogen niet meer dan drie serien nemen.
- 3e De twee eerste serien tellen alleenlijk voor hoog en leeg getal punten; — de derde serie telt uitsluitelijk voor het schoonste wit. — De laatste schout der serie dient tot bekorting voor hoog en leeg getal; in geval van gelijkheid het lot zal beslissen.
- 4e Dezelfde schutter kan maar ééne prijs behalen. — Indien dezelfde schutter twee prijzen geschooten heeft, de prijs van meeste waarde zal hem gegeven worden; — in geval van gelijke waarde, het schoonste wit in boven het getal, en 't hoog getal in voer leeg getal.
- 5e De inschrijving zal gedaan worden van 1 tot 4 uren namiddag. — De ingeschrevene schutter mag onmiddelijk schieten; — geen bijgevoegde serien zullen ingeschreven worden na 6 uren.
- 6e De leden der Koninklijke Gilde zullen moeten schieten in het bijwezen van vreemde liefhebbers.
- 7e Alle onvoorziene gevallen zullen veroffend worden door ééne daartoe aangestelde Commissie.

De Geffier.

Arsène Desmet.

De Voordtief.

G. Rosseel-Van Canneyt.

Gezamenl. J. Dooms, boek- en steendrukker, uitgever der Gazette van Iseghem.

STAD ISEGHEM

GILDE BOSSENIERS DER H. BARBARA,

PRIJSKAMP

MET HET

KARABIJN

in ons gewoon hof HET DANBERG,

op na Kermis-Zondag 8 September 1878.

150 FRANKS PRIJZEN.

1 ^o Voor de meeste schot.		2 ^o Voor het hoog getal.		3 ^o Voor het laag getal.	
Eerste prijs.	Fr. 25-00	Eerste prijs.	Fr. 20-00	Eerste prijs.	Fr. 15-00
Tweede id.	15-00	Tweede id.	10-00	Tweede id.	10-00
Derde id.	10-00	Derde id.	7-50	Derde id.	7-50
Vierde id.	5-00	Vierde id.	5-00	Vierde id.	5-00

4° Aan de maatschappij vreemd aan de stad, die met het meeste getal leden de schieting zal bijwoonen, bestaande ten minste uit 10 mannen, — 15 frank.

VOORWAARDEN :

Art. 1. — Elke mededinger zal 2 frank betalen voor een serie van twee ballen. — Hij heeft het recht twee series te nemen, dus 4 ballen te schieten voor 4 frank.

Art. 2. — Elke schutter kan slechts één prijs winnen; — indien het gebeurde dat hij er twee won, dan prijz der meeste waarde zal hem toegekend worden; — in geval van gelijke waarde, de meeste schot zal de voorrang hebben.

Art. 3. — De beschrijving zal beginnen om 1 ure namiddag en eindigen om 5 ure 's avonds. Onmiddellijk na dat men ingeschreven is zal men mogen schieten.

Art. 4. — De maatschappijen die begeeren mede te dingen voor den prijs van het meeste getal schutters moeten een getuigschrift der plaatselijke overheid indienen voor 3 ure namiddag.

Art. 5. — De laatste schot van elke serie dient tot bevestiging van hoog en laag getal.

Art. 6. — Geen leden onzer maatschappij zullen mogen schieten, tenzij in het bijwoonen van twee vreemde schutters.

Art. 7. — Alle geschillen zullen door het bestier, met twee vreemde schutters, onpartijdig verreefd worden.

Verhopende Mijne Heeren, met uwe kunst vereerd te zijn, hebben wij de eer UEd. te groeten.

Iseghem, 12 Augusti 1878.

De Groefter,
JULIUS LAFAYT.

De Voorzitter,
ROSSEEL-DE BRABANDERE.

Iseghem. — J. Dooms, dr.

Niet uit te hangen.

schutters" de eerste prijs te schieten "in de Bomme". Deze vermelding in het gildeboek toont op een sublieme wijze de geestdrift aan die ontstond bij zijn medeconfreres en confreressen. Ook dit sportgebeuren zal de aanleiding zijn voor een gezamenlijke feestvreugde tot "memorie van alle de ingeschevene confraters en confreressen."

5. Het gildehof

Schuttersgilden werden steeds gevestigd waar de stad uit strategisch oogpunt het zwakst was, en bijgevolg het best beschermd moest worden. Anderzijds mochten zij geen gevaar betekenen voor de stad zelf.

De aanwezigheid van buskruit betekende een reëel gevaar voor de toemalige behuizing die meestal nog uit leem, riet en vlechtwerk was opgetrokken. Het brandgevaar was dan ook nefast en catastrofaal voor de stad en zijn bewoners.

Essentieel aan de St.-Barbaragilde was dat deze een terrein nodig had waarop de schutters zich konden oefenen met hun wapens. Dit noemde men "de doelen" afgeleid van het woord "doel" wat schietschijf betekende. Dit terrein werd meestal door de plaatselijke heer aan de gilde toevertrouwd "om te exerceren ende frequenteren 't samen het voorseyde spel"

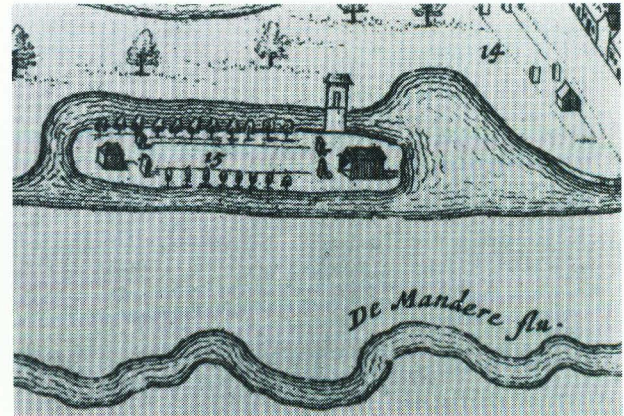
Het bezit van "eenen hof ofte plaetse" bood de gilde ongetwijfeld meer zekerheid in het voortbestaan ervan, niet minder belangrijk was wellicht de verbondenheid van de gildebroeders met elkaar rond het gezamenlijk bezit.

Naast het oefenen met de bosse bood het gildehuis immers een onderkomen voor het gildebezit dat men met eigen middelen had bekomen.

Daarnaast genoot men bepaalde inkomsten van verpachtingen van het gildehof wat de mogelijkheden voor de gilde terug vergrootte. Op basis van het archiefmateriaal en een belangrijke iconografische afbeelding (46) is het goed

mogelijk het oudste bekende schuttershof met zijn doelen te beschrijven.

Deze grafische illustratie naar Sanderus (47) leert ons dat "t hof van de canoniers" gevestigd was bij de "twee bruggen" aan de Mandel te Izegem.

De omwalde oefenplaats van de bosseniers was te bereiken via een ophaalbrugje. Detailkaart Sanderus. (Foto D. Verfaille, gildearchief).

Het landboek uit 1653 (48) situeert deze "suyt ande voorgaende bleeckerie het hof vande bosse, streckende oost ende west paelende, noort de voorgaende bleeckerie, oost de mandere, suyt de graeve van Iseghem ende west den Wael, groot 107 roeden en half" (49).

In de onmiddellijke nabijheid waren ook de handbooggilde St.-Sebastiaan en de niet meer bestaande kruisbooggilde St.-Joris gevestigd.

De huisvesting van deze verschillende gilden is identiek aan deze in de grote steden, zoals te Brugge waar die nog steeds ondergebracht zijn aan de rand van de stad.

De schietoefeningen werden gehouden op het domein van het "t'oude casteel" dat eigendom en soms de verblijfplaats was van de Heren van Izegem. Deze is nu te situeren waar het goederenstation van de N.M.B.S. zich bevindt.

Wij zien dat het terrein van de bosseniërs volledig is omwald door de dode arm van de mandel die zich te Izegem in tweeën splitste.

In 1805 was deze situatie reeds licht gewijzigd, één gedeelte dat de wal verbond met de Mandel was reeds gedempt. De bosseniërs hadden toen al een ander onderkomen.

Door deze natuurlijke begrenzing en haar geïsoleerde ligging voldeed de bosseniërs-gilde ruimschoots aan de veiligheidsvoorschriften zoals hierboven aangegeven. Om de doelen te bereiken maakte men gebruik van een ophaalbrugje dat ter hoogte van het gildehof was opgesteld.

Helemaal links stond vermoedelijk het vuurhuis opgesteld waar het buskruit en de wapens van de gildeconfreers werden ondergebracht.

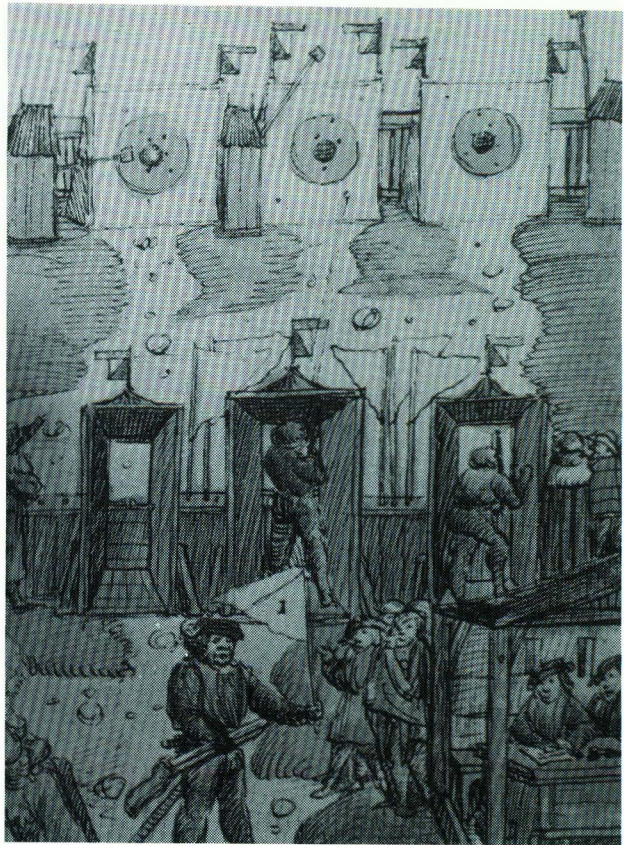
Tussen beide huisjes in herkennen wij de twee schietbanen die op hun beurt langs weerszijden afgeschermd waren op hun volle lengte door een rij bomen.

Deze kort op elkaar geplaatste bomen waren bedoeld als afweerschild en sloten de schietbanen volledig af van de onmiddellijke omgeving. Aan het begin en het einde van de schietbaan werden gewoonlijk houten afdakjes opgesteld. (zie foto) Deze zorgden ervoor dat de schutters enige bescherming hadden bij slecht weer, op het einde van de schietbaan stond een identiek afdakje waar de schietschijf of blazoen in ondergebracht was.

Het onderhoud van het schuttershof viel ten laste van de gildeoverheid die hiervoor de gildeknecht of de pachter van het gildehof belastte. Hoe het eruit heeft gezien is moeilijk vast te stellen.

Tegenwoordig hebben de meeste mensen een comfortabel ingerichte woning waar veel aandacht en kapitaal is aan besteed.

Veel meer nog dan vandaag werd het huis vroeger beschouwd als een soort heiligdom. Hoe klein of hoe groot ze ook was, de woning werd steeds beschouwd als een veilige vesting tegen alle gril-

Iedere schietbaan was door een afdak van elkaar afgeschermd.

len van het klimaat, de nacht, de natuur, "het kwaad" en andere gevaren.

Meestal werd het erf omringd door een beukenhaag die beschouwd werd als een eerste afwering tegen de bliksem. Daarnaast vond men steeds in de omgeving een vlierstruik die de woning tegen allerlei gevaren moest vrijwaren. En kwam het van kwaad naar erger dan waren er nog steeds middeljes die het gebouw beschermden. Boven menige deur of keldergat werd er een kruis geschilderd en was er één of ander "heilig" voorwerp begraven onder de drempel of het raam (in het bijzonder een palmtakje.)

Een momenteel niet meer zo gekend middelje is de huislook, ook wel "donderblomme" of "Donarkruid" genoemd dat op het dak werd geplant en die de woonst moest beschutten tegen donder en onweer.

Al deze middelen wijzen op de mate waarin de mensen zich zochten te beschermen tegen vreemde almachtige krachten. Binnenshuis vond men terug een veelvoud van kruisen en relikwie-tjes, (50) waardoor men mag veronderstellen dat bij gevaar men dikwijls op wonderen hoopte. Niettemin trachtte men meestal onheil te voorkomen door het bouwen van een stevig dege-lijk huis.

De oudste ikonografische afbeelding (51) leert ons dat dit een georiënteerde langgestrekt ge-bouwtje was dat meestal in de 17de en 18de eeuw in ons gewest voorkwam (52).

Meestal stond één van de langste zijden van de woning naar de zon (zuiden) gekeerd omwille van de warmte en het licht die men daar kon opvan-gen. Een smalle sluitgevel stond naar het wind-rijke westen. Het dak dat de sterkste winden moest trotseren was meestal fel afgeschuind en bestond uit stro of riet. Pas vanaf de 18de eeuw worden deze langzaamaan vervangen door pan-nedaken. De materialen die gebruikt werden voor de muren van de woning waren ook nog steeds dezelfde als vele honderden jaren vóór de 17de eeuw: hout, leem of klei, hier en daar wat steen rond de ramen en deuren, en stro of takken (53).

Stenen huizen waren in de 17de eeuw nog vrij zeldzaam en zullen pas vanaf 1750 een zeker opgang kennen.

Venster of lichtgaten in de muren waren aanvan-kelijk erg klein omwille van de warmte die anders kon verloren gaan. Echt glazen vensters beston-den al (sinds de 16de eeuw) maar waren nog duur en zodoende zeer zeldzaam (54).

Meestal vond men een soort vlies (varkensblaas), perkament of geolied papier dat een soort lichtgat geheel of gedeeltelijk bedekte en met een houten luik werd afgesloten.

De vloer was meestal niet meer dan wat platge-stampte klei, waarop stro of fijn sprokkelhout was uitgespreid.

Vergeeten wij ook niet dat menig huisgezin zijn warmte deelde met allerlei kleinvee (55).

Met de daarbijkorende stankhinder én gebrek aan hygiëne biedt deze leefsituatie geen idylisch beeld meer.

De watervoorziening viel voor onze gildeleden nog mee, deze werd rechtstreeks uit de toen nog visrijke rivier, de Mandel, gehaald en dit is dan weer een ander verhaal.

Het bescheiden optrekje werd vermoedelijk reeds in 1700 verlaten waar een onderkomen werd gevonden in de herberg "de Valcke" in de Gent-straat.

Er zijn verschillende redenen aanneembaar waar-om deze plaats werd verlaten.

Izegem had tijdens de negenjarige oorlog (1688-1697), nogal wat schade opgelopen (56) en het bouwvallig geworden gildehuisje was onherstel-baar geworden.

Anderzijds was de doelstelling: "een strategische plaats bezetten als verdediging van de stad" volledig verloren gegaan en zocht de gilde zijn heil in de binnenstad waar een ruimere plaats werd ge-vonden om het sterk in aantal toegenomen gil-deconfreers een comfortabeler onderkomen te bieden.

Rond hetzelfde tijdstip werden uit de herberg "de Valcke" drie huizen gemaakt.

Het middelste dat bewoond was door Aernout Van Houtte, noemde men "De Bosse".

Deze herberg werd in 1746 bewoond door Pieter Van Houtte (een telg van Aernout) en werd "Het Bossenhof" genoemd.

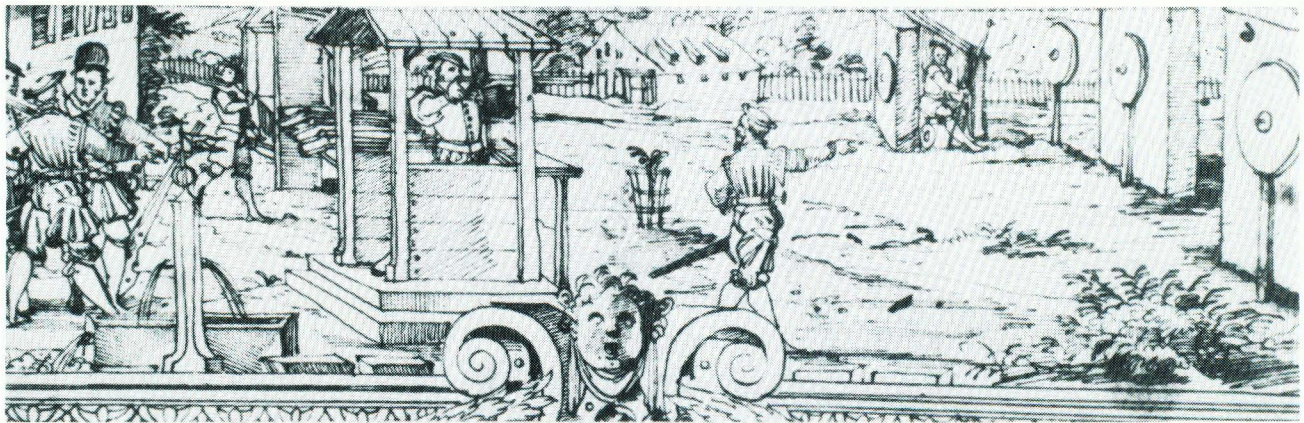
Eenzelfde omschrijving vinden wij in het land-boek van François De Bal uit 1746 (57) "een erfve wesende het schuttershof van de Bosseniers"

In hetzelfde landboek wordt echter nog steeds gewag gemaakt over "eenen meersch ten voorgaenden lantboucke (Anno 1653) articolo 199, paelende oost de mander..." (58) als eigendom van de guldebroeders van "sente Barbara".

Van een gildehuis of gildehof is er helemaal geen sprake meer zodat wij mogen aannemen dat de

Van 1787 tot 1984 was de St. Barbaragilde gehuisvest in "Het Damberd" in de Gentstraat. Op de foto het laatste groepsportret die er n.a.v. de koningsschieting in 1984 werd genomen. De eer viel dat jaar te beurt aan Jozef Watteny. (foto gildearchief).

Rechts op de achtergrond zit de gildeknecht klaar om met een aanwijsstok de resultaten van de schutters aan te duiden. (foto Ber-nisches historisch museum).

gilde zich definitief had gevestigd in de Gentstraat.

Het nieuwe oefenterrein ingericht achter *"het Bossenhof"* zou tot in september 1984 door de St.-Barbaragilde in gebruik worden genomen.

Zelfs toen het in 1787 haar lokaal vestigde in de aanpalende herberg *"Het Damberd"* werd de bestaande schietstand behouden, tijdelijk werd zelfs de naam van de herberg veranderd in *"Ste. Barbara"* (59).

Twee gevelstenen sieren nu nog steeds het Damberd. Links twee gekruiste wapens of *"donderbussen"*, zinnebeeld van de bosseniersgilde. Rechts het jaartal 1787, tijdstip waarop men het nieuwe lokaal het *"Damberd"* betrad.

Het oefenterrein zelf bestond uit de twee specifieke delen, allereerst het doelhuis waar de doelschijven of de blaoenen zich bevonden en het 50 meter verder afgelegen vuurhuis van waaruit de schutter zijn wapen hanteerde;

In het begin van deze eeuw bestond de doelschijf uit twee identieke schijven, bevestigd aan de uiteinden van een ijzeren staaf, die verticaal draaide om een as.

Terwijl de ene doelschijf beschoten werd, kon de gildeknecht die in een keldertje voor de schijven aanwezig was de kogelgaten op de tweede schijf toeplakken (60).

Reeds vele eeuwen voordien had de gildeknecht deze bijzondere taak op zich genomen en gaf hij vanuit een beschermde positie richtlijnen aan de schutter waar zijn schot was terechtgekomen (zie foto).

Door het plaatsen van een aantal verrekijkers en automatisering in 1962 werd de gildeknecht van deze taak ontslagen. Door het gebruik van een elektrisch bediend kabelspoor kon men nu de doelschijven vanuit het vuurhuis laten vertrekken naar het doelhuis en na het schieten terug sturen naar het vuurhuis.

Gezien de plaatsing van het oefenterrein, in het centrum van de stad, was het gevaar niet denkbeeldig en was men genoodzaakt de veiligheidsvoorschriften op te voeren.

Reeds in 1819 *"den 24 januari"* had men een tragisch ongeval meegemaakt die het leven kostte aan Augustin Vramme *"die gaende langs de kouter achter de Bosse"* door een verdwaalde kogel werd getroffen.

Een getuigenverslag leert ons dat *"deze schutters zijnde bezig met schieten eenen bal van de (ge)weere afgeslagen is en heeft dezen (Augus)tin getreft in zijn bille. Zij drougen hem in de Bosse en meester Pieter Wolfcarius haelde den kogel uyt, dog daer kwamen andere doctoren en seruzins die deze mensch veel pin aendeden zoo verre dat het iemand in de gazette dede stellen, ik heb het gelezen, dag dezen heeft daer gelegen tot den 4den maarte stervende"* (61).

De verdere uitbouw in 1962 van de schoolinrichting *"Ave Maria"* gaf nogmaals aanleiding tot het opvoeren van een aantal veiligheidsmaatregelen (62).

Het verhogen van de afschermingsmuur was er één van, daarnaast werd het aantal schutsels opgevoerd zodat de veiligheid voor de buurtbewoners gegarandeerd werd.

De volgende decennia zouden de gilde voor een moeilijke keuze stellen. Plannen werden gemaakt voor de uitbouw van het Izegems sportcentrum waarin ook de bosseniersgilde werd betrokken. De contacten met het stadsbestuur werden in eerste instantie door de gilde verbroken.

De gilde die op haar terrein ruim twee eeuwen gehuisvest was geweest, kon men niet zomaar de rug toekeren.

De meerderheid geloofde nog rotsvast in een aantal oplossingen om aan de toen verantwoorde eisen te voldoen.

Helaas kon geen compromis worden gesloten en was het lot van de schietstand bezegeld.

Ondertussen was een 2de fase ingetreden, moeizame onderhandelingen werden aangevat, plannen werden gemaakt, belangrijke mensen werden aangesproken voor hulp en advies, het leek uitzichtloos in zoverre zelfs dat de gilde genoodzaakt was uit te wijken naar de St.-Pietersbosseniersgilde te Hulste in 1984.

Voor het eerst in zijn bestaan was de Gilde aangewezen op de huisvesting van een bevriende Gilde. Deze maatregel was voor de Gilde bijzonder pijnlijk en niet zonder gevolg: een afnemend ledenaantal en een gebrek aan motivatie zou de doodsteek voor de Schuttersgilde betekenen. Alle krachten werden samengebundeld, het zou de inzet zijn die het tij deed keren.

De 13de oktober 1990 betekent dan ook een mijlpaal in de geschiedenis van de St.-Barbargilde in Izegem.

Met een plechtige feestviering opende de Heer Senator-Burgemeester Robert Vanlerberghe voor een talrijk opgekomen publiek de nieuwe schietstand.

De plaatsing van deze schietstand binnen het sportcentrum van Izegem is betekenisvol en biedt de Gilde de garanties die levensnoodzakelijk zijn.

Een trotse president J. Vandemoortele ontving uit de handen van de heer Senator-Burgemeester de sleutel van het nieuwe Gildehof.

Met deze symbolische daad werd de wens van alle Gildebroeders en zusters volbracht.

In zijn toespraak beklemtoonde de president van St.-Barbara nogmaals het 375-jarig bestaan van de Schuttersgilde *"het schieten met de bosse is een aloude traditie en deze nieuwe stand biedt ons nu de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat deze traditie actief in leven blijft. Al sinds 1974 streven we voor onze nieuwe stand, en ik moet U eerlijk bekennen: velen hadden de moed al opgegeven. Ik ben er steeds blijven in geloven en ben dan ook ontroerd vandaag dit gebouw te mogen openen. Dank aan allen die zich hiervoor hebben ingezet, zonder onderscheid."*

Hierna kwam deken Jozef Decoene op het voorplan om de stand in te wijden en het kruisbeeld op te hangen. In zijn gebed sprak hij de hoop uit dat deze schietstand het symbool moge zijn van

de verbondenheid met elkaar, van trouw en van doorzetting, eerder dan het symbool van geweld waarmee wapens worden geassocieerd.

In naam van de Heer Minister van Cultuur Dewael sprak de Volksvertegenwoordiger Bril uit Roeselare bemoedigende woorden aan de Gilde toe.

Hij beaamde dat het noodgedwongen uitwijken naar Hulste niet bevorderlijk was geweest voor de leefbaarheid van de Gilde en besloot zijn toespraak met een sportief *"veel schietgenot en schiet er maar op los."*

Voortaan kan de aloude Schuttersgilde weer in Izegem naar de roos mikken.

De werkzaamheden werden in april 1990 door de B.V.B.A. Interconstruct uit Moeskroen aangevat en in amper zes maanden afgewerkt.

De infrastructuur biedt de schutter de mogelijkheid verschillende disciplines te hanteren.

Op elke baan kunnen de drie olympische disciplines beoefend worden en kan er zowel liggend, geknield als rechtstaand geschoten worden, waarvan de eerste twee houdingen totaal nieuw zijn. De schietstand is onderverdeeld in 7 banen van 50 meter en van de hedendaagse apparatuur voorzien die voor de sportschutter van essentieel belang zijn.

De schietstand beantwoordt volledig aan de hoogste veiligheidsnormen.

Zo zijn de wanden van een absorberend materiaal dat afketsen van kogels moet voorkomen. De grondlaag van de schietbanen bestaat uit zand, dat om dezelfde reden het terugslaan tot een minimum moet beperken.

Achter de schietschijven zijn horizontale stalen banden geplaatst, zo bevestigd onder een speciale hoek die de inslaande kogels neerwaarts in het zand doen slaan.

Regelmatige opgebouwde houten overspanningen zorgen er tenslotte voor dat een eventuele

Opening van de nieuwe schietstand op 13 okt. 1990 door Senator Burgemeester R. Vanlerberghe, bijgestaan door volksvertegenwoordiger L. Bril en de Schepenen van de stad. Helemaal rechts nemen Ere-president R. Werbrouck en President J. Vandemoortele de honneurs waar. (Foto Terma Izegem).

verdwaaide kogel onmogelijk uit de stand kan.

Naast het bekomen van een nieuwe schietstand werd een huurovereenkomst met de stad bekomen voor het in gebruik nemen van het aanpalende gebouw "de Hoeve".

Deze huisvesting biedt de gilde een comfortabel onderkomen in de onmiddellijke omgeving van de schietstand zoals dit vele eeuwen geleden reeds was geweest.

Een nieuwe generatie staat er klaar voor om het doel van de gildeconfreers zoals dat vele eeuwen geleden reeds was, niet te beschamen.

Met deze erkenning is de toekomst van de gilde gewaarborgd en is de gilde meer dan ooit gewaand om te overleven.

Bijgestaan door de griffier van de gilde Ph. Duyck schiet de heer Senator Burgemeester R. Vanlerberghe symbolisch de nieuwe stand in. (foto Terma Izegem).

3. De structuur van de gilde

De gildeoverheid

Met het bekomen van de ordonnantie werden aan de gilde bepaalde privileges gegeven zodat zij kon oefenen met de "*bosse ofte doelstock*"(1).

Daartegenover stonden enkele verplichtingen waaronder de voornaamste hun trouw was die zij onder ede moeste afleggen aan de "*Graeve van Vlaenderen*" en de "*Graeve van Iseghem ende Emelghem met zijn toebehoorten*."

In wezen was er sinds eeuwen nog niets veranderd. In tijden van nood kon nog steeds door de wereldlijke macht een beroep worden gedaan op de schuttersgilden en "*naer het vermogen van iedere confreer*" (2) op hun leden.

Tot in de 16de eeuw zijn er voorbeelden bekend dat de schuttersgilden in staat waren een zuivere militaire taak buiten de gemeente of stad uit te voeren en dat ze daadwerkelijk aanwezig waren op het slagveld.

De meest betekenisvolle is deze op het "*Groeningeveld*" te Kortrijk op 11 juli 1302, waar één van de verschrikkelijkste drama's van de Middeleeuwen plaatsgreep.

Met deze slag der Gulden Sporen verwierven de Vlaamse gemeenten een eeuwige roem waarin de schuttersgilden een zeer belangrijk aandeel hadden.

Deze wil was nog steeds aanwezig op het einde van de 16de eeuw toen geuzenbenden onze streek onveilig maakten en sommige gilden erin slaagden hun stad te vrijwaren van georganiseerde aanvallen.

Zo verdedigde de St.-Jorisgilde uit Kortrijk hun stad "*onverschrokken en met bravoure*" tegen de geuzen in 1567 (3).

Toen hadden zij echter al hun militaire taken verloren, en legde de Vorst op de schuttersgilden geen beslag meer daar hij beschikte over een degelijk uitgerust beroepsleger.

Door zijn leenheren de raad te geven bij sommige aangelegenheden de schuttersgilden te raadplegen, verlegde Karel V het accent en wonnen deze vanaf 1523 aan politieke invloed (4).

Stilaan vormden deze schuttersgilden de ruggraat van het politieke leven binnen de gemeente.

Een plakkaat van Filips IV herinnert in 1630 hieraan en gaf opdracht aan de schepenen, raadsleden, griffiers, alsmede aan de leden van het "*onmondig*" kamercollege deel uit te maken van een schuttersgilde (5).

Door het nauwe toezicht op de maatschappelijke positie van de schutters bleef de gilde een enigszins elitair gezelschap en waren de schutters voornamelijk afkomstig uit de kringen van kooplieden en middenstanders.

Hun invloed bleef dus niet beperkt tot de schuttersgilde alleen en zij bekleedden ook even belangrijke posities in de gemeentelijke overheid.

Dit stelde hun in staat direkt op te treden bij onrust, oproer, brand en eender elk ontij, zodat de schuttersgilde een bijzonder nuttig instrument betekende in de gemeente.

De graaf van Izegem Vilain XIII was hierin zeer behoedzaam en stelde de hoofdbaljuw van Izegem aan als plaatsvervanger, met de opdracht zijn zaken te behartigen en erop toe te zien dat het door hem verleend octrooi met zijn rechten en plichten stiptelijk werd onderhouden.

Hierin stelde men dat men alle twee jaren "*eenen Deken, twee bereckers ende eenen ontfangher*" zal kiezen om de "*Gulde te Regieren ende alle dinck in rechte te besorghen*" (6).

Deze verkiezing greep over het algemeen plaats op de dag van de koningschieting of de feestdag

van St.-Barbara, en werd de *"wet deser gilde vernieuwt"* in aanwezigheid van de hoogbaljuw of een commissaris.

Op deze vergadering werd de baljuw, als vertegenwoordiger van hun leenheer, die hun bepaalde vrijheden had geschonken, in *"kenisse gesteld"* van alle *"acten, debatten en geschillen"* en kon hij desnoods ingrijpen waar nodig was.

Schuttersgilden waren behoudsgezinde verenigingen. Traditie werd bijzonder op prijs gesteld, eeuwen hield men zich soms aan bepaalde reglementen en werden dan ook generaties lang onderhouden.

De structuur van de gilde bleef tot in de 19de eeuw te Izegem vrijwel ongewijzigd.

Aan het hoofd stond de *"Deken"* die werd bijgestaan door de *"coninck, bereckers ende gheswoorne vande selve gulde"*.

Soms werd deze uitgebreid om de gilde toe te laten beter te functioneren en *"sorghe te draeghene"* en *"de ghuldebroeders te dienene"*.

In vele Vlaamse gilden is er soms geen duidelijke lijn te trekken in de bevoegdheid van een aantal ambten en de manier waarop deze verkozen werden.

Vele gilden bepalen zelf de rol en scheppen hierdoor een verkeerde interpretatie, wat wijst op een verloren gaan van een juiste jurisdictie (7).

Buiten de koning werden alle functies verkozen. In het begin van de 17de eeuw was dit voor een periode van twee jaren, later toen het bestuur noodzakelijk uitgebreid werd, was een langere periode gangbaar, zodat continuïteit en vernieuwing van de eed gewaarborgd bleef.

Bepaalde taken werden soms voor het leven toegerekend zoals de griffier die als schrijver van alle notities in het gildeboek de enige aangewezen persoon was.

Door bij hun intrede als gildebroeder elkaar trouw en bijstand te beloven en daarnaast een financiële verplichte bijdrage te betalen en hiermee de belangen van de gilde en iedere gilde-

broeder te behartigen, verkregen zij het recht beslissingen te nemen.

Reeds met de herinrichting in 1615 is er een duidelijk democratisch beleid dat door een meerderheid van *"voysen"* (stemmen) door alle gildeleden is samengesteld.

Hoe dit is geëvolueerd zien wij in de volgende luikjes.

De hoofdman

In de middeleeuwen was de Hoofdman (hoofman — hoogman — oogman — homan) het hoofd van een gezelschap of vereniging. In deze periode hadden de schuttersgilden een belangrijke militaire taak te vervullen, als aanvoerder van een groep schutters, kreeg deze de belangrijkste taak toegewezen in de gilde.

Met het verloren gaan van de militaire en politieke taken, greep er binnen de gildeoverheid een belangrijke verschuiving plaats die de functie van Hoofdman ondergeschikt maakte.

Met uitzondering van een korte periode in de 19de eeuw bestond de gildeoverheid steeds uit twee hoofdmannen. Deze mandaten werden steeds democratisch gekozen uit meerdere kandidaten.

Deze die de meeste stemmen haalde werd de 1ste hoofdman genoemd, deze onder het hoogste getal *"voysen"* de 2de hoofdman.

In deze hoedanigheid stonden zij de Deken bij op de algemene- en bestuursvergaderingen en waren zij verantwoordelijk om de goede werking van de gilde te verzekeren.

Gedurende een korte tijd werd maar één hoofdman verkozen en kreeg hij voorrang op het Dekenschap.

Een reorganisering met een nieuwe indeling van het bestuur bracht terug twee hoofdmannen in het bestuur.

Hoofdmannen van de St.-Barbaragilde Izegem.

- 1682 Hilarius Marchelier
1686 Hilarius Marchelier - Jean Le fauct
1688 Hilair Marchelier - Ignatius van Houtte

1696 Ignatius van Houtte - Rogier van Severen
1698 Ignatius van Houtte - Guillaeme Terriere

1703 Ignatius van Houtte - Pieter Pesant

1713 Pieter Pesant - Christiaan Strobbe
1716 Christiaan Strobbe - Judocus Beaussart
1719 Christiaan Strobbe - Jooren Mistiaen
1720 Christiaan Strobbe - Jooren Missiaen
1722 Pieter van Oost - Christiaan Strobbe
1723 Jacques Clement - Robert vanden berghe
1724 Christiaan Strobbe - Jacques Clement
1727 Jacques Clement - Lauwerins Sette
1730 Christiaan Strobbe - Pieter van Oost de jonghe
1732 Franciscus Ignatius Strobbe - Franciscus Verduyn
1734 Jaspas Maes - Jooseph van Compennolle
1736 Francis Ignatius Strobbe - Jaspas Maes
1738 Gaspar Maes - Stephanus Morel
1739 Jaspas Maes - Christiaan Strobbe fs. Christiaan
1741 Pieter van Oost fs. Pieter - Frans Selvester van Oost fs. Pieter
1743 Jacques Werbrouck fs. Jacob - Joannes Gellynck fs. Joannes

1749 Francis Dierick - Jooseph Vroman
1754 Pieter Verbeke - Lodewijk Mistiaen
1758 Francois Ameye - Joannes Franciscus Gellynck
1760 Pieter Verbeke - Hilarius Terriere

1765 Joseph Merlin - Emanuel Storme

1770 Joannes Gellynck - Jan Bap^{te} Decoene
1771 Livinus Vande bogaerde - Joannes Mine

- 1773 Pieter Nuttens - Joannes Bap^{te} Terriere
1778 Judocus Van balberghe - ...
1781 Bernardus Verhelle - ...
1782 Joannes Bap^{te} Lapeire - Philippe Denys

1788 Petrus Jooris Missiaen (+ 3 okt) - ...
1790 J.N. Vandommele - Joannes Demuyck

1801 P.J. Parmentier - Joannes Denys
1802 Joannes L. Kerkhof - Joannes Denys
1803 Francis Maes - Francis Verhelle
1806 Ferdinand Morel - Petrus Devos
1808 Petrus Strobbe - ...
1810 Eugen Verbeke - ...
1811 A. van Campenhoudt - ...
1814 Petrus Sabbe - P.J. De Backere
1818 Petrus van Malaerts - Joannes Ignatius Sabbe
1820 E.J. Ameye - Petrus van Melaerts
1824 Martinus Vanhaeverbeke - P.J. Verbeke
1826 Charles Wallaert - Joannes Dobbels
1829 P.A. Coucke - ...
1832 J. Nys - Jean Verhulst

1836 J. Dumat - Rosseel
1838 ... - Rosseel

1851 P. Neyrinck - Joseph Thibau

De Deken

In de ordonnantie van 1615 wordt geen specifieke melding gemaakt over de bevoegdheden van deze functie. Wel wordt hij als de voornaamste persoon aangewezen, wat dan ook blijkt uit de verslagen die voorkomen in het oudste gildeboek.

Hij was dan ook een waardig en aanzienlijk persoon die dikwijls in de gemeente een hoge functie bekleedde.

Hierdoor stond de gilde in een bevoorrechte positie en zag de gilde kans hun invloeden te doen gelden als er bepaalde problemen kwamen opdagen.

Pas op het einde van de 19de eeuw werd overgegaan tot een herverdeling van de bestuurstaken en verkoos men de "Voorzitter" als de belangrijkste persoon van de Gilde (8).

De taak van de Deken evolueerde dan naar ondervoorzitter en later naar een ereambt dat wordt toegewezen aan de oudste vertegenwoordiger van het bestuur.

De Deken afgeleid van "dizainier" wat "thienman" betekent had meestal de verantwoordelijkheid over de financiële toestand van de Gilde.

De nieuwe Gildeleden legden hun eed af in handen van de Deken en ondertekenden als dusdanig de doodschuldakte van de nieuwe confreres.

Gewoonlijk was hij ook belast met het innen van deze doodschuld die bij het overlijden van de confrere aan de Gilde toekwam.

Door deze bijzondere taak was hij heel nauw betrokken met alle gebeurtenissen binnen de Gilde, zodat in de meeste gevallen na zijn ambtsperiode ook op hem werd gerekend als "overdeken" wat dan terug wijst op het belangrijkste ambt van de St.-Barbaragilde te Izegem.

Rond 1850 werden tijdelijk twee dekens en één hoofdman ingesteld zodat historisch gezien de belangrijkste persoon de juiste naam kreeg toegewezen.

Dekens als hoofd van St.-Barbaragilde

- 1682 Carel Terriere, heer van Ter Elst
- 1685 Andries Hoorne (Hoorens de jonghe)
- 1688 Carele Terriere, heer van Ter Elst

- 1696 tot 1719 Hilaire Marchelier
- 1720 Joannes Verhulst
- 1722 Ferdinandus Amerly(n)ck
- 1723 Sr. Pieter van Oost d'oude
- 1724 Sr. Pieter van Oost
verkozen "*sonder voysen inghevolghe het consent van de gemeene confreres*"

- 1727 Christian Strobbe
- 1730 Pieter van Oost
- 1732 Pieter van Oost fs. Jan
- 1734 Francijs Ignatius Strobbe
- 1736 Pieter van Oost
- 1738 Pieter van Oost fs. Pieters
- 1739 Idem
- 1741 Sr. Joannes baptiste Verhulst
"hooghballiu deser prochie ende prinsdomme van Issegem"
- 1743 Sr. Pieter van Oost fs. Pieter
- 1749 Pieter Verduyn
- 1752 Francois Igantius Strobbe "*dede rapport syne domicilie te nemen binnen de stad Gendt en werd vervangen door Joost Renier met 18 voysen*"
- 1752 Joost Renier, burgemeester deser prochie
- 1754 Joost Renier
- 1755 Hilarius Terriere
- 1758 Francois van wtberghe
- 1760 Jaspard Maes
- 1765 Joannes Gellynck d'oude
- 1770 Joseph Tange
- 1771 Christiaen Strobbe fs. wylent Joseph
- 1773 Joseph Loncke
- 1778 J. van wtberghe
- 1781 Emanuel Storme
- 1782 Joannes Minne
- 1790 Judocus van balberghe
- 1801 J.N. Van dommele
- 1803 Guillulmus Loncke
Sr. Joseph Loncke overdeken
- 1806 Joannes Baptiste Denys
- 1812 J. Coolen
- 1814 Petrus Strobbe
- 1817 F. Morel
- 1817 Joannes Francois Coolen, actuelen deken
- 1818 F. Morel
J.F. Coolen opperdeken

- 1820 F. Morel
 1826 Judocus Verbeke
 1829-1834 J.B. Morel
 1837-1840 J.J. Van Daele
 1841 F. Dumat
 1847 Rosseel

De Koning.

De koning is zonder meer de centrale figuur in de gilde.
 Deze persoon is dan ook niet weg te denken uit de schuttersgilde. Hij draagt de eer en de waardigheid van het gehele gezelschap.

De koning had zijn titel bekomen door zijn behendigheid in het schieten met zijn wapen. Eertijds was dit het neerhalen van "den gaey" op een staande pers, later en tot op heden het "schoonste" treffen van de roos op een blaoen.

Het "vogel-of gayschieten" is van heel ouds een algemeen volksvermaak, hoe het is ontstaan is niet helemaal duidelijk. De koningsvogel is niet zomaar een vogel. Hij is een heel bijzondere, machtige en symbolische vogel die geluk brengt aan de schutter die hem treft.

Het gebruik was niet beperkt tot de schuttersgilden alleen, daarvoor is het trouwens veel ouder dan eender welke schuttersgilde.

Zo beschrijft de Romeinse dichter Vergilius (70-19 vóór Chr.) het schieten op een levende duif op een scheepsmast in het gedicht over de Trojaanse held Aeneas.

Ook in de mythologie hechte men veel belang aan het vogel-schieten. Houtgravure 15de eeuw. (Verzameling B. Nolf Izegem).

Ook de Ilias van Homerus (9de eeuw vóór Chr.) noemt hetzelfde spel, door Achilles georganiseerd.

In de oudheid schoot men zowel bij vreugde- als bij lijkspele hoog naar een duif. Bij de dodencultus werd de afgeschoten duif gezien als de onder de levenden terugkerende ziel van de gestorvene.

Deze "gaey van eeren" zoals hij ook genoemd wordt, was en is naar uitzicht steeds een papegaai, zoals die nu nog op de gildebreek voorkomt.

Door het behalen van het hoogste ereambt bewam hij enkele gunsten zoals "syne maelyt quitte hebben" en maakte hij kans op het keizerschap. Ook maakte hij aanspraak op het inleggeld dat iedere confreer onder de pers had gelegd en werd hij automatisch opgenomen in het bestuur en zo hij hier reeds deel van uitmaakte werd hij van deze taak ontslagen.

Gewoonlijk werd deze dag verkozen voor het samenstellen van de "wet of eed" en verkeerde men in de mogelijkheid een plaatsvervanger te kiezen, voor de plaats die hij na het beëindigen van zijn koningsperiode terug bewam.

Bij officiële en kerkelijke plechtigheden zoals optochten en processies droeg hij de waardevolle gildebreek die hem van zijn confreers onderscheidde. Als symbool van het gezag had hij steeds recht op een ereplaats.

Het koningschieten is nog steeds een gebeuren vol symboliek en wordt soms aanzien als een godsoordeel.

In de oudheid werd maar al te dikwijls beroep gedaan op allerlei goden. Bij betwistingen en rechtspraak verwachtte men van deze goden dat deze de aangewezen persoon zou aanduiden die de juiste beslissingen kon nemen.

Meermaals was en is de nieuwe koning niet de persoon die de gildeconfreers als mogelijke kandidaat hadden voorzien, en besliste een toevalschot over deze koningschieting. Ook onze (voor)ouders aanzagen dit als een godsoordeel en beschouwden de nieuwe koning met meer eerbied.

Eerder op de dag hadden de oud-koning en alle "confreers" de kerkdienst bijgewoond waarna men gezamenlijk en stoetsgewijs met wapperend vaandel naar de plaats of het terrein trok, waar de staande pers was opgesteld.

Daar kreeg de hoogbaljuw als afgevaardigde van de graaf van Izegem, in de naam van deze, de kans de koningsvogel neer te halen.

Meermaals zijn akten en besluiten van deze "gaydag" ondertekend door een commissaris. Naar alle waarschijnlijkheid is dit een afgevaardigde van de leenheer die zijn toelating moest geven voor de beslissingen die daar getroffen werden. Hierdoor kreeg de leenheer de erkenning hoger te zijn dan de gilde die voor deze koningschieting en het gebruik van de wapens zijn toestemming had gegeven.

Na hem kwam de uitredende koning die kans maakte op "dobbekoning of prince" en uitzicht gaf op Keizerschap. Daarop volgden de andere confreers volgens voordien afgesproken regels.

Op de koningsschieting moesten alle leden van de gilde aantreden en mochten hier zeker niet ontbreken, op straf van een fikse boete. Alleen om heel bijzondere redenen, zoals ziekte, kon men "nootsynde uitgeleyt" hiervan ontslagen worden (10).

Wie zonder toestemming afwezig was moest ook de kosten van het gildemaal betalen na het koningschieten (11). Hij "die daer in maniqueerde dat sal wesen ten sulcken coste ende ghelaghe als de ghone die daer in properen persoone" waren.

In de middeleeuwen was het de gewoonte dat men "de gay" op de kerktoeren plaatste, doch de kosten die daaruit voortvloeiden liepen zo hoog op (schade aan de dakbedekking) dat al heel vroeg daarvan werd afgezien.

Voet- en handbooggilden gebruikten over het algemeen de molenwieken om de koningsvogel op een bepaalde hoogte te plaatsen.

Deze molens, meestal gebouwd buiten het centrum van de gemeente, boden de schuttersgilden meer ruimte zodat de schaderapporten tot een minimum werden herleid.

Onze bosseniërgilde heeft hier zeer waarschijnlijk nooit gebruik van gemaakt. In ieder geval was het een soort mast of pers (12) die men plaatste in een meerselken bij de Mandel, dat aan de gilde toebehoorde in de nabijheid van het oude oefenterrein.

Daar werd menigmaal het koningschieten georganiseerd; niettegenstaande deze op voldoende afstand van de woonkern was geplaatst was het gevaar voor verdwaalde kogels heel reëel.

Zo werd Everardus Obrecht, pastoor van Emelgem, komende van de "pastory" van Izegem ongelukkig door een kogel afkomstig van de bosseniërs fataal getroffen. Hij werd te Emelgem begraven op 25 mei 1648 (3).

Met haar afschaffing op het einde van de 18de eeuw, tengevolge van de Franse Revolutie en de verbeurdverklaring van al haar goederen, onderzocht de gilde sindsdien steeds maar meer moeilijkheden voor het vinden van een geschikte plaats.

Bronnen vermelden dat deze het laatst op een staande pers doorging op 27 mei 1856 in de nabijheid van de Kortrijkstraat en de Maandagmarkt (Gildeboek 1818-1982, tafelrede 1896). Deze was dat jaar "omgewaaid" en de gildeoverheid besliste van deze niet meer op te stellen gezien het groot gevaar bij het schieten voor de buurtbewoners.

Van toen af is dit oud gebruik verloren gegaan en was de gilde genoodzaakt tot het inrichten van een nieuwe discipline, deze voor "doelkoning".

Aanvankelijk werd te Izegem ieder jaar een koningsschieting georganiseerd. Regelmatig gebeurde het echter dat om redenen, één of meer jaren werden overgeslagen en dat door de "quade maeren niet es heeft connen geschieden" (14).

De moeilijkheden tot het bekomen van een geschikt terrein zou de aanleiding zijn dat een reglementswijziging voorzag dat deze maar om de drie jaar werd ingericht (15).

Vanaf toen bestond er een verminderde belangstelling voor het koningschap. Dit resulteerde in een zeer belangrijke wijziging in het bestuur van de gilde.

Als belangrijkste figuur in de gilde verdween de koningstitel van het toneel en hij werd vervangen door deze van voorzitter of President. Dit bracht talrijke verschuivingen teweeg in de structuur van de gilde die tot op heden nog steeds gehandhaafd zijn.

Pas na W.O. I zal terug aandacht besteed worden aan dit ereambt, dat toen aan de doelkoning toekwam.

Van dan af komt hij terug voor in de archieven van de gilde deeluitmakende van het bestuur en genoot hij terug de erkenning die hij had verdiend.

De gildekoningen uit het archief van St.-Barbara Izegem.

1680	Rogier Morel
1681	Rogier Morel
1686	Louis Strobbe
1688	Joos de Coene
1698	Joannes Maximiliaen Amerlinck
1700	Guillaume Terriere
1713	Joannes Verhulst
1714	Hilarius Marchelier

1716	Pieter van Oost	1819	idem
1719	idem "Prince"	1820	J.J. Sabbe
1722	Christiaen de Coene	1824	M. Lecoutere
1723	Christiaen Strobbe	1826	Martinus Vanhaverbeke
1724	Pieter Francois Werbrouck	1831	Idem
1725	Jacques Clement	1832	Petrus Vandommele
1727	Pieter van Oost fs. Jans	1834	Martinus Vanhaverbeke
1730	Frans Ignatius Strobbe		wordt in deze periode "prince"
1732	Pieter van Oost fs. Pieters	1841	Martinus Vanhaverbeke wordt Keizer
1734	Pieter van Oost		. Rosseel wordt dit jaar Koning.
1736	Joseph Strobbe	1844	P.J. Boutens
1738	Joannes Van Compennolle fs. Joseph	1850	J.V. Van Overbeke
1741	Jaspar Maes fs. Passchier	1851	Fr. Vandeputte
1743	Francis Wallaey fs. Joos	1853	F. Van Overbeke
1749	idem "prince"	1856	Joseph Rosseel
1750	idem wordt Keizer		
	Franscois Claerhout Koning	1923	Armand Strobbe
1751	Pieter Verbeke	1924	Richard Clement
1753	Pieter Franscois Verheede	1925	Remy Van Wijnsberghe
1755	Joannes Baptiste Renier	1926	Jozef Vandommele
1758	Joseph Loncke	1927	Marcel Vandommele
1760	Joannes Franciscus Ghellinck	1928	Jules Masschelein
1764	Cyprianus Larmuseau fs. Martinus	1929	Michel Hauwe
1766	Joseph Merlin	1930	Georges Rosseel
1769	Jacobus Pennynckx	1931	Michel Duyvejonck
1770	Jan Baptiste van Daele	1932	Eugeen Beernaert
1773	Joseph Merlin	1933	Jozef Werbrouck
1775	Joannes Baptiste Terriere	1934	Jozef Werbrouck
1778	idem, prince	1935	Marcel Vandommele
1780	idem - wordt Keizer	1936	Sylvere Kemp
	Joannes Valcke, Koning	1937	Sylvere Kemp
1781	J.C. Maes	1938	Sylvere Kemp, wordt Keizer
1783	Guilielmus Loncke		Pierre Vandommele, wordt Koning
1787	Guilielmus Verstraete	1939	Marcel Clarysse
1788	Pieter Joseph Lecluyse	1940	Armand Strobbe
1789	Petrus Jacobus van Wtberghe		
1802	J. Coucke	1946	Marcel Clarysse
1805	E. Ronse	1947	Henri Simoens
1809	Emmanuel Ronse, wordt dit jaar Keizer	1948	Sylvere Kemp
		1949	André Linsele
1811	J.B. Morel	1950	Irene Verfaillie
1812	Eugenius Ronse	1951	Armand Strobbe
1813	J.B. Morel	1952	Willy Simoens
1814	A. Van Campenhoudt	1953	Fabien Kemp
1816	P.A. Coucke	1954	Tillo Vandommele
1817	J. Van Wassenhove	1955	Raymond Werbrouck
1818	F.R. Van Wtberghe	1956	Willy Clarysse

- 1957 Leon Spriet
- 1958 Roger Lafaut
- 1959 André Billiet
- 1960 Jozef Rebry
- 1961 Lucien Roose
- 1962 Marcel Vandenberghe
- 1963 Jozef Rebry
- 1964 Jooris Deforce
- 1965 Willy Vandemoortele
- 1966 Guy Beernaert
- 1967 Henri Stove
- 1968 André Bincquet
- 1969 Oscar Grijspeert
- 1970 Jacques Declercq
- 1971 Roger Pattijn
- 1972 Guy Beernaert
- 1973 Patrick Porte
- 1974 Jehan de Ferrare
- 1975 Patrick Porte
- 1976 Jos Aerts
- 1977 Guy Beernaert
- 1978 Guy Beernaert, prince
- 1979 Guy Beernaert, wordt Keizer
René Bogaert, wordt Koning
- 1980 Geert Vannieuwenhuyse
- 1981 Geert Vermaut
- 1982 Rik Vandoorne
- 1983 Irene Maccaferri
- 1984 Jozef Watteny
- 1985 Geert Vannieuwenhuyse
- 1986 Freddy Vancoillie
- 1987 Eddy Lafaut
- 1988 Rik Vandoorne
- 1989 Jacques Mulier
- 1990 Dirk Beernaert

De Berecker

Tijdens het samenkomen in bestuurszaken, proceszaken of bij het opstellen van besluiten trad het bestuur altijd op in aanwezigheid van twee bereckers (16).

Net als de andere werd deze bestuurstaak door de meerderheid verkozen voor een bepaalde periode.

Gewoonlijk werden deze gerecruteerd uit de gildebroeders die reeds een lange tijd bij de gilde waren aangesloten.

Door hun jarenlange ervaring rekende men op hun wijze raad.

Deze "gezwoornen" kenden het reilen en zeilen van de gilde en hadden hierdoor een zeer belangrijke inbreng in het nemen van beslissingen.

Bereckers van Ste. Barbara

- 1682 Anthonius Symoens - Guillaume Braeye
- 1686 Anthone Delbare - Judocus van Houtte
- 1688 Antonius de Man - Gullaume Le maitre
- 1696 Anthone de Man - Guillaume Le Maitre
- 1698 Anthone de Man - Guillaume de Busschere
- 1703 Sr. Pieter van Oost - Gillis Tuitens
- 1713 Gillis Tuytens - Hiloine Anthone Marchelier
- 1716 Jooren Mistiaen - Rogier De puydt
- 1719 Laurens Sette - Gillis Tuytens
- 1720 Laurens Sette - Rogier de Puyt
- 1722 Laurens Sette - Guillaume de busschere
- 1723 Laurens Sette - Guillaume de busschere
- 1724 Jan Mistiaen - Laurens Sette
- 1727 Jan Missiaen - Pieter Strobbe fs. Christian
- 1730 Pieter Joseph Strobbe - Jan Bap^{te} de Puyt
- 1732 Christaen Strobbe - Joannes Bap^{te} de puyt
- 1734 Stephanus Morel-Judocus Le febere
- 1736 Judocus Lefebure - Francis Wilais
- 1738 Jacques Clement - Joannes Gellinck de jonghe
- 1739 Jooseph Renier - Pieter Sette fs. Lauwerins
- 1741 Joost Renier - Pieter Vroman
- 1743 Pieter Vroman - Joannes Compennolle

- 1749 Hubrecht Verhelle - Jooseph Dermaut
 1754 Ignatius Sette - Carolus Lodewyck
 1760 Boudewyn Ignatius Ghellynck - Francois Horrez fs. Joannes
 1765 Franciscus Terriere fs. Hilarius - Lode-
 wyck Fermaut
 1766 Chrispyn Storme - Boudewyn Gellynck
 1771 Francois Brabant - Boudewyn Gellynck
 1773 Bernardus Lapaire - Martinus De mey
 1781 Bernardus Lanssens - ...
 1782 Philippus Denys junior - Joannes Wal-
 lays
 1790 P.J. Neiryck - J.F. Roelens
 1803 Vincentius Verhulst - Josephus Coucke

Reeds heel vroeg in de 19de eeuw werd op hen geen beroep meer gedaan als lid van het bestuur en tenslotte is deze benaming volledig verloren gegaan.

De Griffier

Hoewel de griffier niet voorkomt in de ordonnantie van 1615 als lid van de gildeoverheid, mogen wij toch met zekerheid aannemen dat hij behoorde tot het vast personeel van de gilde.

Deze griffier, geheimschrijver of klerk stond in voor de administratie van de gilde. Zo maakte hij het proces-verbaal op van de bestuursvergaderingen en van de ledenbijeenkomsten.

Naast het noteren van deze verslagen moest de griffier ook instaan voor het opnemen van de doodschuldakten van de nieuwe leden. Hiervoor ontving hij een vastgesteld bedrag van "ij schellingen parissis" (17) die door de "incommende" confreer werd betaald (18).

Deze akten die steeds in het gildeboek werden opgenomen, werden altijd ter goedkeuring aan de gildeoverheid voorgelegd en door de aanwezige bestuursleden ondertekend.

In hetzelfde gildeboek werden ook de nieuwe reglementen door de griffier genoteerd, hij stond ook in voor de briefwisseling met de gemeentelijke overheid en andere gilden.

Door deze vertrouwenspositie in de eed bleef de griffier zijn functie verscheidene jaren uitoefenen of zolang hij deze naar behoren kon uitoefenen.

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw wordt hij verkiesbaar gesteld en is zijn ambtsperiode beperkt en herverkiesbaar geworden.

De hogere graad van alfabetisering onder de gildeleden is daar niet vreemd aan, zodat meerdere kandidaten hiervoor in aanmerking kwamen.

Griffiers van St.-Barbara

- 1682 Antone van Houtte
 1770 J.C. Maes
 1771 Pieter Joseph Couck fs. Pieter
 1802 Jean Francois Verschaeve
 1817 Pieter Anthone Coucke, "Burgemeester en notaris tot iseghem, actueel erfachtig greffier."
 1837 J. Morel

De Ontvanger

Een niet minder belangrijke figuur in de gilde is ongetwijfeld de ontvanger of penningmeester. Reeds in 1615 wees men erop dat deze "oock ghecosen wordt alle twee jaeren ... eenen ontfangher omme de Ghulde te Regieren ende alle Dinck in Rechte te Besorghen" (19).

Het is ook één van de weinige figuren die zijn plichten vermeld ziet staan in het gildeboek.

Artikel XVI uit de ordonnantie van 1615 zegt immers dat iedere ontvanger gehouden wordt ieder jaar alle schulden die iedere "ghuldebroeder soude moghen schuldigh sijn" te innen.

Daarin zijn begrepen alle lidgelden, "ghelaeghen" van verteer of gildemalen, maar eveneens werd van hem verwacht de doods schulden die iedere confrere bij zijn aansluiting had beloofd, te ontvangen.

Het bestuur verwachtte in ieder geval dat deze persoon "t'selve sal moeten goet doen" en zo hij in gebreke was hij moest opdraaien voor de kosten van het geldelijk verlies.

Deze verantwoordelijkheid eiste bijgevolg een betrouwbaar persoon die deze plichten nauwgezet vervulde, later zal deze persoon door de raad gekozen worden.

De ontvanger maakte steeds deel uit van de overheid of wet en er werd hem steeds opgedragen een "algemene rekening te passeren en te sluyten, opdat de aenkomende regeerders zouden können doen zien in welke omstandigheyd de confrerie zig bevind" (20).

Ontvangers van St.-Barbara

1682 Gillis Buyse
1686 Frans de Rym
1688 Joos Gellynck

1698 Pieter Pesant

1703 Paulus Amerlinck

1713 Robert van den berghe
1716 Robert van den berghe
1719 Robert van den berghe
1720 Robert van den berghe
1722 Joseph Strobbe
1723 Joseph Strobbe

1724 Pieter Dobbels

1727 Jan Bap^{te} Van alewin
1730 Jan Bap^{te} Van Haelewijn
1732 Joannes Bap^{te} van Haelewin
1734 Christian Strobbe

1736 Francis De Brauwere

1738 Judocus le fevere
1739 Joannes Gellinck fs Joannes
1741 Joannes Gellinck fs Joannes

1743 Jaspert Maes

1749 Pieter van Oost fs. Pieter de jonghe
1752 Joannes Bap^{te} Van Oost
1754 Petrus van Dommele

1760 Mathys Fransciscus Ghellynck

1765 Carolus Maes
1766 Joseph Loncke

1770 Judocus Van baelberghe

1773 Martinus Verbeke

1782 Joannes Gryspeert

1803 Felix Depraetere

De baljuw

Een eveneens niet meer gekende functie is het baljuwschap, dat reeds in het oudste reglement van 1615 wordt vermeld. Zijn taak was toen niet duidelijk omschreven.

Waarschijnlijk mogen wij veronderstellen dat het hier een ereambacht betrof, dat je kon behalen tijdens het koningschieten. Wie tijdens dit koningschieten het eerst "den gaey gheraectt ende één het eerste stuck daer af schieten sal dien sal ghehouden syn voor bailliu vande gulde" (21).

Deze die dus het eerst de "vogel van eeren" trof en hem daadwerkelijk schond werd automatisch als baljuw benoemd.

Uit de benaming kunnen we afleiden dat hij binnen de Gilde een zekere rechtspraak genoot. In tegenstelling tot deze die zich koning schoot behoorde hij echter niet tot de eed of Gilde-overheid.

Pas vanaf 1743 wordt het baljuwschap opgenomen in de eed waardoor de baljuw medezeggenschap verkrijgt in het bestuur van de Gilde.

Met het bekomen van deze functie genoot hij op "den dagh vande gayschietynghen" vrijstelling van betaling voor het gildemaal dat deze feestdag af sloot.

Soms kwam het echter voor dat het eerste schot, dat de koningsvogel raakte, beslissend was op deze koningschieting.

De gilderaad voorzag hierin, door te stellen dat het de nieuwe koning aangewezen was de baljuw vrij te kiezen en aan te stellen.

Zo lezen wij in 1755 "mits er geene stucken en waren gevallen heeft koning Joannes Baptiste Renier voor bailliu gecosen sr. Jooris van dommele" (22).

Andermaal werd dezelfde persoon in 1760 terug door de koning aangesteld, zoals dit ook in 1766 met Laurins De Leu gebeurde.

Aanwijzingen nopens zijn taak werden niet gevonden, alhoewel deze wellicht dezelfde kan zijn als bij enkele buurgilden, zoals het opnemen en het overdragen van alle boeten aan de ontvanger of schat- en schuldbewaarder. Een niet zo prettige taak die van de bewuste persoon veel gezag eiste.

In het Gildeboek noteerden wij de volgende personen die als baljuw van de Gilde opraden,

1686 Pieter Dobbele
1698 Joannes Maximiliaen Amerlinck

1743 Sr. Francois Van Oost
1749 Sr. Carolus Lodewyck

1753 Joannes Ameye fs. Guillaeme
1755 Sr. Jooris van dommele
1760 Sr. Jooris van dommele
1766 Laurins De Leu
1782 Pieter de Vos

De Gildezot.

Eén van de meest ludieke figuren in de Gilde was ongetwijfeld de Gildezot. In de middeleeuwen luisterden de rederijkers en schuttersgilden elkaars feesten op.

Zo hadden sommige schuttersgilden een eigen rederijkersafdeling. Meestal voerden zij godsdienstige toneelstukken uit en luisterden zij processies op.

Het uiteindelijk doel van de rederijkers was niet het toneel, maar de dichtkunst, bedbeld om "wel te segghen" niet om te lezen.

Deze werken bevatten daarom veel ritme, klankrijkdom, rijmkunstjes en vooral veel beeldspraak.

Al gauw speelden zij dan ook een grote rol bij allerlei volksvermaak ter verhoging van de algemene levensvreugde.

De levende Gildeheiligen en Gildearren die in sommige schuttersgilden nog steeds een belangrijke rol vervullen zijn restanten uit de rederijkerstijd.

Daarnaast had men de zottengilden die vooral de kerk en de geestelijkheid parodieerden. Zij verschenen op vastenavondvieringen, stadsfeesten, landjuwelen en andere feesten van gilden en rederijkers.

Zij zijn de voorlopers van onze carnavalverenigingen en waren toen al gestructureerd in een zottekoning of — prins, een opperzot, een ezelspaus of prins der Narren en hadden zelfs een patroonheilige: "Sint Reynuyt" wat betekent: Rein uit = schoon op, wat zoveel als "alles opgemaakt" betekent.

De gildezot had een speciale taak te vervullen op bijzondere schietwedstrijden. (Gravure uit de Centrale bibliotheek van Zürich.)

De taak van onze gildezot bestond dan ook in het propageren van het vermaak in de gilde, onder allerlei vormen van dichtkunst, dansen en de lolbroek uithangen. In het gildeboek vinden wij op 4 december 1733 : *"Dito dagh gedoopt den persoon van jacobus Verhaege sot deser gulde ende belooft tsyner doot de somme van seven pont parisise ende een pont wit was als vooren."*

Dansen en zingen bevorderden bovenal de gezelligheid en bijgevolg de broederschap en juist door de schuttersgilden werd veel gedanst en gezongen van zodra daar de mogelijkheid toe was.

De feestdag van St.-Barbara (4 dec.), het koningschieten en de processies zijn de meest aangewezene dagen om met de gilde naar buiten te treden.

Het stoetsgewijs aantreden naar de pers of het gildehuis om de schutterkoning te begeleiden was dan ook het moment om de gildezot toe te laten zijn kunsten te openbaren, tot algemeen vermaak van alle gildeleden en toeschouwers.

Tot in de tweede helft van de 19de eeuw zijn er sporen van zijn aanwezigheid terug te vinden in de St.-Barbaragilde.

Deels om de kosten van zijn kostumering en de niet meer algemene aanvaarding werd rond dit tijdstip met deze traditie gebroken.

Prins

Wie twee jaar na elkaar koning schoot *"is daer mede van alle de confreers erkent geweest voor prince volgens oudt gebruyck"* (23).

Administratief noemde men hem ook *"den dubbelen coninck"* (24). De gilde heeft tot dusver negen prinses gekend die in aanmerking kwamen voor het keizerschap.

- 1681 Rogier Morel
- 1719 Pieter van Oost
- 1749 Francis Wallaey fs. Joos*
- 1778 Joannes Baptiste Terriere*
- voor 1809 Emmanuel Ronse*
- voor 1841 Martinus Vanhaverbeke*
- 1934 Jozef Werbrouck
- 1937 Sylvère Kemp*
- 1978 Guy Beernaert*

* werden nadien keizer.

Keizer

Wie *"drijmael naergaens"* de koningsvogel afschoot *"te weten in elck jaer eens"* werd keizer voor het leven genoemd (25).

Hij bekam van de gilde zeer belangrijke voorrechten en zal *"worden ghebeneficieert naer rechten ende usantie vande andere gulden"* (26).

Zo was hij bijvoorbeeld ontslagen van bijdragen op de teerfeesten en mocht hij zijn leven lang de keizersbreuk dragen die men speciaal voor hem had aangemaakt. *"Welke eeretekens de gilde aen eenen keyser vergunt word"* (27).

Dat juweel was voorzien van het "keyserlijke wapen en georniert door drij silvere gedooeerde vogels bekleed met de keyserlijke croone ende het gildevli(e)s" (28).

Deze drie papegaaien symboliseerden de 3 opeenvolgende koningstroeën die hij voordien had gewonnen.

Naast de voordelen genoot hij als keizer van de gilde een voorname plaats in het gildewezen. In zijn hoedanigheid wordt hij, steeds "in volle guldecamer daervooren erkent van alle de confreers" en in ieders aanwezigheid door de hoofden van de gilde "geproclameert met volle permissie, presentie ende interventie" (29).

Door het bekomen van zijn titel had hij een levenslang beslissingsrecht in de overheid: "wanneer eene algemene stemming plaats heeft zal den keyzer het recht hebben twee stemmen te geven" (30).

Door het behalen van deze onderscheiding kwam hij niet meer in aanmerking voor het koningschieten waar hij afstand moest van doen.

Keizers van St.Barbara

- 1750 Francis Wallaey fs. Joos
- 1780 Joannes Baptiste Terriere
- 1809 Emmanuel Ronse
- 1841 Martinus Vanhaverbeke
- 1938 Sylvère Kemp
- 1979 Guy Beernaert

De gildeknaap.

De gildeknecht of bode is in dienst van de gildeoverheid. Hij wordt ook wel de "cnaepe of den domestijk" genoemd en is onmisbaar in het gildeleven. Hij had vele taken te verrichten zoals het onderhoud van de gildekamer en de doelen op het oefenterrein.

In opdracht van de overheid "volgens behoorlijke vermaning van de gildeknaap" (art. 22) droeg hij de mededelingen bij de leden aan huis, en hielp hij bij de organisatie van de teeravond.

Op de oefenschietingen of wedstrijden waarop andere gilden waren uitgenodigd was hij de aangewezen persoon die toezicht hield en de schutter aanwijzingen gaf in de doelen.

Een even voorname opdracht was het discreet nagaan of de nieuwe voorgedragen gildeleden van "goeden huise" waren en of ze voldeden aan de voorwaarden die bepalend waren om lid van de schuttersgilde te worden.

Menige doodschuldakte vermeldt dat "door de cnaepe rapport gedaen was van het volle contentement van zijn vader en moeder" (31) bij minderjarigen, die de volle 25 jaar niet hadden bereikt en lid wensten te worden.

Voor zijn vele werk genoot hij een jaarlijkse wedde en was hij vrij van gelag op de teerfeesten van de gilde.

Het was ook de gewoonte dat hij bij een dooplechtigheid een "inkomst - penning" (32) ontving van het nieuwe lid als aanvulling op zijn wedde.

Tevens werd hij regelmatig van nieuwe kledij voorzien die het aan zijn ambt een zekere uitstraling gaf als "geeeden cnaepe" (33).

Op de officiële plechtigheden droeg hij als attribuut een koperen piek, waarop de Keizerlijke arend van Oostenrijk prijkte (34).

De gildeknaap maakte echter geen deel uit van het bestuur en moest volledig onpartijdig handelen. Daarom was hij ook niet stemgerechtigd en kon hij geen beslissingen nemen.

In onze Gilde kwam het voor dat het ambt van vader op zoon werd overgedragen zals dit het geval was met Guillaeme de pyckere die op 4 dec 1689 (patroondag) zijn overleden vader Guillaeme opvolgde (35).

Waarschijnlijk had hij reeds vele jaren het werk van zijn vader bijgestaan en had hij geen moeite met de afstandelijkheid die hij moest behouden met de gildeoverheid.

Met het afleggen van *"den eedt van te wesen guldenape"* betekende hij een bijzondere en boeiende schakel in de structuur van de gilde.

De alferis

In het gildewezen werd de vaandeldrager dikwijls alferis genoemd. Deze term is afgeleid van het Spaanse *"alferez"* die in de 16de eeuw een vaandeldragend officier van een Spaans vendel was. Zoals het bij militaire korpsen van toen de gewoonte was, droeg de alferis het vaandel neerhangend over de schouder.

De taak van deze man was een zaak van eer. Volgens de regels van de krijgskunst was de standaard een vlag of vaandel voor de ruitrij en hij werd bijgevolg te paard meegevoerd.

Sommige historici beweren dat de standaardruiter in zig-zag reed aan de kop van de gilde en hiermee de weg vrijmaakte voor de stoet die in aantocht was.

Onze alferis beschikte over een groter vaandel en stapte vooraan vergezeld van een aantal *"fyfelaars"* (36) en de tamboer die het ritme van de stoet aangaven.

Als onderdeel voor zijn doodschuld beloofde Chrystyaen Dorne fs. Chrystyaen in 1723 zijn levenlang het ambt van *"alfferus"* uit te oefenen (37).

Daarnaast beloofde hij 3 Pond Parissis voor zijn opvolger die hem bij zijn lijkstoet zou bijstaan.

Net als in 1804 toen Petrus Josephus Vandewalle beloofde *"sig getrouwelyck te sullen quitten"* (38), was deze functie een eer die met fierheid werd gedragen.

Als herkenningsteken droeg de alferis in zijn ambt een hoge hoed, soms voorzien van een pluim, of een band rond de lenden die hem van de andere leden onderscheidde.

Zijn taak als alferis droeg de waardigheid uit van de gilde. Hij draaide en zwaaide het vaandel, het min of meer heilig symbool van de eenheid van al de gildebroeders die zich erachter schaarden.

De kapitein

De term kapitein is ontleend uit de militaire krijgskunst. Hij had als officier het bevel over een bepaalde groep soldaten.

Om deze taak naar behoren te kunnen uitvoeren werd van hem verwacht dat hij bekwaam en ervaren was in de krijgsoefening.

Eén van de bijzonderste taken was zonder meer het leren omgaan en hanteren van vuurwapens. Dit vergde een gedisciplineerd optreden en eiste van de betrokken persoon een zware verantwoordelijkheid.

De schuttersgilden ontleenden deze naam en benoemden hun wapenmeester in deze functie. Deze was dan ook belast met de zorg voor de in de wapenkamer bewaarde wapens en uitrustingsstukken.

Waarschijnlijk moest hij ook toezicht houden op de verschillende reglementen die betrekking hadden met de veiligheid rond het vuurhuis en moest hij alle onregelmatigheden rapporteren aan de gildeoverheid.

In zijn functie werd hij steeds aangesteld *"met voysen van coninck, deken en ee(d)t"* (39) en niet verkozen door de gildeleden zelf.

In processies en optochten onderscheidde hij zich van de andere medeconfreers door het dragen van een (slag)zwaard. Dit waardigheidsteken

symboliseerde de macht die hij uitoefende op al de confreres, die hij al van bij hun eedaflegging had bijgestaan.

Kapiteins vermeld in het gildeboek van Ste. Barbara

- 1730 Joseph Japick
- 1731 Joannes Bap^{te} Verhulst
werd later hoogbaljuw van Izegem en
Deken van de gilde in 1741.
- 1732 Joannes Gellynck
- 1734 Joannes Gellynck
- 1736 Mathys Gellynck
- 1738 Franscois van Oost fs. Pieters
- 1739 Franscois Selvester van Oost
- 1741 Matthys Gellinck fs. Joannes
- 1743 Pieter van Hoye

De muzikanten

Stoeten en feestelijkheden zijn moeilijk in te beelden zonder muziek. Daarvoor had de gilde een aantal mensen in dienst. De onderrichtingen bij de feestelijkheden luidde *"als oud gebruik zal er eenen schuivelaar bij den tamboer gevoegd worden"* en in artikel 38 van het reglement van 1877 wordt verder uitdrukkelijk bepaald dat in de buitengewone omstandigheden gebruik zal gemaakt worden van ... de schuifelaar aan het hoofd van de gilde en dat zijn plaats tussen trommel en vaandel moet zijn (40).

Deze muzikanten zoals fluitspelers en een tamboer waren hoogst waarschijnlijk voor de gelegenheid geëngageerd en werden voor hun optreden door de gilde betaald.

Zij vergezelden de schuttersgilde in al haar optochten zowel binnen als buiten de gemeente.

De trommel is steevast een element dat de gilden van het leger hebben afgekeken. Nochtans komt er geen enkele naam opduiken die de taak van tamboer vervulde.

Aanduidingen zijn overvloedig aanwezig dat deze toelating hadden op begravenissen van gildeconfreres *"te mogen slaen den trommel"* of net niet en maar *"stillekens"* aanwezig te zijn.

De gildetrom is immers functioneel en symbolisch van betekenis. De trom roept op, kondigt aan, verkondigt door ritme en toonhoogte blijheid en droefenis.

Er werd dan ook veel belang gehecht aan hun aanwezigheid. Franscois Lameitre verhoogde zijn doodschuld met 2 tonnen *"groot"* bier in banden. Hij onderschreef deze akte op 8 september 1789 opdat *"den tamboer ende fyfelaere hem soudent helpen begraven in plesier in platse van in droufhey"* (41).

4. Feestdagen der gilde.

1. Het koningschieten.

Zoals in alle schuttersgilden is in de St.-Barbaragilde de koningschieting het hoogtepunt van het jaar en de belangrijkste wedstrijd waar iedere schutter naartoe leeft.

Net als bij vele andere gilden gaat dit feest, gebonden door haar eeuwenoude tradities, met veel ceremonieel door.

Op de morgen van deze hoogdag begeven de leden van deze gilde zich in uniform, voorzien van hun kentekens van waardigheid, naar de kerk, voor een herdenkingsmis ter herinnering aan de afgestorven leden.

De oudste reglementen getuigen *"omme alsoo met de Guldebroeders tsamen ter kercke te gaene"* (1).

Na deze plechtigheid verenigen zij zich, om *"van daer naer de plaetse daer men den Gaey schieten zal"* te gaan, *"ider met sijnen Doelstock ofte Busse wel voorsien van Lonten, Pour oft Cruyt ende Loot"* (2).

Daar aangekomen werden onmiddellijk de voorbereidingen getroffen voor het koningschieten. Wanneer het spel van het vogelschieten is ontstaan zal wel niemand ooit te weet komen.

Vroeger gebeurde dit op een staande pers (3), op een terrein (meers) bij de Mandel dat aan de St.-Barbaragilde toebehoorde. Hierop werd een houten vogel (*papegaey*) van bepaalde afmetingen geplaatst die het doelwit was van deze koningschieting, en zo wie *"den gaey afschieten sal"* wordt *"ghehouden voor coninck."* Hij die hem het eerst raakte en een stuk afschoot werd als baljuw aangesteld.

Wanneer men overgegaan is tot de huidige vorm van koningschieten is niet helemaal duidelijk.

Op de 14de mei 1834 vroeg de overheid van St.-Barbara *"Iseghem"* aan de zeer edelen heer Mijnheer Van Heurne *"ten dien daege den 8 juny aenstaende de persse staende op zijn eigendom te mogen gebruiken voor eene luysterlyke schietinge met den carabien"* (4).

Het antwoord van de heer Van Heurne uit Brugge ondersteunde reeds de problematiek die de schutters ondervonden bij de uitoefening van hun activiteiten.

"In antwoorde, dat de perse staende op mijn erve, bij gedoogsamheyd tot wederroepens, mij niet toebehoort, dat ik daer niet tegen en hebbe, maer dat het moet afgevraegd worden van de handboge" (5).

De gilde had bijgevolg geen staande pers meer ter beschikking en moest voor speciale gelegenheden beroep doen op deze van de handbooggilde St.-Sebastiaan te Izegem.

De voornaamste reden echter voor het wegvallen van dit gebruik lezen wij verder in het antwoord, *"datter dikwils schade komt door de kogels, recommendende de sorge, bezonderlyk voor de passanten op de publyke baenen."*

Sinds het einde van het feodaal tijdperk is het uitzicht van de gemeente enorm veel veranderd.

De opgang van de industriële nijverheden zorgde tevens voor een gevoelige bevolkingsaan groei. Het gevaar was dus niet denkbeeldig dat de schutters met hun efficiëntere wapens, zoals de grotere draagkracht van de kogel, schade konden toebrengen in de omgeving.

In ieder geval waren deze zorgen, voor het feodaal tijdperk niet aan onze gilde besteed.

Toen was het begrip ruimte nog niet begrensd en schoot men van oudser de *"papegay van heeren"*. Trouwens toen had de gilde de beschikking over een *"partye meersch"* gelegen binnen *"de prochie van Iseghem, dicht by de twee bruggen."*

Een pachtkontraakt van 11 juli 1804 (6) omschrijft nog beter de ligging van dit onroerend goed, *"een partycken maymeersch... gelegen binnen de prochie van Iseghem, ten Oostcante van de Wal ofte brugstraete, paelende suytwest ende noort Louise Brancas, ende oost de riviere den mandel, groot een hondert roeden..."* (7).

Een clausule vermeldde dat *"de societeyt syn behoudende op het verpachte te schieten de gewoonelycke coninckschoote, alsmede indien sulcx genodig gevonden wierde aldaer te stellen eenen Gaypersse ende op de selve te schieten soo dickmaels als zulckx geradigh gevonden sal."*

Dit *"meerselken"* had men bij schenking gekregen van Francois Vande Bogaerde en *"syne huysvrouwe"* Clemense Seynaeve *"volgens acte gepasseert voor de wethouders van Iseghem den 4^{en} january 1682"* (8).

Het bezit van een onroerend goed bood de gilde dan ook meer zekerheid in het voortbestaan ervan.

Vermoedelijk is deze eigendom kort na het opstellen van het laatste pachtcontract in 1804, verloren gegaan.

De naweeën van de Franse Revolutie bracht de gilde in grote moeilijkheden. Na de afschaffing onder het *"Directoire"* werd zij door Napoleon terug ingesteld.

Vele wetten en decreten zorgden er echter voor dat hun eigendommen in andere handen overgingen. De mening van de Bisschop van Brugge daarover was voor een naburige gilde te Ingelmunster geheel eenvoudig, namelijk: *"de gilde moest aanzien worden als deeluitmakende van de confrerien eertijds in de parochiekerk gesticht... en dat diensvolgende het decreet van 28 messidor, jaar XIII (9), de goederen moesten aanzien worden als toebehorende aan de Kerkfabriek"* (10).

In gelijkaardige omstandigheden heeft de Barbaragilde waarschijnlijk haar goed verloren en waren zij van deze periode af geheel afhankelijk van derden.

Al deze voornoemde oorzaken lagen dan ook aan de basis voor het opnieuw instellen van het koningsschieten, namelijk het schieten voor DOELKONING (11).

In het reglement van 1851 hield men heimelijk nog steeds rekening met een mogelijk terug inrichten van de oude tradities (12).

"Indien men later het koningschieten op de pers zoude herinrichten, deze schieting zal ook, en met veel luister, op dien dag moeten plaats hebben."

Uiteindelijk illustreert artikel 23 uitvoerig de nieuwe richtlijnen die door de confreers en confressen moeten gevolgd worden *"Den maandag voor onzen Heer Hemelvaart, zullen de confreers zich s'morgens, op het gestelde uur in het Gildhof bevinden, om van daar wederom stoetsgewijze, met slaanden trommel en ontrolde vaandel, ter kerke te gaan, om aldaar misse te hooren en gedurende dezelve ter offrande te gaan. Deze mis zal gezongen worden om de kosten der Gilde en tot lavenis der zielen van de afgestorvene confreers en confressen van de Gilde of confrerie der Heilige Barbara."*

Onmiddellijk na de mis zal men den DOELKONING schieten, op de volgende manier: *"Den koning of voorzitter der Gilde zal de eerste scheut schieten in de schijf, welke scheut door den knecht niet mag toegeplakt worden, na hem schieten al de confreers die ter kerke zijn geweest, op hunne beurt elk een scheut..."*

Den confreer wiens scheut, gedurende deze schieting, naast de stake is, zal als Doelkoning herkend worden, en gedurende gansch het jaar zijn woord nevens dat der leden van het bestier, opzichts het schieten in de schijf, mogen doen gelden."

Heden wordt degene koning die de roos (doelwit), treft op een afstand van 50 meter, waarbij de positie van de schutter een staande houding is. Na één reeks waarbij iedere schutter eenmaal heeft geschoten, wordt dezelfde volgorde gerespecteerd voor een nieuwe reeks, deze wordt nog eenmaal herhaald, zodat iedere schutter driemaal zijn kansen heeft kunnen benutten om het koningschap te verwerven.

Maken meerdere schutters aanspraak op de koningstitel dan worden hun respectievelijke doelschijven door een onpartijdige eed gekeurd,

Koningsschiëting 20/05/1990 "De Hoeve" Krekelstraat te Izegem.

Van links naar rechts :

kinderen :

Dorothy en Timothy Vannieuwenhuyze

zittend :

Irène Maccaferri - mevr. J. Vandemoortele - Ere-President Raymond Werbrouck - Koning Dirk Beernaert - President Jacques Vandemoortele - Ere-President Jan Demees - mevr. wed. J. Deforce - Vice-President René Bogaert - Oscar Gryspeerdt.

Stand :

Ronald Decoopman - mevr. P. Vandeputte - Patrick Vandeputte - mevr. wed. J. Aerts - mevr. R. Decoopman - Willy Vandeputte - mevr. R. Vandoorne - mevr. W. Vandeputte - mevr. P. Vandommele - Cecile De Landsheer - mevr. G. Bogaert - Geert Vannieuwenhuyze - mevr. G. Van Nieuwenhuyze - Freddy Van Coillie, mevr. M. Vermeersch - mevr. R. Derthoo - Rudy Balcaen - mevr. F. Van Coillie - Marc Vermeersch - mevr. R. Balcaen - Romain Derthoo - Lucien Vanderheere - Gaspard Bogaert - Philippe Duyck - mevr. W. Priem - Pierre Vandommele - mevr. O. Naessens - mevr. Ph. Duyck - Willy Priem - Rosa Lavaert - Omer Naessens - Jacques Mulier - mevr. J. Demees - mevr. J. Deprez - Rik Vandoorne - Jan Deprez - J. Pierre Van Elslander - Stefaan Priem - mevr. W. Simoens - Frank Delaere - mevr. J.P. Van Elslander - Willy Simoens. (foto Terma).

waarbij de mooiste scheut wordt aangewezen. Als de nieuwe koning bekend is, wordt hij of zij door de voorzitter als koning voorgedragen en in zijn waardigheid gehuldigd.

De aftredende koning biedt de voorzitter de oude gildebreek aan en de nieuwe koning wordt verzocht naar voor te treden. Hierop wordt hij geëerd met de gildebreek en aan zijn medeconfreres en confreressen, net zoals vroeger, als de nieuwe koning voorgesteld, *"ende is gekent van alle confreres voor de wettelycken coninck"* (13).

Volgens een hedendaagse traditie wordt een groepsfoto genomen als herinnering aan deze heugelijke dag.

Na deze huldiging wordt iedereen verwacht en uitgenodigd voor het feestmaal en wordt deze dag besloten met een gezellig samenzijn.

De feestelijkheden rond het koningschieten stelde men in de vorige eeuw in een totaal ander daglicht. In de eerste plaats waren deze Gaai- of Guldedagen bedoeld om in het bijzonder de herinrichting van de Bosseniersgilde Ste. Barbara te herdenken. *"Dezen feestdag die moet gevierd worden op den zondag voor Onzen Heer Hemelvaart en volgende hierna gemelde dagen, den verjaardag zijnde de herinrichting der Gilde Bosseniers ten jare 1615 (23 mei), binnen Iseghem, zal om geene redens mogen afgeschafft worden. INTEGENDEEL, het bestier en de leden zullen alles moeten doen wat zij kunnen om dezelve in stand te houden."*

Gewoontegetrouw werd *"na behoorlijke vermaning van de gildeknecht"* alle confreres en confreressen in het gildehof verwacht, vanwaar men stoetsgewijs *"met slaanden trommel en ontrolde vaandel"* naar de kerk trok en aldaar de Hoogmis bijwoonde en *"gedurende dezelve ter offerand ging."*

In de namiddag werd na de vespers zo het kiesjaar was, samengekomen in het gildehof waar men overging tot de verkiezing van het *"bestier"*.

Om deze reden ging het koningschieten in deze periode maar om de drie jaar door (14) alwaar

"alle guldebroeders geroepen worden om den actuellen of den nieuwen koning met hunne tegenwoordigheyd te vereeren, hiernaer zich te laten vinden in het guldehof, alwaer de verkiezing tot den raed van den koning, zal door meerderheyd van stemmen geschieden."

Daarop aansluitend werd de maandagnamiddag voor Onze Heer Hemelvaart, om *"dryuren"* en aangekondigd door *"den trommelaar"* voor de *"koningsprijs"* of *"Dagkoning"* geschoten *"naer het schieten van de prijsvoghel coningh van dien dagh"* (15).

Deze bijzondere prijs werd door de Voorzitter van de gilde geschonken, die hiermee vrij van inleg mocht *"medeschieten."*

Net als bij het koningschieten werd in de 19de eeuw voor dagkoning geschoten in de schijf en met het staakwit.

Eerder gebeurde dit ook op de staande pers *"den 6 juni 1734 heeft geschoten den Papegay van heeren ende op den 8sten voorseyde maent afgeschoten den prijsgay die ghehouden wort door de confreres voor memorie"* waarna overgegaan werd tot het verkiezen van de *"hoofden"* van de gilde met *"contentement van alle confreres."*

Deze prijsvogel werd ook de vogel van plezier genoemd en soms ook ekstervogel, waaraan zoals bij de koningschieting alle gildebroeders deelnamen.

Als blijkt van waardering werden de namen van een aantal dagkoningen door de griffier in het gildeboek neergeschreven, en onderschreven zij zelfs doodschuldakten van medeconfreres met hun eretitel, waardoor wij mogen aannemen dat hun rol een bijzondere betekenis vervulde in het gildeleven van St.-Barbara *"den 2 juni 1767 geschoten voor de prijsvogel waervan den oppersten geweest is door Sr. Joannes Francois Gellynck voor desen dag coninck van onze gulde"* (16).

Tot slot werden deze *"Gaai- of Guldedagen"* afgesloten op *"Den donderdag"* feestdag van *"Onze Heer Hemelvaart"* waarop alle confreressen werden uitgenodigd deel te nemen aan de prijsbolling (17).

Dit evenement of "vrouwkensdag" dat in het gildehof doorging was reeds gebruikelijk in 1851 en laat in deze periode al vermoeden dat het om een oud gebruik ging.

Tot voor W.O. II mag men veronderstellen dat de vrouw enkel als passief lid aanwezig was binnen de gilde en dat haar rol een relegieus-charitatieve plicht was. Nochtans is er één lichtpunt die deze mening in vraag stelt.

In het oudste gildeboek wordt melding gemaakt van een doodschuld bekentenis "op den 10 mey 1780 is aenveert voor confreresse Barbara Theresia Deboosere actuele coninginne deser confrerie" (18).

Dit betekende geenszins dat zij aanspraak kon maken op de koningstitel in het schieten, naar de "papegaey van eeren", maar op een zeer oud volksgebruik.

Populair was het "ganzen knuppelen" waarbij de beste zich koningin mocht noemen en aan de arm van de koning in de stoet mocht meelopen.

Vele ikonografische afbeeldingen zoals deze op tinnen herdenkingsborden, tonen aan dat deze festiviteit een typisch vlaams gebruik was, dat erin bestond met behulp van een knuppel de ganzekop van de romp te scheiden.

Wie hierin slaagde werd met de titel van koningin vereerd. Dit gebruik werd tot voor kort nog steeds in de St.-Sebastiaansgilde te Wenduine (weliswaar met een dode gans) om de vijf jaar uitgevoerd.

Met de Franse Revolutie verdween dit gebruik in onze gilde, om te evolueren naar een gezellige namiddag waarin het spelpatroon omgevormd was in een prijsbolling.

Tot besluit kunnen wij stellen dat het koningschieten heden is geëvolueerd naar een één-dagsgebeurtenis, waarbij het schieten naar de vogel verloren is gegaan. Daarnaast zijn ook een aantal elementen verdwenen die nauw in verband stonden met deze feestdag, zoals de optocht met de muzikanten, het baljuwschap, de dagkoning en de vrouwkensdag.

Los daarvan is er nog steeds de verbondenheid met de Kerk: een gezamenlijke kerkdienst, de offerande en de gildegroet met het vaandel van St.-Barbara.

Tot voor kort werd terug het initiatief genomen op deze bijzondere feestdag van de gilde, gezamenlijk 's morgens het ontbijt te nemen. Dit door de uitredende koning aangeboden maal werd dan ook zo sober mogelijk gehouden. Koekebrood met koffie en de allomvattende "gezelligheid" bepalen op zo een dag de sfeer die van deze dag een gilde-dag maakt.

2. Het Patroonfeest.

Naast het koningschieten was het patroonfeest van St.-Barbara de belangrijkste dag voor de gilde, waar "elcken guldebroeder wert ghehouden op den dagh van Ste Barbara inde kercke te commen" voor "den noen" alwaar men voor het altaar van de "vriendinne Ghodts Ste.Barbara" een zingende mis "doen sal ende die te hooren" (19).

Deze feestdag 4 december was dan ook de ideale gelegenheid om samen met de confreres en confreressen in een feest van samenhorigheid het gildejaar af te sluiten.

Alle bestaande reglementen wijzen dan ook in de eerste plaats aan de plichten van alle leden ten overstaan van hun patroonheilige St.-Barbara. De leden die hiervan in "ghebrecke waeren" en hiervoor geen voldoende uitleg en bewijs konden voorleggen werden met een fikse geldsom beboet.

In de vroege morgen had men reeds haar beeld in het Bossenhof geplaatst, waar men "ter harer eere" het licht ontstak en dit onderhield tot 's avonds na de algemene vergadering (20).

Stoetsgewijze vertrok men "ter kercke" waar het beeld met de "reliquie" een bijzondere plaats had gekregen, die na de mis door al de leden de gewone hulde werd bewezen (21).

Zo werd er ook iedere avond gedurende het octaaf van de H. Barbara "*ter harer eere*" in de kerk een lof gezongen dat door de gilde werd bekostigd en waarop alle leden aanwezig waren (22).

Volgend op de H. Mis werd er in de namiddag een kosteloze prijskamp ingericht voor al de leden die ingeschreven waren voor het avondfeest. Deze prijzen vielen ten koste van de gilde en waren voorzien voor "de naaste scheut", het hoogste en het laagste getal.

Hedendaags worden er door de gilde 15 stukken porselein aangeboden die evenredig worden verdeeld over de drie bestaande categorieën die de Valléeschutters onderscheiden.

Zoals altijd wordt het patroonfeest afgesloten met het gildemaal waar "*alle guldebroederen op Ste. Barbaraen dagh sal ghehouden syn ter maelyt te comen*" (23).

De kosten van het feestmaal werden gevorderd van alle confreers, waarbij ieder zijn deel betaalde, zij "*die daer in maniqueerde dat sal wesen ten sulcken coste ende ghelaghe als de ghone die daer in properen persoone*" waren. Pas na de crisis in de 19de eeuw werd dit reglement gewijzigd en waren de leden vrij in te tekenen voor het teerfeest.

Vroeger werd er dus ook van de afwezigen verwacht dat zij hun bijdrage betaalden tenzij er redenen waren die hen hiervan ontsloeg, "*ten waere den noot zulcx verheischte ende dat wel betooght waere*". Deze regel bevestigt de belangrijkheid van dit feest, deze samenkomst van al haar leden gold dan ook als een algemene vergadering (24) waarop de griffier een uitgebreid verslag voorlas en "*de werkingen van het bestier en der voorvallen gedurende het verlopen jaar*" kenbaar maakte.

Het gildejaar begint en eindigt met het patroonfeest waar meestal alles werd afgerekend en schulden werden voldaan. Soms werden nieuwe bestuursleden gekozen en meestal werden op deze dag de nieuwe leden aangebracht, gedoopt en na de plechtigheid in het gildeboek ingeschreven.

Deze teerdag was er dan ook om allerlei geschillen op te lossen en onderlinge ruzies te beslechten.

In zijn eed aan getrouwheid was iedereen ertoe "*ghehouden waer gheschil oft twist weet tusschen zijn guldebroeders, dat te kennen te gheven aen coninck, Deken en Bereckers*."

Het goede eten en vooral het drinken maakten alles veel gemakkelijker, waardoor men in een hernieuwde eensgezindheid er opnieuw een jaar tegen kon.

Deze feestmalen waren ongetwijfeld afgewisseld met gezangen, rymelaryen, heildronken en tafelredes op voorwaarde dat "*dezelve niet strijdig waren met het doel der gilde*" (25).

Deze doelstellingen van de gilde vinden wij nu nog terug, zoals in de gedichten van Cyr van Ysenheim die er enkele jaren voor zijn dood eraan hield zijn rymelaryen op de uitnodiging voor het patroonfeest aan alle confreers en confreressen mee te delen. Zo lezen wij in 1984

— *We feesten, we vieren, allen gelijk,
We schoten, we troffen en voelden ons rijk,
Zo'n geestdrift, waar vind je die nog, ra, ra ?
Bij ons, de schutters van Ste. Barbara.*

Wat toen op tafel kwam is moeilijk te veronderstellen. Zo een speciale gelegenheid laat vermoeden dat er niet alledaagse gerechten op tafel kwamen.

Vroeger werd meestal zo'n feestmaal door de eigen leden verzorgd terwijl het nu uitbesteed wordt aan de traiteur die het minst per hoofd aanrekent.

De basis van de eetgewoonten bestond vroeger hoofdzakelijk uit brood en vlees, meestal aangevuld met specerijen en peulvruchten. De aardappel was er nog niet.

Men kende er drie hoofdsoorten brood : het uit wit tarwebloem bestaande "*wittebroot*", het "*regierbroot*" dat meestal werd gebruikt en uit tarwe en rogge bestond en het "*armenbroot*" waar rogge, gerst, haver of gort in verwerkt waren.

Het vlees bestond uit runds-, varkens-, schape-, of geitevlees en soms ook wel kip, konijn en fazant of wat dacht je van "saucysen van patryzen en ander gevogelt om vers te eten" die men in 1746 liet aanmaken.

Zo lezen wij :

"In plaats van varkensvleesch, neemt men patryzen of hoenders, die wel van het vel en spieren gezuiverd zijn en men neemt viermaal zoveel varkensreuzel als vleesch en men kruidt het naer zyn goedvinden en men kneed er wat melk doorheen en stopt ze in schapendarmen, dan legt men ze in wat melk om uit te trekken en dan droogt men ze afen braad. ze op een vetpapier, is een smakelijk eten."

Deze jaarlijkse maaltijden werden dan ook aang gericht naar de meerdere of mindere draagkracht van de kas en deze van haar leden.

De keuze van hun gerechten lag door de talrijke en soms zeldzame vleessoorten volledig in de lijn van een middeleeuws festijn en laat vermoeden dat men overvloedig at, waarschijnlijk veel meer dan wat wij thans naar binnen zouden werken.

Nu nog wordt er meer dan vroeger aandacht be-
steed aan het menu, dan aan het dieet. De eet-
gewoonten zijn een cultuur geworden zoals de
humanist Erasmus in zijn "civilisatie of manieren
boekje" dit met onze voorouders wilde bewerkstel-
ligen (26).

Zouden onze voorouders dan ook tevreden zijn
met wat er in 1989 werd voorgeschoteld ?

- Tongfilet met oesterzwam
- Varkenshaas met fijne kruidensaus
- Gebak
- Koffie

Het antwoord kennen wij, als we een uitgavepost
uit 1647 illustreren die een gilde nodig had om de
avond te teren.

*"Verbesicht tot de Gulde maelyt een vedt rendt ende een
vedt calf ende nog een vedt calf met de spinazie ende sal-
laeye, vier vaeten terwe, dry hespen weghende 27 pondt, 4
steen boter ende soete melck, 2 roggen broden ende 6 ton-
nen bier."*

Drank vloeide er in overvloed en op een "tonne
groot bier" werd er dan ook niet gekeken. Soms
werd er wijn aangeboden, doch het bier was veel
goedkoper en kon men zelf brouwen zo men de
ingrediënten bij de overheid had gekocht.

Gezien de hygiënische omstandigheden was het
de enige aanvaardbare drank om de gezouten en
gekruide spijzen naar binnen te werken. Het
wordt dan ook als de volksdrank beschouwd.

Hoe kunnen wij dan beter afsluiten dan met het
gedicht dat Cyr van Ysenheim ons in 1981 toe-
vertrouwde

*De kolf op de schouder
het oog naar 't vizier
of we jong zijn of ouder
vergeten is 't bier
en telt slechts de roos
Maar niet op vandaag
nu schieten we loos
St. Barbara ziet even graag
ons vieren op haar feest
... Waren er maar meer St. Barbara's geweest.*

3. De kerkelijke feestdagen.

Het doel van de twee vorige manifestaties was
ongetwijfeld de samenhang binnen de gilde
te vergroten.

Wij mogen echter niet veronderstellen dat het
plezier dat de gildebroeders beleefden met het
schieten "naer de gaey van eeren" de enige reden
was die de gilden hebben doen overleven. Naast
het "constige spel" waren er vele octrooien, privile-
ges of voorrechten nodig om de gilde haar respec-
table ouderdom te doen bekomen.

Een der voornaamste factoren, die het voortbe-
staan van de aloude gilde heeft gewaarborgd is
ongetwijfeld deze die op een godsdienstige basis
is gebouwd.

De religieuze en morele denkbeelden van de gewone volksmens op het platteland berustte in de overtuiging dat het leven en de dood in Gods handen lag.

Deze gedachte aan de dood en de hel was een bijzondere krachtige aansporing om de verbodsbepalingen van de kerkelijke moraal in acht te nemen. Aan wat de kerk voorhield, mocht niet worden getwijfeld, de plaats die de kerk en religie innam in het leven van de gewone man is dan ook hoog in te schatten.

Deze religieuze ingesteldheid werd nog sterk bevorderd door het persoonlijk initiatief van de schuttersgilden die vanaf de 16de eeuw hun militaire en politionele taken hadden verloren. Vanaf de 17de eeuw zal het religieus besef nog sterker toenemen wat uitmondt in een snellere groei van het aantal broederschappen. In deze periode werd naast een aantal confrerieën ook de St.-Sebastiaansgilde en onze St.-Barbaragilde hersticht. In een zekere mate is dit te danken aan de heropbouw van de St.-Tillokerk die een aanvang nam in 1604, na op het einde van de 16de eeuw te zijn vernield.

In 1617 resulteerde dit in de installatie van 6 nieuwe altaren die hetzelfde jaar door de Bisschop van Doornik Maximiliaan Vilain XIII werden ingewijd (27).

Het is geen toeval dat de herinrichting van onze gilde beïnvloed werd door het oprichten van de nieuwe kerk. Reeds in 1539 (28) was er een altaar gewijd aan onze patrones, dat hoogst waarschijnlijk door onze schuttersgilde werd onderhouden. Helaas ontbreken hier de nodige archiefstukken om dit te staven.

Na de woelige gebeurtenissen op het eind van de 16de eeuw was de kerk terug het middelpunt van het parochiaal leven geworden. Het geloof gaf de mensen een houvast in het leven, waardoor zij ongetwijfeld de lasten van hun bestaan, ziekte, armoede en dood gemakkelijk konden dragen.

Het innerlijk leven van de gilde is dan ook doordrongen van deze godsdienstzin. Om toegelaten

te worden tot het vroom gezelschap moest men "rooms-catholiek" zijn en werd er geëist dat "*elck Guldebroeder sweren sal Gode van Hemelryck*" (29).

Wie zijn godsdienst niet vierde of zich niet deftig wist te houden werd uit de gilde geweerd. De gilde was een hechte groep die de verbondenheid met het geloof uiterlijk naar voren bracht. Als uiting van hun devotie werden in de 17de eeuw de processies terug gewaardeerd en kenden ze een enorm succes. In zoverre zelfs dat een heel dorp als het ware leegliep om getuige te kunnen zijn van de processie in een naburige parochie of gemeente. Vergeten wij niet dat de processie toen beslist een grote attractie was.

Het was niet alleen een religieuze optocht, zij maakte net als de jaarlijkse kermis deel uit van het volksleven.

De gildebroeders waren op straf van boete (30) — "*X schel. par. ten ware noodt ende betooght, soo 't behoort*" — verplicht deel te nemen aan de jaarlijkse processies, deze waren "*den H. Sacramentsdagh ende onze Lieve Vrouwendagh half ougst*".

Door hun aanwezigheid met hun wapens vertolken de plaatselijke schuttersgilden de politionele taken die zij reeds eeuwen traditioneel hadden uitgevoerd. "*Om alsoo eere te doen*" aan het allerheiligst sacrament des altaars, aan onze Lieve Vrouw en aan de Heilige Maagd en martelares Barbara, patrones der gilde wiens beeld en "*relique*" in de processie gedragen werd.

Zo vervulden zij de ordedienst die erin bestond de stoet te openen en hierdoor de weg vrij te maken voor een kleurrijke en muzikale optocht.

Deze belangrijke kerkelijke feesten werden immers met veel luister gevierd, vaak werden profane elementen toegevoegd waaruit later ongetwijfeld het dorpstoneel of de rederijkersgilde is gegroeid.

Naar hun belangrijkheid had elke gilde haar vaste plaats in de optocht en ging in een bepaalde voorgeschreven orde "*feestelic ende eerlic met huerliedene cleet*."

De trommelaar voorop, soms bijgestaan door één of meerdere "*fyfelaars*", gevolgd door de vendelier

of alferis die met "ontrolde vendel" de koning en de gildeoverheid bestaande uit de hoofdman, dekens en bereckers voorafging.

Daarop volgden de gildebroeders in groot ornaat, die in hun midden de beeltenis van hun patrones St.-Barbara meedroegen.

Op het einde van de 18de eeuw zou dit feestelijk karakter uiteindelijk verloren gaan. Dit had grotendeels te maken met het edikt van Keizer Jozef II die in 1788 paal en perk stelde aan het uiterlijk vertoon van deze processies.

Deze hadden in de 19de eeuw mede door de tijdsgeest van toen een meer gesloten en strenger karakter, waarin de rol van de gilde beperkt bleef tot het belijdzaam volgen van de kerkelijke overheid.

Deze hoogdagen werden dan ook ingevuld door de gildebroeders de kans te geven aan een gratis "witschieting" deel te nemen, waarbij de prijzen door de kas van de gilde werden betaald.

Op de dag van de allerheiligste sacramentsprocessie werd deze witschieting vooraf gegaan door een algemene vergadering, waarop alle leden werden uitgenodigd deze met "hunne tegenwoordigheid" te vereeren (31).

Vanaf de 20ste eeuw zal de band tussen de religie en het gewone dagelijks leven van de bevolking steeds verder van elkaar gaan liggen, in zoverre zelfs dat deze gildeactiviteit totaal is verdwenen.

Door hun deelname en betrokkenheid aan dit volksgebeuren kreeg de gilde de draagkracht die het nodig had om te overleven waardoor de schuttersgilde een essentieel onderdeel bleef van het volksleven.

Vanaf de 19de eeuw ondergaat de gilde een mentaliteitsverandering, aan de basis hiervan ligt ongetwijfeld ook het wederzijds contact met de Kerk, die zeer streng moraliserend optrad tegen alle mogelijke denkbeelden.

De oprichting echter van een totale nieuwe Kerk omstreeks 1850 zal de gilde de kans geven haar

sluimerend bestaan een nieuwe injectie te geven.

De openheid met de bevolking had de gilde echter al verloren. Het straattoneel dat de schuttersgilden opvoerden en die daardoor de grauwhed van het dagelijks leven wat kleurde was definitief verleden tijd.

4. Koekezondag.

Een zeer oud gebruik in ons Vlaams volksleven is ongetwijfeld het samenkomen op vastenavond, van oudsher werd deze dag ook Bacchus- of smuldag genoemd.

Vóór men de vasten begon, nam men nog eens duchtig afscheid van de pret en deed men zich voor het "carni vale", het afscheid van het vlees, nog eens extra te goed (32).

In het algemeen bakte men op vastenavond pannekoek of spekkoek. Andere gebakken waren wafels, poffertjes en worstebrood met ingebakken spekrepn.

Iedereen smulde op vastenavond en was er een ongebonden sfeer die wij nu nog op de carnavalfeesten meemaken.

Ook onze gilde deed hierin niet ten onder. Het reglement uit 1877 vermeldt deze zelfs als een oud gebruik (33).

Deze koekezondag, ook genoemd "vette zondag" greep plaats de zondag voor de vasten en was de ideale gelegenheid om een verbroederingsfeest te organiseren.

Hierop werden de andere schuttersgilden uit de stad, de St.-Jorisgilde (voetboog) en de St.-Sebastiaansgilde (handboog) uitgenodigd en men deed zich gastronomisch te goed.

Vooraf werd er een kosteloze schietwedstrijd met het karabijn gehouden. Iedere deelnemer had twee schoten in de schijf en maakte kans op één van de drie koekebroden (34), waaraan men de naam van deze feestdag had ontleend.

Naar alle waarschijnlijkheid is deze gebeurtenis gegroeid uit het schieten "*om de kraeke*" (35) die in de vorige eeuwen in alle vlaamse gilden op het programma stond en een typisch vastenavondgebeuren was.

Bij talrijke feestelijkheden die men vooral in vroegere tijden in onze streek tijdens de vastenperiode aantrof, speelde de krakeling een zeer belangrijke rol.

De volksverbeelding schreef aan de krakeling, die als een heilige offerkoek werd aanzien, occulte krachten toe.

Dit vloeide voort uit een historische achtergrond waarin de Germanen dit gelegenheidsbrood als een schijnoffer gebruikten om zo hun wensen op gebied van gezondheid, vruchtbaarheid en krijgsgeluk te bekomen.

Deze koekebroodschiëting is nog steeds een gildeactiviteit, maar wordt nu gespreid vanaf de zondag voor aswoensdag over zeven opeenvolgende zondagen.

Buiten de eerste schiëting die door de gilde wordt bekostigd, wordt een kleine vergoeding gevraagd aan de deelnemende schutters. Hierin worden telkens 9 tot 10 koekebroeden evenredig verdeeld over de drie categorieën die de Valléeschutters onderscheiden.

5. Buitengewone feesten.

Door de eeuwen heen zijn de gilden betrokken geweest met het dorpsleven. Gebeurtenissen in de gemeente, zoals jubelfeesten van burgemeesters en pastoors, doortochten met begroeting van vorsten en belangrijke en voornamen personen, optochten en allerlei feesten waren telkens de aanleiding om mee op te stappen of mee te vieren en tonen aan, hoezeer de gilden middelpunten waren van het vlaamse volksleven.

De gilde, bewust van zijn verantwoordelijkheid eiste van zijn "*bestier dat alles op tijd en volgens oud gebruik geschiede*" (36) en voorzag hiervoor een scenario dat kon gebruikt worden.

Onmisbare elementen waren zonder meer de muzikanten die een zeer ruim aandeel hadden in het inkaderen van de plechtigheid.

Hiervoor zorgde de "*trommelare en de schuifelare*" die aan het hoofd van de stoet moesten plaats nemen.

Een symbolisch element dat in alle omstandigheden moet aanwezig zijn is het vaandel.

Vlaggen zijn en blijven een symbool van idealisme, van strijd en overwinning, maar ook van solidariteit, eendracht, fierheid en onderling vertrouwen waarin de leden van de gilde zich herkenden.

Zoals op een schiëting, die plaatsgreep te Kortrijk en dateert van september 1752.

Onze gilde nam hieraan deel en was er aanwezig met vaandel, trommelaars en fluitspelers. Dit feest dat 3 dagen in beslag nam, werd ook nog opgevolgd met een bijzondere prijskamp voor narren (37). In de onmiddellijke nabijheid hoorde de gildeoverheid, steeds voorafgegaan door de koning, die deze bijzondere eretitel tijdens het koningschieten had bekomen en hierdoor symbolisch het gezag vertegenwoordigde "*wel voorsien van de tekens der waardigheid*."

Hiermee bedoelde men de koningsketting of breuk.

Dit juweel dat zorgzaam door de gilde wordt bewaard is ontleend aan de ridderorden, meer bepaald aan de Orde van het Gulden Vlies en bestaat uit een koningsvogel en een halsband.

Aan deze openbare optredens werd bijgevolg enorm veel aandacht besteed, door het opnemen van strenge regels in het reglement of door hoge boetes, probeerde men zich te verzekeren van een grote opkomst van de gildeleden.

Deze samenkomsten van één of meerdere schuttersgilden maakte dan ook een diepe indruk op de plaatselijke bevolking.

Als rechtstreekse erfgenaam van de middeleeuwse gilden die voor vrijheid en welvaart hadden gezorgd dwongen zij in de 17de eeuw nog steeds respect af.

De gilden waren dan ook bijzonder trots op het heldhaftige verleden van hun voorgangers en cultiveerden dit met zorg.

Alles wat aan dit verleden herinnerde werd met zorg bewaard, zoals het schieten met de bosse en het samenkomen van de gildeconfreers, die zij door hun onderlinge eed had gezworen.

Daarnaast werden op deze openbare optredens van de schuttersgilden de hechte banden duidelijk naar voor gebracht. Zonder onderscheid droeg iedere gildebroeder dezelfde kledij, (rok of livrei genoemd,) waardoor hun optreden aan karakter won als herinnering aan een rijk verleden.

Dit openbaar optreden was voor het stadsbestuur van groot belang. Hiermee symboliseerde zij de macht van de stad en had er bijgevolg alle belang bij dat deze samenkomsten vlekkeloos verliepen.

Op deze speciale gelegenheden werden zij steeds door de stad uitgenodigd en beloond voor hun aanwezigheid, het escorteren van belangrijke gasten in de stad of het bewaken van de af te leggen route. Onder het Frans Tijdperk (38) werd op 19 mei 1808 de pas aangestelde meier L.J. Thilleur door de schuttersgilden langs de baan van Ingelmunster naar Izegem aan de tolbarrière opgewacht en feestelijk onthaald te Izegem.

Bij officiële bezoeken, zoals deze van de heer Gouverneur Ruzette aan Izegem op 26 juli 1886 bekleedde de St.-Barbaragilde een belangrijke verantwoordelijkheid (39).

Deze betrokkenheid werd eveneens gedeeld bij die feestelijkheden die georganiseerd werden bij de installatie van de nieuwe burgemeester of die feestelijkheden van nationaal belang zoals de herinnering aan de Boerenkrijg in 1898 (40).

Besluit

Het feest, de meest typische vorm van ontspanning in gemeenschap was in de voorgaande eeuwen een essentieel bestanddeel van het leven, de enige gelegenheid tot ontspanning in grote stijl (41).

Cultuur en ontspanning waren georganiseerd en men vierde feest in gemeenschap, volgens een bepaald systeem. Meer dan heden was men in die tijd aangewezen op elkaar, omdat de middelen waarover men beschikte niet toereikend waren om in zijn behoeften te voorzien. Men zocht steun bij elkaar, omdat men die bij zichzelf niet vond. Men deed dit dan ook op een geordende wijze, omdat het de enige manier was om het doeltreffend te doen.

Dit gemeenschapsgevoel vond men terug in het gildeleven waar een groep mensen met dezelfde belangen werden samengebracht en zich daardoor ook gemakkelijker met elkaar verbonden achtten. Het contact met de bevolking was dan ook wederzijds omdat de gilde deze doelstellingen hanteerden die bestemd waren voor de bevolking namelijk een sociale ontspanning.

Tegenwoordig ondergaat de mens het ontspanningsleven als individu. Aan de oorzaak ligt onder andere de toenemende commercialisering waardoor de schuttersgilden deze taken verloren die ze eeuwenlang hadden uitgevoerd.

Door dit geïsoleerd zijn zal de gilde St.-Barbara zich meer dan ooit moeten "wapenen" om te overleven.

Deze doelstelling lijkt vandaag gewaarborgd. Met het bekomen van een nieuwe schietstand is er een nieuwe weg ingeslagen die er moet voor zorgen dat deze toekomstgericht is.

5. Evolutie van de vuurwapens

Reeds in de oudheid slaagden de wapensmeden erin volkomen functionele aanvals- en verdedigingswapens te ontwikkelen waarvan de vorm en de soms rijke versiering getuigen van een zeer verfijnde smaak.

In de middeleeuwen werd ieder wapen dat geschikt was voor zowel de aanval als de verdediging het geweer genoemd. Etymologisch is dit te verklaren als zich te "weren" of in het geweer komen.

Deze vuurwapens waren zeer eenvoudige, primitieve wapens die bestonden uit een ijzeren buis die aan de achterzijde voorzien waren van een houten of ijzeren staart die op de schouder kwam te rusten.

Door de lompe en zware uitvoering ondervond men grote moeilijkheden bij het hanteren ervan. Preciesheid kwam er nog niet van pas en de uitwerking was eerder schrikwekkend dan doelmatig. Wat niet belette dat spoedig daarna het aantal vuurwapens sterk toenam.

Door het gebruik van een brandende lont en het overhalen van de trekker kwam het lontvuur in het kruitpannetje terecht. Dit had als nadeel dat zij slechts in zeer gunstige weersomstandigheden gebruikt konden worden.

Men schoot met loden kogels, waardoor ze "loodbussen" werden genoemd.

De klover.

De klover was het vuurwapen van de zestiende eeuwse schutterij. Het is afgeleid uit het latijnse "*coluber*" of het franse "*couleuvre*" wat adder of slang betekent naar het sissend geluid dat vrijkwam bij de ontsteking van het geweer.

Onder invloed van het Bourgondisch bestuur werden ze couleuvrine genoemd, wat door de vla-

mingen werd vertaald in colven waaruit ook de naam kolveniersgilde is ontstaan.

De klover of Colf kwam voort uit de middeleeuwse handbus, de vroegste vorm van het handvuurwapen, dat wil zeggen : een wapen dat door één man kon gedragen en bediend worden.

De klover is ook bekend onder de naam haakbus of kortweg haak, zo genoemd vanwege een zware haak die aan de onderzijde van de loop was aangebracht.

Door deze haak voor een vast punt te laten rusten, zoals een borstwering of een rand, werd de terugslag van het vuurwapen opgevangen.

Om de loop te kunnen hanteren was deze gevat in een houten lade, die achteraan eindigde in een verdikking, de "*kolf*" genaamd. In de eerste helft van de zestiende eeuw ware deze zeer dik en veelhoekig van doorsnede.

De lopen van de haakbussen waren meestal zwaar en uitgevoerd in brons of ijzer, hun wanddikte was overdreven ten opzichte van het kaliber.

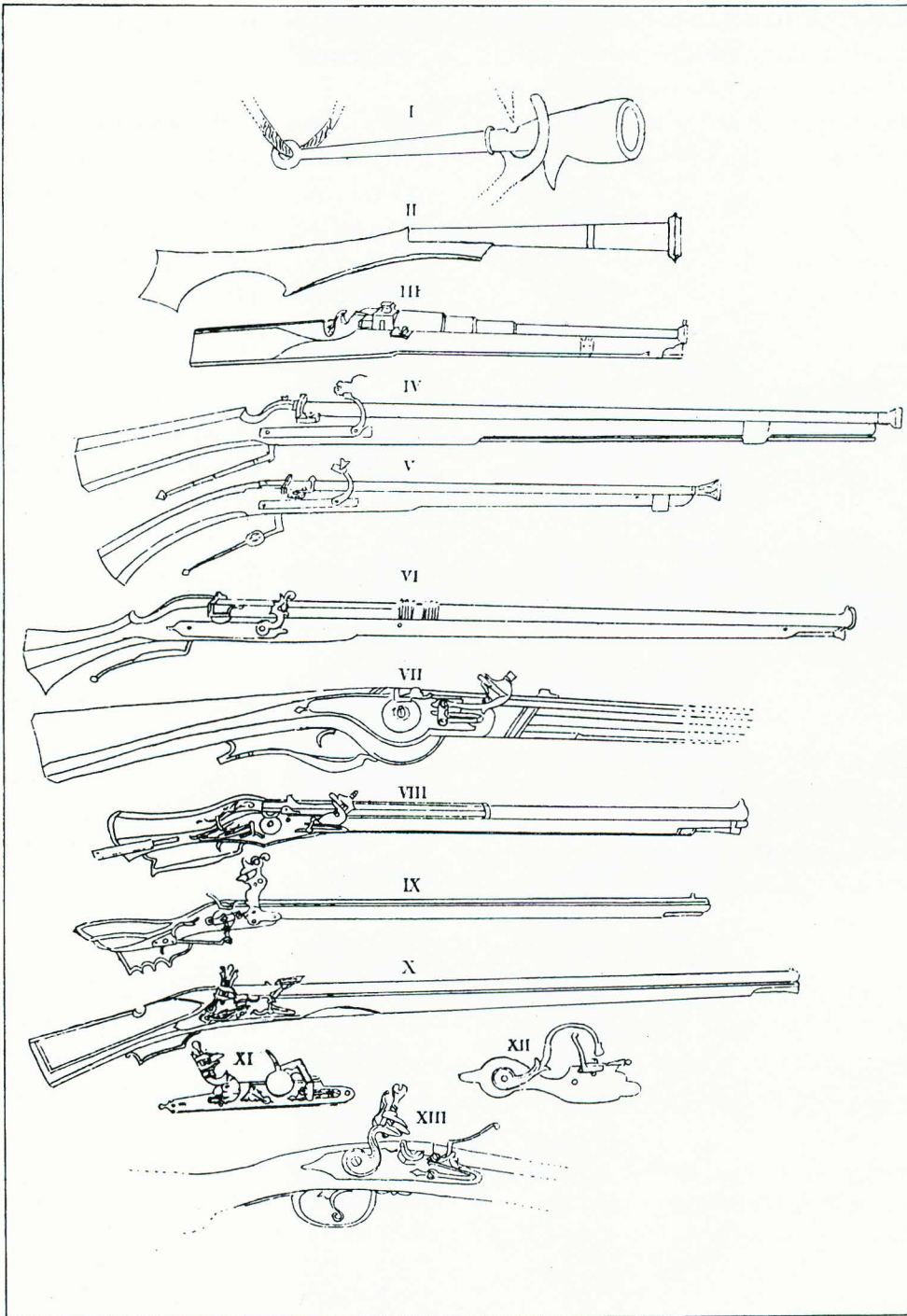
De buitenzijde van de loop was vaak veelhoekig waarbij de facetten vaak over de lengte van loop groepsgewijs ten opzichte van elkaar versprongen of alterneerden met ronde stukken.

De mond van de loop, ook "*tromp*" genaamd, was voorzien van een dikke rand.

Bovenop het dikste gedeelte van de loop of "*kulas*" bevond zich een blok waarin een vizierkep was aangebracht.

Aan de zijkant van de loop, direkt onder het "*zundgat*", was een vierkante kruitpan aangebracht, met een zwenkbaar deksel afgesloten.

Om het kruit in de loop tot ontbranding te brengen werd een lont gebruikt, die ingeklemd was in de lippen van een slangvormige haan (serpentine genaamd.)

Evolutie van de vuurwapens 15-18de eeuw. (verzameling B. Nolf, Izegem).

- I. Primitief handvuurwapen of handbus (1334)
- II, III. Klover 15de eeuw
- IV, V, VI. Haakbus (eind 15de eeuw)
- VII. Musket (begin 16de eeuw)
- VIII, IX. Haakbus (1610)
- X. Haakbus (1632, nederlanden)

XI, XII, XIII. Ontstekingsmekanismen uit 18de eeuw.

Deze haan was via een tuimelaar of direct met een aftrekker verbonden, door middel van een vloeiende beweging kon hij naar de pan worden gebracht. Om het wapen te laden moest gebruik gemaakt worden van een houten of ijzeren laadstok.

Het wapen werd met losse handen afgevuurd, dat wil zeggen niet tegen het lichaam gedrukt.

De musket.

Een verbeterde uitvoering van de klover of haakbus was de "musket" of "lontroer".

De herkomst van het woord musket is niet precies bekend, mogelijk is het afgeleid van het Spaanse "mosquette".

De vuurwapens waren zó zwaar dat zij bij het gebruik ervan moesten worden ondersteund op een gevorkte stok, "furket" genaamd.

De musket had een driehoekige kolf waarvan de onderkant een zodanige hoek had ten opzichte van de loop, dat het wapen tegen de borst kon worden gesteund bij het afvuren. Op het einde van de 16de eeuw had de musket in de Nederlanden een typische ontwikkeling die ontstond uit de door de Spaanse troepen meegebrachte voorbeelden.

De handbeugel die de trekker beschermde had een S-vorm met een karakteristieke uitstulping, die door samenknijping van het materiaal tot stand was gebracht. De zware loop had in het midden ringvormige markeringen, de achterste helft van de loop was hoekig terwijl die vooraan rond was.

De musket was voorzien van een taps toelopend buisvormig achtervizier (diopter) overwegend versierd met een turkenkop.

Het slot was in de regel een lontsnapslot. De lont die vastgeklemd zat in de haan werd door middel

van een veer met een abrupte beweging in de pan gebracht.

Pan en pandeksel waren op dezelfde wijze ingericht als de eerder genoemde klover, een gevoelige verbetering was het vuurscherm dat verticaal achter de pan was aangebracht om de schutter tegen de gloeiende kruitdeeltjes die vrijkwamen te beschermen. Een noodzakelijke laadstok was tevens in de lade van de musket opgenomen.

Een variant van het meestal toegepaste lontslot was het tondelslot waarmee musketten, roers en vooral doelroers werden uitgerust. Bij het tondelslot eindigt de serpentine in een buisvormig kokertje waarin "tondel" (gedroogde zwam) werd vastgezet. Deze tondel kon vervolgens aan het gloeien worden gebracht.

Voor de schuttergilden werd voor minder gevallen het kostbare radslot toegepast, dat als hulpmiddel werd gebruikt om vonken te produceren. Deze kwamen tot stand door een radvormig stalen rasp tegen een stuk zwavelkies (pyriet) te laten draaien.

Het roer

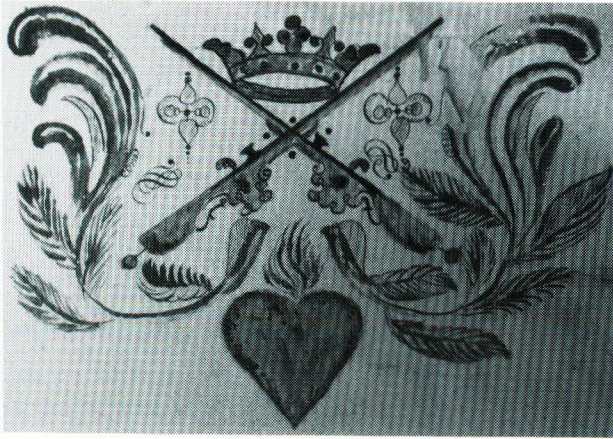
Een kleinere versie van de musket was het roer, herkenbaar aan het ontbreken van het furket. Door haar lichtere uitvoering, die de schutter de gelegenheid gaf met de vrije hand te schieten, verdrong zij alle andere wapens van het toneel.

Het was nog altijd voorzien van een zware loop, waarvan net zoals bij de musket de achterste helft vierkant van doorsnede was en de voorste rond.

Heel typisch was de kelk - of kapiteelvormige tromp. Deze waren het eerst uit Antwerpen afkomstig en kenden daarna een algemene verspreiding.

Het kulas was veelal voorzien van een diopter vizier (3).

Het afvuurmechanisme was doorgaans een lontslot, later worden roeren voorzien van vuursteen- en snaphaansloten.

In het oudste gildeboek vinden wij een afbeelding over de toen gebruikte doelroeren A ° 1680. (foto D. Verfaillie i.o. gildearchief).

Het doelroer was speciaal voor het schieten in de doelen ontwikkeld. Het opvallendste aan deze vuurwapens zijn de laden die aan de onderzijde voorzien zijn van een zware, soms vierkante steunklos, afgeleid van een soortgelijke uitstulping die ook voorkwam aan de zuil van grote kruisbogen.

Men kon deze in twee typen onderscheiden. Deze met een plat of nagenoeg plat ondervlak dienden kennelijk om het geweer op een band of borstweering te steunen. De andere soort was meestal kunstig gesneden en kon uitsluitend met de hand worden vastgenomen, waarbij de elleboog tegen het middel werd gedrukt.

Typisch is ook dat geweren vaak opgelegd werden afgeschoten, dat wil zeggen met de kolf op de schouder liggend.

Deze wapens waren voorzien van een voorlader waar het kruit en daarna de kogel vanaf het einde van de loop werden ingebracht.

In 1842 veranderde dit toen de eerste achterlader tot ontwikkeling kwam. Dit wapen mag als voorloper van het huidige sportgeweer doorgaan. Door de technologische kennis en de precisieapparatuur werd de ballistiek van de kogelbaan verder geëvolueerd en verbeterd.

Het maken van het "Miqueletslot" en tenslotte het "percussieslot" zou het gebruik van patronen toelaten en zo was een bijkomende kruitlading die de hoofdloading tot ontbranding bracht overbodig geworden.

Dit bracht met zich mee dat deze in gesloten ruimten zonder veel problemen kon gebruikt worden, daar rook en kruitdampen sterk werden gereduceerd.

Een verder ten top gedreven industrialisatie bracht een geperfectioneerd productieapparaat in beweging dat de strengste fabricagenormen aankon.

Door de technologische en produktiemogelijkheden kwam een sportwapen tot ontwikkeling dat de schutter in staat stelde competitief deel te nemen aan schietwedstrijden.

Deze erkenning zou er voor de sportschutter heel vlug komen. Reeds bij de eerste inrichting van de moderne Olympische Spelen in Athene in 1896 werden 5 schietdisciplines in het programma opgenomen.

Op basis van de historische achtergronden lijkt het me dan ook meer dan logisch dat de schuttersgilden hier een zeer belangrijk aandeel in hebben gehad die ongetwijfeld een nieuwe stimulans hebben gegeven aan de schuttersgilden om hun voortbestaan te waarborgen.

Dit had bepaalde voordelen, zoals bij de terugslag, en het maakte tevens het richten gemakkelijker.

Deze wijze van schieten maakte het mogelijk het zwaarste punt van het wapen meer naar achter te verplaatsen en is waarschijnlijk ontleend aan het voorbeeld van de zware kruis- of balansbogen.

Door het gebruik van een met een deksel afgesloten kruitpan kon voortaan ook in minder gunstige weersomstandigheden het wapen gebruikt worden.

Niettegenstaande zijn hoge prijs zal deze langzamerhand alle lontroeren tegen het einde van de zeventiende eeuw doen verdwijnen.

De versiering van de wapens, oorspronkelijk streng waardig, wordt vooral in de achttiende eeuw steeds delikater. Ornamenten, gegraveerd of aangebracht, krijgen het uitzicht van fijn kantwerk.

Door deze nog verder doorgedreven verfijning en evolutie wordt het vuursteenslotwapen het meest gebruikte wapen.

Dit ontstekingsmechanisme had omwille van zijn eenvoud en doeltreffendheid het snaphaanslot vervangen, dat de eerste combinatie was van staal en vuursteen om de kruitlading tot ontbranding te brengen.

Pas in 1825 is er een nieuwe ontwikkeling te bespeuren. Vanaf dat moment verschijnen de eerste geweren met slaghoedjes.

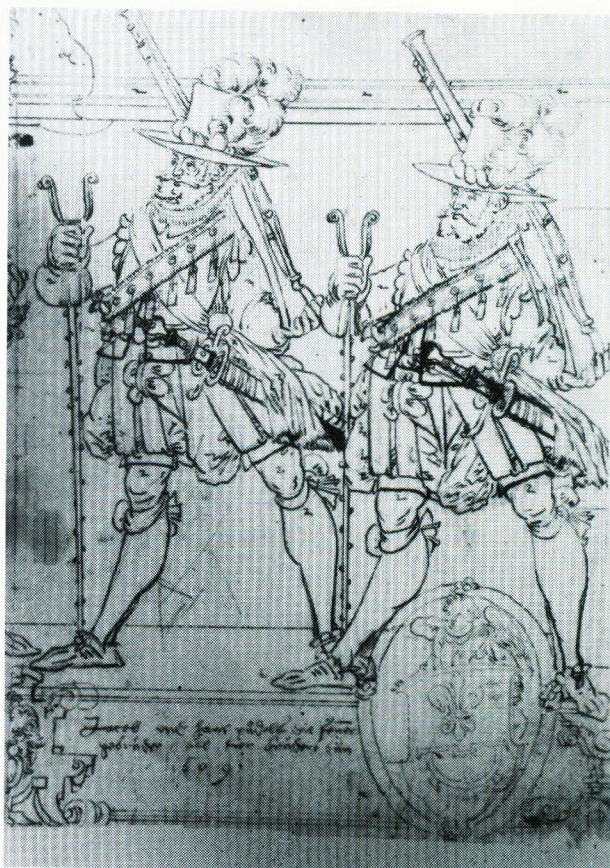
Dit betekende een hele vooruitgang. In 1836 ontwikkelde de Fransman Flobert zijn "Flobertgeveer" met randontsteking.

Aan de buitenzijde waren de lopen achtkantig en met graveerwerk versierd. Toen waren er ook verder ontwikkelde diopters als mikogen in gebruik net als de schouderhaken en de "pommeau's" als handsteunen.

Zijn naam zal later uitgroeien tot een begrip in het 6 mm lichtkaliber sportgeweer.

Furketstok

De furketstok werd gebruikt om de musket bij het schieten te ondersteunen. Deze wapens waren tot het midden van de 17de eeuw zo zwaar dat ze niet uit de vrije hand konden worden afgevuurd. Het was meestal een houten stok, met ijzeren vork en dito schoen en had een hoogte van $\pm 1,5$ meter.

In de rechterhand houden deze soldaten de furketstok vast, die het zware vuurwapen moest ondersteunen. Aan hun schouderband zijn een hele reeks kruitmaten bevestigd. (Gravure 1609, Centrale bibliotheek Zürich).

Kruithoorn

Een schutter had een bandelier met een aantal kruitmaten om zijn middel, elke kruitmaat bevatte de afgepaste hoeveelheid kruit voor één schot. Sommige kruithoorns waren zó gemaakt dat zij door één bepaalde handeling de juiste hoeveelheid kruit voor één schot gaven. De meest uiteenlopende vormen en materialen waren gangbaar. IJzer, brons, palmhout, gegoten, gedreven, met zilveren inlegwerk, verguld en meestal rijkelijk voorzien van graveerwerk.

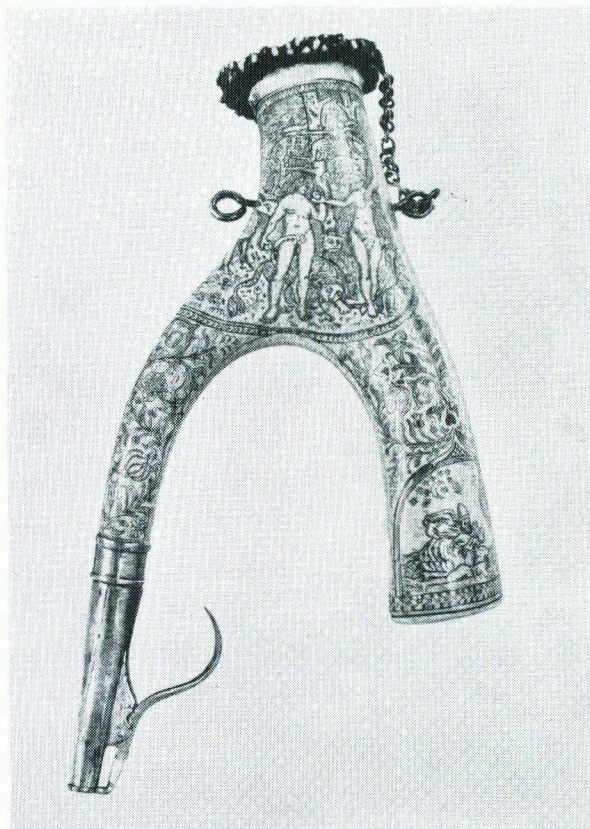
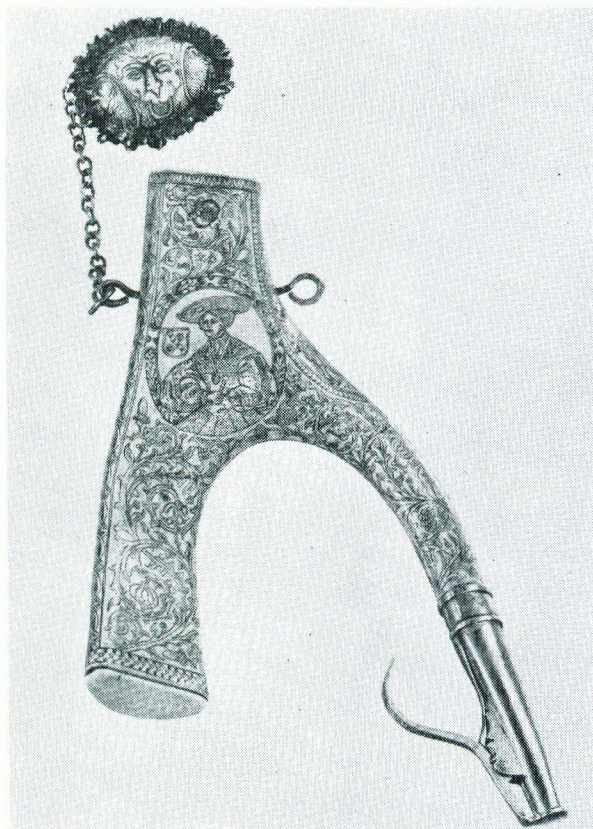
Ze gaven steeds aanleiding tot een spectaculair kunstzinnig voorwerp.

De foto's tonen ons een kruithoorn uit de 16de eeuw die uit een gedeelte van een gewei is ontstaan.

Aan de ene zijde het gegraveerde portret van een jonge vrouw met vrouwelijke wapen, omgeven door een dichte krans van bloemen en bladeren.

De andere afbeelding toont ons de andere zijde met Adam en Eva in het hof van Eden, aan de onderzijde de schepping van Eva.

Aan de takken van het gewei is de kruitmaat bevestigd, terwijl een ketting het deksel gesloten houdt.

Kruithoorn 16de eeuw. (priveverzameling).

6. De Gilde en de kerk

Het was een zelfsprekende zaak dat men volgelijng was van de *"heilige catholische Roomsche Kerk."*

Deze kerkelijke volzaamheid was zowat de grondslag voor burgerlijke trouw aan het wettelijk gezag binnen de gemeente.

Volgens de tijdsgeest van toen was er al een sociale verbondenheid vanaf de geboorte tot aan de dood: Elkaar helpen om te leven en te overleven.

Hierin herkennen wij het begrip broederschap.

Het kiezen van een patrones ligt dan ook in deze lijn. Zij is voor de Gilde een voorbeeld waar alle confreres naar op kijken, hun heilige die hen in bescherming neemt *"godts vriendinne Ste.-Barbara."*

Nochtans dient niet uit het oog verloren te worden dat het gebruik, een schutspatroom voor een Gilde te hebben, uit een ver verleden stamt: namelijk uit de voorkristelijke tijden, toen in onze streken nog de oud-germaanse goden aanbeden werden.

Met de kerstening slaagde men erin langzaam deze heidense rituelen af te schaffen en deze in te kleden in een christelijke geïnspireerde verhouding, steunend op trouw en goedheid.

Deze ontwikkeling bleef vele eeuwen gehandhaafd door de aanwezigheid van het geestelijk gezag waardoor binnen de schuttersgilde een nieuwe identiteit ontstond.

De broederschap of confrerie van St.-Barbara.

**Sint-Barbara, beschermster van de bosse-
niersgilde te Izegem.**

Weinigen stellen zich wellicht de vraag, wie was Sint-Barbara en waarom koos men juist haar als patrones van deze Gilde?

De legende van St.-Barbara

De passie of lijdensweg van deze Oosterse Heilige werd laat in de 10e eeuw, door Siméon Métaphraste verzameld. In de 13e eeuw werd die passie in het westen ge vulgariseerd door de aartsbisschop van Genua, Jacques de Varagine, in de *"légende dorée"*.

Volgens de meest aangenomen legenden werd zij in Nicomedia geboren, als dochter van de satraap Dioscurus. Volgens andere bronnen duidt haar naam op een andere afkomst. Barbara komt van het Griekse *"barbaros"* wat *"vreemd"* betekent. Volgens de ene zou zij geboren zijn in de stad Catania aan de voet van de Etna, volgens anderen zou zij geboren zijn in Heliopolis, nabij Kaïro in Egypte. Pas nadien zouden haar ouders verhuisd zijn naar Nicomedia.

Er bestaat dus geen wetenschappelijk historische zekerheid nopens haar identiteit. Door meerdere zaken is er een verband te leggen tussen de vereering van Barbara en Oosterse en Oud-Egyptische legenden, wat ons doet vermoeden dat zij het martelaarschap in Egypte heeft ondergaan. In de oorspronkelijke legenden van de H.Barbara komen er scarabeeën voor wat een Egyptische herkomst veronderstelt. Een andere doet ons denken aan de fabel van Daphné, die in de Griekse mythologie een nimf was die door Apollo werd bemind en vervolgd. In een ander aan de fabel van Danaé die door haar vader in een toren werd opgesloten.

Volgens de oudste bronnen zou het een leerlinge van Origines geweest zijn en werd ze gedood in Nicomedia onder het rijk van Maximinus I, welke in het jaar 235 de zesde grote vervolging inleidde. Een andere kroniekschrijver zegt dat ze geleden heeft onder Bisschop Heracle, die de kerk van Alexandrië bestuurde tot in het jaar 248. Volgens Assemani werd zij in 306 gedood in Heliopolis in Egypte onder het rijk van Galerius.

Haar leven

Barbara was een gegeerde vrouw, wondermooi en gezien haar afkomst rijk. De ene bron vermeldt dat zij van geen opgedrongen huwelijk wilde weten en zichzelf opsloot in een toren. Volgens de andere overlevering was haar vader bang dat omwille van haar buitengewone schoonheid er wel eens mannen een huwelijksaanzoek zouden doen die hij niet graag zag, en die haar daarom in een toren opsloot. Een derde vertelt dat zij om haar christelijke bekeringsijver door haar vader werd opgesloten in een toren die maar met twee vensters verlicht was. Dank zij een uitvlucht vond zij toch een middel om het onderwijs te krijgen van een priester, gezonden door Origines. Deze liet zich doorgaan voor een dokter, die haar onderwees in de christelijke godsdienst en haar doopte. Om haar geloof in de Drievuldigheid te uiten, bracht zij op de muren van haar cel een derde venster aan. Toen de wrede Dioscurus vernam dat zijn dochter ondanks al zijn voorzorgen, zich toch bekeerd had, bedreigde hij haar met zijn zwaard. Zij kon ontsnappen en verschool zich in de holte van een rots die zich als bij wonder half opende om haar asiel te geven. Zij werd aangegeven door een herder die haar verklikte maar die onmatig gestraft werd voor zijn verraad, met de metamorfose van zijn schapen in sprinkhanen.

Terug in de gevangenis weigerde ze het christendom af te zweren en een herder te huwen. Daarop werd ze aan de rechter Marcien overgeleverd die haar de wreedste kwellingen deed ondergaan. Uiteindelijk sleepte haar ontaarde vader haar naar de top van een berg, waar hij haar eigenhandig onthoofdde. De hemelse straf liet niet op zich wachten, haar vader werd door de bliksem getroffen. Hij werd op zo'n manier verteerd dat er van zijn lichaam niets meer achterbleef, noch as, noch poeder.

De cultus

In het oosten is het de cultus van "*het onbevelekt martelaarschap*" van Bithynie ontstaan. Vanaf de 4e

eeuw is ze de patrones van een klooster van Edessa. In de 7e eeuw werd ze titularis van een basiliek die door de Kopten in Kaïro werd gebouwd. Verder wijdt men aan haar een kerk in Constantinopel toe. Haar populariteit in het westen dateert slechts vanaf de 15e eeuw. Eerder vinden wij haar terug op een fresco in de Santa Maria Antiqua in Rome, uit de 8e eeuw. Dit is het oudste bewijs van haar verering in het westen.

Op deze fresco is zij vergezeld van een pauw, symbool van de onsterfelijkheid. Men heeft ook verondersteld dat in bepaalde gevallen haar cultus vervangen werd door die van de Keltische godheid, Brabo : god van de bronnen. Daar tegenover, gezien zij tegen de bliksem beschermd, heeft men ook heiligdommen voor haar opgericht op hoogten die de bliksem treft. In Frankrijk werd ze vooral vereerd in de provincies Normandië en Bretagne, zoals de oprichting van een priorij van St.-Barbara-en Auge op de oevers van de Dive dit getuigt.

In Italië is zij patrones van de steden Ferrare, Guastalla en Mantua. Sinds 985 vindt men sporen van haar verering terug in Gent.

De uitbreiding van haar cultus in Duitsland op het eind van de Middeleeuwen is vooral te wijten aan het feit dat ze deel uitmaakte van de 14 bemiddelaars of hulpheiligen, waar zij in gezelschap vertoefde van de H.Catharina en de H.Margareta. Deze 3 heiligen genoten in de volkse devotie van een benijdenswaardige privilege, geïllustreerd door dit gezegde :

"Barbara met de veren,
Margareta met de worm,
Catharina met het wiel,
Zijn de 3 heilige meisjes."

De liturgie voegde daar nog de H.Dorothea aan toe om zo de groep van de 4 belangrijkste maagden te vormen.

Het is vooral met de H.Catharina dat de H.Barbara gekoppeld werd. Beschermster van de mannen met de wapens, symboliseert ze het actief leven, terwijl de H.Catharina, beschermster van de geestelijken, het beeld is van het cotemplatieve leven.

Patronaten.

Hoewel de cultus van St.-Barbara vaak een collectieve vorm aanneemt, hebben haar patronalen een heel individueel karakter. Ze zijn zo talrijk dat je ze moet klasseren in twee groepen om er je weg in te vinden.

- De bescherming tegen de bliksem en de plotse dood.
- De patronaten van de beroepen en de gilden.

1. Bescherming tegen bliksem en de plotse dood

Een van haar meest geapprecieerde privileges was de bescherming tegen de bliksem omdat haar beul, haar eigen vader, getroffen werd door het vuur van de hemel. Ze werd dan ook de *"samenzweerster van de bliksem"* genoemd. De oude populaire gezegden bevestigden dit :

"Wanneer de donder zal grommen zal Barbara ons bewaren

Wanneer de donder zal vallen zal Barbara ons weehouden

Overal waar Barbara zal voorbijgaan zal de donder niet vallen."

De kerken, waarvan ze de spitsen en het timmerwerk beschermde tegen brand, plaatsten zich onder haar bescherming. Zo is het dat de naam van de heilige vaak op deze klokken is geschreven, die men in tijden van onweer en storm uit volle kracht liet luiden.

Zoals ze beschermde tegen de bliksem, wordt ze ook verondersteld te beschermen tegen de schielijke dood, tegen de dood zonder biecht en zonder communie die heel erg gevreesd werd door de gelovigen.

Zo behoort ze ook tot de categorie van de eucharistische heiligen. Deze twee patronaten waren op het eind van de Middeleeuwen heel erg met elkaar verbonden in de geest van de mens van

toen. In een boek van Heures van 1490, richt een devoot dit verzoek aan de heilige : *"Bescherm mij van bliksem en onweer, zoals van de plotse dood die gemeen en oneervol is. Daartoe heeft God haar macht gegeven."*

Een van de belangrijkste redenen van haar populariteit is het feit dat ze de vrouwelijke tegehanger is van St.-Christoffel die eveneens aanroepen wordt tegen de plotse dood. De sterwenden zochten bij haar toevlucht om niet te sterfen zonder te hebben gebiecht. Daarom noemde men haar *"Moeder van de biecht"* De broederschappen van de goede dood wijdden zich aan haar.

2. Patronaat van gilden en beroepen

Omdat ze beschermde tegen bliksem en de slechte dood is Barbara in de 15de eeuw de patrones van de artilleristen geworden, wiens buldrende kanonnen bliksemde en die dus door toevallige ontploffingen en ook in oorlogstijd aan een plotse dood blootgesteld waren. De vuurwerkmakers volgden hun voorbeeld. Ook de gewermakers, bommenwerpers, kanonniers, plaatsten haar beschermend beeld in hun wapenschild of op hun werktuigen.

In Parijs werden de salpetermakers, de kruitmakers en de artillerieofficiëren gegroepeerd in de broederschap van St.-Barbara.

Voor dezelfde reden of misschien omdat een berg zich voor haar opende, werd Barbara ook de patrones van de mijnwerkers en de steenhouwers die in het bijzonder blootgesteld zijn aan het gevaar van mijn gas en instortingen ; ook vele mijnputten kregen haar naam. Op haar feest (4 december) werd er door de mijnwerkers niet gewerkt. Zij die het toch deden waren bevreesd voor een dodelijk ongeval. Ter uitbreiding werd ze ook geadopteerd door de arbeiders die naar petroleum boorden, zoals in Pechelbronn in de Elzas.

Aangezien men in tijden van storm de klokken luidde om de bliksem weg te houden, werd Barbara ook de patrones van de klokkenluiders en de beiaardiers.

Zonder meer staan de meeste brandweerkorpsen onder het patronaat van St.-Barbara, de bestrijders van het vuur dat de gemeenschap treft. Andere patronaten worden uitgelegd door andere elementen uit haar legende. Omdat ze zich als ijverige maagd heel vroeg inwijdde in de waarheden van het christelijk geloof, werd ze samen met de H.Catharina de patrones van de scholieren en de studenten. De toren waar ze opgesloten zat en waar ze een derde venster tekende ter ere van de H.Drievuldigheid zorgde er ook voor dat ze de patrones werd van de gevangenen, de architecten en de metsers.

Ter herinnering aan de metamorfose van de herder die haar verklikte werd ze door de boeren aangeropen om hen te beschermen tegen de sprinkhanenplaag.

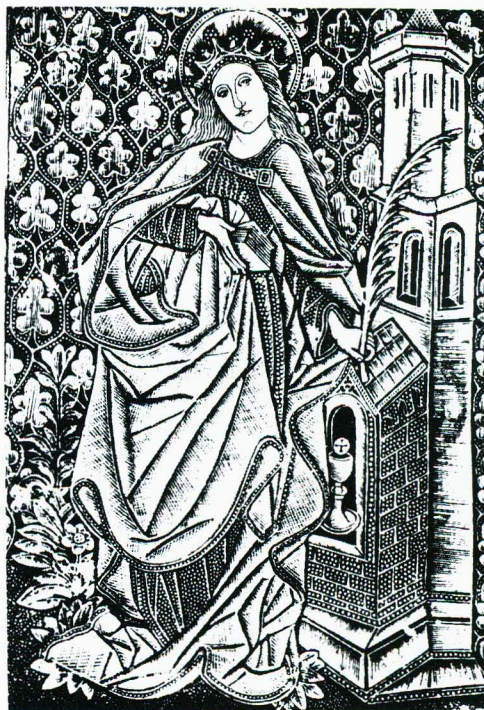
Door het feit dat de rots waar ze ging schuilen, zich miraculeus opende, wordt ze omwille van die reden aanbeden voor de genezing van de "steenziekte".

De volksetymologie schrijft haar nog andere klanten toe. Tengevolge van een verkeerde woordspeling met haar naam, die het idee van "haren" uitdrukt, wordt ze ook aanroepen door de tapijtwerkers, borstelmakers en hoedenmakers. In het Saône en Loire gebied gaan de vrouwen zelfs op bedevaartstocht naar St.-Barbara om kinderen met bekruld haar te hebben. Men ziet dus hoe buitengewoon gevarieerd haar cliënteel was. Men nam niet alleen tot haar zijn toevlucht in het uur van de dood, maar ook tijdens het dagelijkse leven, voor een massa beroepen.

Als beschermster en hemelse advokate had zij bijgevolg een rijke beeldbeschrijving.

Ikongrafie

Behalve de palm van de martelares en de kroon heeft Barbara nog andere attributen die haar toebehoren en karakteriseren. De ene zijn ontleend aan haar legende, de andere aan haar beschermenschappen.

St. Barbara met haar attributen, toren, veder en kelk. (gravure 1475, prentenkabinet Berlijn).

1. De toren waar haar vader haar opsloot

Het is het meest constante en bijgevolg verplichtte attribuut.

In plaats van de symbolische toren in de hand, wordt ze soms ook voorgesteld, zittend, bij een grote toren in aanbouw. Zo wordt ze door Jan van Eyck voorgesteld, gezeten voor een loge van steenkappers, met een in aanbouw zijnde toren. (Koninklijk museum voor Schone Kunsten te Antwerpen.)

Kenmerkend aan haar toren zijn de drie vensters die haar bewondering voor de H.Drievuldigheid symboliseren. Soms is de toren herleid tot een zeer kleine trap en komt hij zo als versiering op haar diadeem of in haar kapsel terecht.

2. Een pauweveer

De roeden waarmee haar vader haar geselde zouden in pauweveren veranderd zijn. In elk geval zou het een symbool van onsterfelijkheid kunnen

zijn. Zoals in de fresco van de Santa Maria Antiqua in Rome. Het zou een allusie zijn op haar patronaat tegen de plotse dood.

3. Haar vader en vervolger, vertrappt aan haar voeten

Het is de tegenhanger van de Keizer Maxentius die men onder de voeten ziet van de H. Catharina van Alexandrië.

4. Een kelk met hostie

Dit attribuut duidt haar aan als beschermster tegen de plotse dood, zonder communie, maar is minder universeel dan de vorige. Het is zeldzaam in Frankrijk, maar eigen aan de Germaanse, Duitse en Vlaamse kunst. Terwijl de toren haar legende oproept, duidt de kelk haar aan als patrones van de goede dood. De twee attributen worden vaak gecombineerd, de kelk wordt op een vooruitspringende console geplaatst, onder het "triplet" van de toren. Vroeger veronderstelde men zelfs dat het samen slechts één symbool vormde.

De kelk zou een doublet geweest zijn, een eenvoudige variatie van de toren die soms voorkwam in de vorm van een wachttorentje. In de 15e eeuw gebruikte men deze vorm als sacramentarium om de h. Hosties in te bewaren, bestemd voor de stervenden. Van deze vorm is men overgegaan naar een kelk zonder deksel waarboven een hostie zweeft.

5. Een kanon, of een kanonskogel.

Dit attribuut duidt haar aan als patrones van de artilleristen. Het is weinig geloofwaardig dat het kanon een slechte interpretatie zou zijn van de toren. De gelijkenis qua vorm is heel vaag en de kokers van een kanon richten zich niet verticaal op. In de Santa Maria Formosa in Venetië staat zij op een schilderij van Palma Vecchio voorgesteld met een kanon aan haar voeten.

Een Engelse albast in het Victoria en Albert Museum uit de 15e eeuw toont haar met een kanonbal in haar hand.

De gelijkenis tussen een kanonbal en een kaatsbal verklaart waarom men haar ook verkoos als patrones van de kaatsbalspelers.

Barbaragebruiken

Als typisch St.-Barbaragebruik kunnen we vermelden dat bij de mijnwerkers het gebruik was om in de nacht van St.-Barbara te eten en te drinken. Op deze mijnwerkersfeesten aten ze dan "barbarabroodjes", die ook wel op begrafenissen werden gegeten.

Barbara-takjes van kers of vlier werden op 4 december, dus op St.-Barbaradag, in het water gezet in de hoop dat deze dan in de Kerstnacht zouden gaan bloeien.

St.-Barbara was vaak een vrije dag, soms zelfs met een arbeidsverbod. Op haar feestdag 4 december beginnen ook de zes donkerste weken van het jaar

BARBARA

Latijn: *Barbara* Variant: *Barbant, Babette*. Italië, Spanje: *Barbara*. Engeland: *Barbara, Betty*. Duitsland: *Barbara, Bärbele*. Rusland: *Varvare, Varia, Varenka*.

De confrerie of broederschap van St.-Barbara tijdens het Ancien Regime

Dergelijke broedersschappen zoals St.-Barbaragilden waren veelal aan een kerk verbonden en werden opgericht om de verering van deze heilige te bevestigen.

Naast de schuttersgilde die zich bekwaamde in het gebruik en de beoefening met het wapen, ontstond er binnen deze groep een confrerie of broederschap ter ere van St.-Barbara.

Naast de schutters werd deze groep aangevuld met hun respectievelijke echtgenoten, ouders, kinderen en verwanten en niet in het minst andere gelovigen, die hiermee de band met hun kerk en zieleherder verstevigden.

Met de ondertekening van een doodschulddakte bewamen zij mits betaling in geld of goederen, bepaalde voorwaarden voor het vervullen van hun uitvaartdienst.

De verplichte aanwezigheid van alle leden op de begrafenis, door de Gilde bekostigd en het helpen dragen "*ter aerde*" hielp de persoon in zekere zin van een geestelijke nazorg, waardoor de kansen op het betreden van de hemelse poort heel wat groter werd.

Mede door invloed van de godsdienststroeibelen tijdens de 16de eeuw vormden zij vanaf de daaropvolgende eeuw de belangrijkste groep binnen de Gilde.

De voornaamste karaktertrekken, zoals militaire en politionele taken, waren toen reeds verdwenen en er werd meer en meer aandacht besteed aan de charitatieve plichten en het schietspel als vrijetijdsbesteding. De oudst bekende reglementen wijzen steeds op hun religieuze verplichtingen, ten overstaan van de Rooms Katholieke Kerk en in het bijzonder aan hun toewijding tot de heilige Barbara.

In de ordonnantie van 1615 wordt allereerst aan de Gildebroeders de eed van getrouwheid gevraagd: "*dat elck sweren sal Gode van hemelryck en Ste.-Barbara, vriendinne Godts thouden voor patronesse.*" Dat elke Gildebroeder gehouden is te komen op de H.-Sacramentsdag en onze Lieve Vrouwendag "*halfougst*" en mee in de processie "*te gaene*" en "*eere*" te doen het H.Sacrament en O.L.Vrouwe. Verder wordt elke Gildebroeder aangemaand op straffe van 20 schellingen parissis "*zoo wie daervan in ghebreke waere*" op de dag van St.-Barbara (4 december) in de "*kercke te commen voor den noen*" alwaar men voor het altaar van de "*vriendinne Godts Ste.-Barbara*" een zingende mis celebreren zal "*ende die te hooren.*" Traditioneel is nog steeds "*den dagh dat men den gay schieten zal*" (koningschieten) bijeenkomt met "*de Deken, bereckers en ander gheswoorne, omme alsoo met de Gildebroeders tsamen ter kercke te gaene.*"

De giften die ze kregen, werden in de aan de heilige toegewijd altaar of kapel geplaatst en vormden aldus een belangrijk onderdeel van het kunstpatrimonium in de St.-Tillokerk te Izegem.

De verering van St.-Barbara was niet alleen een door de Gilde voorgeschreven en opgelegde verplichting, ze behoorde mede tot de levensbeschouwing van elke Gildebroeder. Het was een zeer belangrijk deel van de Gilde.

Iedere Gilde had zijn beeltenis in de parochiekerk staan, soms zelf in een eigen kapel. Bij ommegangen werd dit beeld devotievol uitgehaald en door de Gilde in de processie rondgedragen.

Eeuwenlang bestond te Izegem het gebruik processie te houden op 15 augustus, het feest van O.L.Vrouw Hemelvaart en op 8 september, het feest van O.L.Vrouw Geboorte.

Vroeger, op de woensdag na Sinksen, later op de tweede of derde Sinksendag, hielden de Izegemnaren een grote Mariavaart naar de twee oudste Mariakapellen: de Abele-kapel en de Schardouwkapel. Deze Abele-kapel werd door de geuzen zodanig vernield in 1566 dat zij pas door toedoen van pastoor Van Hamme in 1608 terug werd hersteld.

Kort na deze datum werd de Barbaragilde opgericht en zal daaropvolgend heel nauw betrokken geraken met het ceremonieel van deze processie.

In groot ornaat ging men de lange stoet gelovigen vooraf, al de confreers waren volgens hun "*conditien*" gehouden, zich op het gestelde uur ten hove te bevinden, om van daar stoetsgewijze, met "*slaanden trommel en ontrolde vaandel*" ter kerke te gaan, aldaar de hoogmis bij te wonen en gedurende dezelve ter offerande te gaan.

Na de hoogmis zullen alle confreers verplicht zijn mede te gaan in de processie, "*om alsoo eere te doen*" aan het allerheiligste sacrament des altaars, aan onze Lieve Vrouw en aan de Heilige Maagd en Martelares Barbara, patrones der Gilde wiens beeld en "*relique*" in de processie gedragen werd.

Door toedoen van pastoor Lust werd de relikwie van St.-Barbara in 1726 bekomen. Hij betuigde zijn erkentelijkheid met de Gilde door zich tot de Barbaragilde aan te sluiten op 8 september 1730, (1) waarin hij in zijn doodschuld liet opnemen "*den trommel ende vendel*" niet te gebruiken op zijn uitvaart. Hij mag als één van de belangrijkste pastoors van Izegem beschouwd worden. Hij was de

foto : H.Cecilia en H.Barbara
Brandglas St.Tillokerk te Izegem

Beide heiligen dragen hun attributen.
Cecilia de harp en Barbara de toren en palmtak.
Tussen beide prijkt het wapen van Izegem.
Onder de H.Cecilia : D.D. (Dunum Dedit = gift van) Koninklijke Harmonie der Congregatie.
Onder de H.Barbara : De confrerie en Koninklijke gilde Bosseniers.
gesigneerd : Olivier Ganton (Gent 1957)

zoon van Joannes en Joanna Terryn, te Menen geboren op 18.10.1691. Hij werd pastoor te Izegem op 13.05.1724. Hij verkreeg van Paus Clemens XII verschillende voorrechten en aflaten. Hij stierf te Izegem op 6 mei 1770 na er 46 jaar het herderlijk ambt bekleed te hebben (2).

Belangrijke beelden, sieraden, zilverwerk en ander stukken werden op kosten van de gilde be-

steld en bekostigd door alle leden tot "ciraet" van de kerk.

Zo vindt men in de huidige Dekanale kerk van de H.Tillo nog steeds een brandglas ter ere van de H.Barbara.

Dit brandglas geplaatst op 1 oktober 1959 werd op vraag van Deken Jozef Sobry geschonken door de gilde St.-Barbara. Hiermee betekende de gilde nog steeds de band met de Kerk.

Verder vinden wij in het kerkpatrimonium van de St.-Tillokerk een niet nader omschreven zilveren tang voor St.-Barbara, die naar alle waarschijnlijkheid als gebruiksvoorwerp tot de gildeschat der bosseniers behoorde (3).

De invloed van de gilde bleef niet beperkt binnen de St.-Tillokerk alleen, blijkbaar had de gilde behoefte aan een supplementair aktieterrein.

Mede dank zij de pastorale dynamiek en de kerkbetrokkenheid van vele broederschappen, is de 18de eeuw de belangrijkste periode geworden voor de bosseniersgilde St.-Barbara.

Door hun toedoen werd bekomen dat de "grauw-susterskapelle" ontstaan in 1425 en gelegen in de "Rousselaarstrate" recht over de "Arend" een nieuwe bestemming kreeg.

Op 26 oktober 1773 (4) werd deze kapel door Deken Cooreman plechtig ingewijd ter eere van St.-Barbara.

De leden van de St.-Barbaragilde gaven aldus blijk van een grote godsdienstige ijver en devotie.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat wij in de gildeboeken meerdere priesters in het ledenbestand terugvinden.

— De 2, jan. 1779 is aenveert voor confrere deser confrerie heer ende meestere Martinus Albertus Van Dommele, priester ende directeur in het convent van Iseghem;

— 5 juni 1781 aenveert d'heer ende meestere Jacobus Emmanuel Storme, onderpastor in Vichte (5).

— 21 september 1781 aenveert heer ende meestere Martinus Laurentius Verduyn, professor in het collegie van het capittel tot Doornyck. (6).

— 1790 Heer ende meester Joannes Carolus Van Dommele fs Carel, diakenseminarist.

In deze kapel stond vermoedelijk ook de beeltenis van St.-Barbara, en bood aan de bezoeker de gelegenheid zijn plichten te voldoen, op weg naar het verder gelegen Bossen- of schuttershof "De Valcke" in de "Gendstraete."

Door de gebeurtenissen op het einde van de 18de eeuw leek het erop dat de gilde de band met de Kerk zou verliezen.

De beslissingen genomen door Jozef II werden op 8 mei 1786 te Izegem meegedeeld.

In het notitieboekjes van J.B. Vandewalle lezen wij: "in de kercke van Yseghem heb ik hooren afroepen alle broederschappen bij ordonnantie van den Keyzer." (7).

Deze hervormingen van keizer Jozef II (de Keizer-Koster) leidden in 1789 tot een opstand in ons land. Dezelfde kroniek vermeldt "dat er eene beroerte in ons land is ontstaan, tegen den Keyzer Jozephus den tweeden die hier grave van Vlanderen was, die om zijne kwade regeringe door onze vaderlanders die men patriotten noemde verjaegt werd."

De gebeurtenissen volgden elkaar snel op en hadden een gelukkige afloop: "op 20 dec 1789 heeft men hier zeer verblijd de eerste processie gegaen, die te vooren door den Keyzer afgeschafft waren geweest en de broederschappen weer ingeroepen."

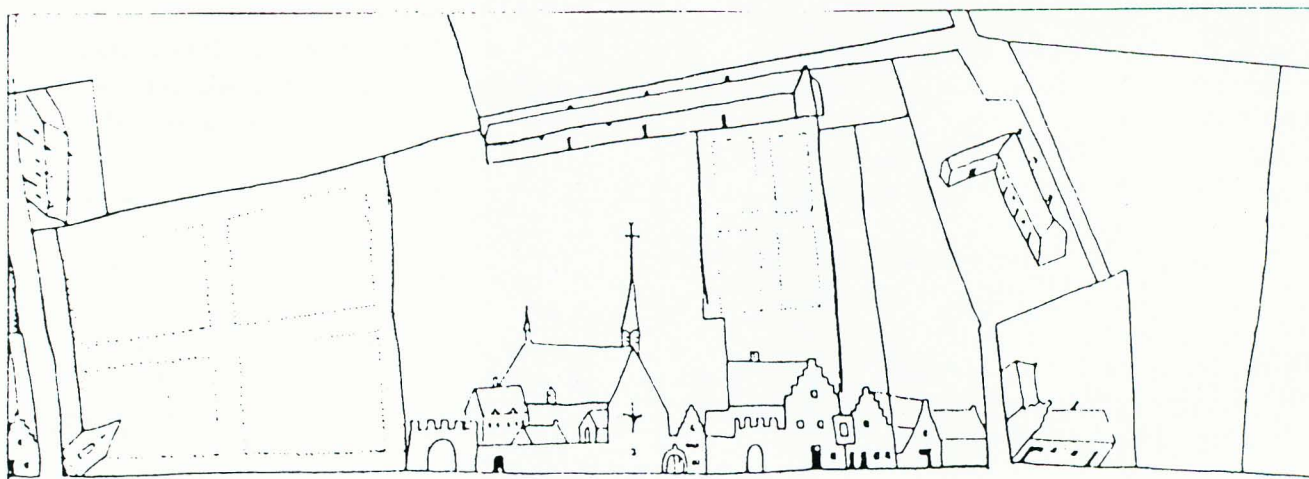
Pas op 23 dec. 1790 las men de bevestiging "in de gazette" "dat het wederom alles moeste zijn gelijk in den tijd van Maria Theresia ende Keyzer Karel."

Een ijdele hoop. In Frankrijk kwam een revolutionaire beweging tot ontwikkeling die geheel het maatschappelijk leven grondig zou veranderen. Verschillende kronieken bevestigen de bekommernis en de emoties van de bevolking ten overstaan van hun zieleherders: "van deze jaeren 1792 is hier eene beroerte ontstaen, men zeyde de fransche natie die van het rooms geloof afgeweken zijn en hunne priesters dooden en verjagen."

De Franse Revolutie zou er voor zorgen dat het Ancien Regime voorgoed zou verdwijnen.

Een nieuwe klasse, de burgerij, droeg de nieuwe 18de eeuwse ideeën op de handen en streefde naar politieke macht.

Dit streven druiste volledig in tegen de heersende opvattingen. De veranderingen die werden doorgevoerd waren met bloed en terreur besmeurd en kwamen dan ook hard aan en vonden geen begrip bij de ongeletterde en onwetende massa die hun vruchten op het veld zagen vertrappeld worden door een moordend leger: "de franschen zijn den 14 juny hier meester geworden van geheel ons flanderen en zij hebben allomme hunne vrijstukken gestelt hunne wetten gepubliceert maar tot nu hebben zy onze priester gelaten,

Links in de tuin van de grauwezusters in de Roeselarestraat het kapelletje dat in 1773 gewijd werd aan St. Barbara. (illustratie T.M.).

maer tog eene ontelleyke schade in dit land gedaen. Kooren, hoy, stroo ende haever moeste zy geleverd worden op straf van plunteringe" (8).

De gilden zowel deze van ambachten als schutters werden aanzien als een belemmering voor de gedachten van vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid en werden gewoon afgeschaft. Al hun eigendommen werden verbeurd verklaard. Net als het klooster werd de kapel ter ere van St.-Barbara openbaar verkocht en tenslotte in december 1803 afgebroken.

Een stukje Izegems patrimonium ging voor goed verloren.

De Franse excessen leidden tenslotte tot een crisisperiode voor onze gilde. Niettemin was onze gilde voorbereid op de *"slavery van de franschen die ons vele kwelden"*. Mede door de burgerlijke overheid die voor de *"franse kar"* gespannen was en oogluikend veel door de vingers zag, konden in de *"Beloken tijd"* aan de ondergedoken priesters daar waar nodig was hulp geboden worden.

Pas na de aftocht van de Fransen in 1814 kon de betrokkenheid van de dorpspastoor met het gildeleven terug opgenomen worden *"op den 12 den juli 1815 is hier in de kerke gedaen een solemnelen lijkdienst voor de gesneuvelde Belgen. De kerk was geheel in den rouwe behangen, geheel schoon en al de gilden woonden den dienst bij en deelden brood aen de armen."*

Deze sneuvelinghe gebeurde omtrent Charleroi daer door Gods zegen de Fransche de nederlaag kregen."

Een nieuwe tijd

Heel vlug in de 19de eeuw kon de gilde haar activiteiten terug opstarten.

De gildefeesten doorbraken nog steeds het isolement van het platteland. De zondag na het lof riep het tromgeroffel de schutters op voor de optocht naar het bosseniershof: vooraan de alferis met ontrolde vendel, de koning, deken, bereckers en confreers van de gilde. Bij speciale gelegenheden, wedstrijden of tornooien waren die vergezeld door de *"Gildezot"* die met vermaak, zoals sprongen en grappen de toeschouwers verlustigde..

In het geloof herkende men nog steeds het geloof van de landelijke bevolking, er heerste nog steeds een gemeenschapsgeest, verankerd door eeuwenoude tradities.

Bij grote plechtigheden werden deze nog steeds feestelijk ten toon gespreid en was de kerk meestal te klein voor het toestromende volk.

Deze hoogtepunten bevestigde een geloof dat het dagelijks leven dooraderde en vertolkt werd in het gebed waarmee iedere dag begon en eindigde.

De toewijding tot St.-Barbara bleef onverminderd aangroeien.

Niettemin wordt het leven van de kleine man reeds grondig beïnvloed. Door een aantal uitvindingen en de industriële toepassing ervan verdwenen een aantal draagvlakken die het leven hadden geschraagd en duurzaam gemaakt, langzaam week het geritmeerde bestaan voor een jachtiger tempo. Ambachten verdwijnen, meer en meer mensen worden loonslaven, die aan de willekeur van hun werkgever zijn overgeleverd. Deze industriële revolutie zorgt ervoor dat de nijverheid op het platteland, die voor de gewone bevolking een levensnoodzakelijke aanvulling betekent, ontoereikend is.

De gevolgen zijn dramatisch: armoede alom, ontvolking van het platteland, machteloosheid, analfabetisme en honger!

Regelmatig trekken epidemiën een spoor van dood door de bevolking.

In het ledenbestand van onze gilde is dit duidelijk waar te nemen. Vanaf 1820 herkennen wij een terugloop met als absoluut dieptepunt de jaren 1840-1850.

De kerk stond machteloos of had geen antwoord op de mentale vervlakking die was ontstaan.

Uiterlijk bewoog de mens zich in een omgeving die totaal vreemd was geworden, innerlijk was hij nog steeds aanwezig in het feodaal tijdperk.

De overgang van de oude naar de nieuwe wereld zou de gilde pas te boven komen vanaf de jaren 1860.

Het officiële katholicisme was voor deze periode sterk burgerlijk conservatief, dit ondertekenen wij

duidelijk in de aansluitingsvoorwaarden voor de gilde.

Daarin wordt met nog meer aandrang gevraagd aan de nieuwe gildebroeders de plichten aan de "roomsch catholyken godsdienst" te volgen (reglement 1851) om de "eendrachtigheyt en verstandhouding" tussen alle confraters en confreressen te blijven genieten.

Zo wordt het verbod ingesteld dat "mans en vrouws-personen tesamen dansen, worden redevoeringen, liedekens, tegenstrijdig aan de goede zeden ten strengste verboden."

Van alle gildebroeders en zusters wordt verwacht dat zij op alle feestdagen van de heilige Kerk, als in de processie, als in de bijzondere "oproeping" van de gildeoverheid met "eene zedige tegenwoordigheid" aanwezig zullen zijn in de Kerk.

De gedragslijn van de gilde ten overstaan van haar leden bleef in 1877 onverminderd conservatief. Het is duidelijk dat deze reglementen door de kerk waren opgelegd. Door de politiek van secularisatie der liberale regeringen voelden de kerk en de gelovigen zich direct bedreigd, ongelooft en onverschilligheid grepen snel om zich heen, belangrijke groepen in de maatschappij leken weg te glijden van het geloof en in de greep te komen van vrijzinnige ideeën.

Artikel 14 valt dan ook te begrijpen: dat alle personen uit de gilde gebannen worden

— die door geboorte of door afzwering geen deel uitmaken van de Rooms-katholieke kerk, zoals joden, protestanten en schismatieken.

— alle personen die deel uitmaken van geheime of gekende vergaderingen, die tot doel hebben het vervolgen van de Rooms Katholieke Kerk, hetzij in hare leerling, hetzij in hare bedienaars, gelijk onder welken naam of op welke plaats deze vergadering, maatschappij of kring zou bestaan (bv. Vrijmetselaars, vrijdenkers, socialisten, enz...).

— Alle personen die weigeren zich te onderwerpen aan 's lands wetten, voor zowel dezelve niet strijdig zijn met de leering der Rooms Katholieke Kerk. (deserteurs, revolutionairs, internationalisten, enz...)

— Allen die door gelijk welke rechtbanken, veroordeeld zijn voor een onterend misdrijf, zoals: dieftens, bloedige gevechten, moordpogingen en moorders, aanslagen op de zeden, bankbreuken en andere soortgelijke misdrijven.

— *Alle personen, opentlijk gekend als zijnde van een ongodsdienstig of zedeloos gedrag (die hunnen pasen niet houden, s'zondags geen mis horen, die een slecht huis of herberg houden, die zedeloos leven in hunnen staat.)*

Het einde van de 19e eeuw werd gekenmerkt door de oprichting van een veelvoud van broederschappen, in het bijzonder deze genootschappen die instonden voor het stimuleren van de Mariaverering (9).

Te Rome had de 9de december 1854 de dogmaverklaring plaats van O.L.Vrouw Onbevlekt Ontvangen.

Ook de verschijningen van O.L.Vrouw te Lourdes droegen in sterke mate bij tot deze Mariale geestdrift (10).

De Izegemse geestelijkheid kreeg hierdoor geheel nieuwe impulsen, waardoor de rol van onze confrerie St.-Barbara binnen de Kerk op het achterplan werd verschoven

Om een aantal redenen zoals het bouwvallig zijn van de Sint-Tillokerk en de toename van de bevolking, werd overgegaan tot het bouwen van de nieuwe kerk (11).

Ook de St.-Barbaragilde droeg haar steentje bij tot de inrichting van de nieuwe in neo-gotische stijl gebouwde kerk, die in 1855 werd afgewerkt.

Beeldhouwer Aloïs Clarysse, confrer van de gilde, zorgde in 1874 voor een nieuw St.-Barbarabeeld, volledig in de nieuwe stijl van toen (12).

Van deze datum af gebruikte men deze beeltenis in hun processies (13), en werd deze stimulans aangegrepen voor een nieuwe bloeiperiode, die voor de gilde een absoluut hoogtepunt betekende.

De erkenning kwam op 3 juni 1896, toen Koning Leopold II de gilde de eretitel vergunde van "Koninklijke Gilde Bosseniers der H. Barbara".

De oude St. Tillokerk (foto T.M.).

Met veel luister en een grootse plechtigheid werd ter gelegenheid, van het bekomen *"haren nieuwen eeretitel"* feest gevierd.

In de verslagen lezen zij : *"Van s'morgens vroeg wierden de Bosseniers door fyfer en trommel ten hove geroepen om gezellewijs ten 9 uren naar de misse te gaan, die gedaan wierd tot lavenis der zielen van de afgestorvene confrereers en confreressen, zes en tachtig confrereers waren tegenwoordig."*

Op het einde van de feestdag drukte de plaatsvervanger van Z.M. de Koning, Povinciaal raadslid Vanden Bogaerde, de wens uit *"de Vriendschap en Broederlijkheid die sedert honderden jaren onafgebroken tot heden in de Gilde hebben bestaan, onder de confrereers te zien voortduren, de vriendenbanden nog nauwer te zien toehalen, opdat de Koninklijke Ghilde Bosseniers nog vele jaren, nog eeuwen zou kunnen bestaan en groeien en bloeien tot eere van het Bestier en tot roem van Iseghem."*

De gilde kreeg terug haar aanzien binnen de stad en kon spoedig rekenen op 120 leden.

Weldra zou ons land echter verwickeld geraken in *"den grooten oorlog"* waardoor alle aktiviteiten van de Barbaragilde werden stopgezet (14).

Na een eerste bijeenkomst na W.O.I, de 22 juni 1919, werden alle krachten bijeen gebracht, tot de herinrichting van de gilde.

Eén der oudste leden van de gilde, de heer François Bral betreurde dat *"deze rampvolle tijden in de schoone gilde eene diepe bres hadden geslegen."* In het bijzonder haalde hij het verlies aan van de voorzitter der gilde, de heer Gustaaf Rosseel, die tijdens de *"duitsche bezetting"* was overleden, *"een uiterst gevoeligen slag voor de confrerie zelve."*

Tengevolge van de nationale eensgezindheid werd heel vlug de kaap van de 200 leden bereikt.

Op de feestdag van St.-Barbara 4 december 1922, vierde men het jubileumfeest van de heren Frans Bral en Charles-Louis Seynaeve om hun 50 jaar lidmaatschap.

De verslagen laten ons toe een blik te werpen in het Bossenhof en de sfeer van deze niet alledaagse gebeurtenis te proeven : *"de feestzaal had een waren feestelijken aanblik. Het aloude beeld der H.Barbara, is door bloemen en planten omgeven, waskeirsen branden voor de heilige, overal de nationale kleuren kwistig ten toon gespreid, getuigende van ware Vaderlandsliefde."*

In de toespraak van de toenmalige voorzitter Mullie herkende men nog steeds de waardering voor hun patroonheilige : *"Wij vieren vandaag, Ste. Barbara, de heilige patrones der goede dood, die sedert de jaren 1600 en nog vroeger, door de weldenkende Iseghemnaars hier in dit lokaal gevierd wordt. T'is waar, het is eene nederige Gilde, met geen menschenpolitiek doel, alleenlijk met een geestelijk gedacht..."*

Iedere confrerier of confreres had nog steeds dit gebed bij de hand :

*Heilige Barbara Maget
Die de schone krone draget
Boven alle martelaressen edel Jonkrouw,
Sta my by da'k biechten mag met waar berouw
Eer ik van deze wereld scheiden zou.*

Niettemin mogen wij stellen dat de confrerie de band met de Kerk reeds voor een groot deel had verloren.

Vanaf de jaren 1920 was er reeds een negatieve evolutie waar te nemen (15).

Deze tendens werd zeker nog gevoeliger waargenomen na de tweede wereldoorlog.

Het is dan ook tekenend dat vele kerkelijke gebeurtenissen gewoon verdwenen. Vespers, lof en in ieder geval de processie zijn zaken die hedendaags niet meer voorkomen.

De redenen van deze tendens zijn heel complex, heel wat factoren hebben hier een voorname rol in gespeeld.

De industrialisatie en het opkomen van de vakbondsgilden zorgden voor een mens- en levenswaardiger bestaan. Deze verworven rechten en medezeggenschap leidden uiteindelijk tot een mentaliteitsverandering, waardoor het aantal kerkelijken verminderde.

De confrerie kwam bijgevolg werkloos te staan en onderging een sluimerend bestaan dat pas eenmaal per jaar tot leven werd gewekt.

Haar feestdag op 4 december bleef de enige gelegenheid om de leden van de gilde te herinneren aan de diepere zin van een schut(ter)sgilde : *"Elkaar helpen om te leven en te overleven."*

In moeilijke tijden hebben goed broederschap en vriendschapsbanden de gilden steeds recht gehouden. Met dit doel voor ogen slaagde het bestuur erin de confrerie nieuw leven in te blazen.

In 1959 kon men 646 confreriers en confreressen noteren die mits een kleine bijdrage hun steun betuigden met de doelstelling van onze confrerie St.-Barbara.

Deze erkenning van de gemeenschap betekent dan ook een positieve invloed voor het voortleven van onze gilde.

Met hun traditiegetrouwe gedachte staan zij dan ook klaar in het Europa van morgen !

7. De levenslijn van de gilde.

De St.-Barbaragilde kent een zeer hoge ouderdom. In 1615 werd zij te Izegem heringericht en van dan af maakte zij deel uit van het gemeenschapsleven. Hoe wij deze maatschappij moeten voorstellen is wel de vraag. De levensomstandigheden in Middeleeuwse en Ancien Regime periodes waren niet bepaald hoopgevend.

De gemeente was tijdens deze herinrichting nog niet helemaal hersteld van de opstand der Nederlanden tegen Spanje. Krijgsgeweld, doortrekkende legerbenden, vrijbuiters, besmettelijke ziekten en hongersnood hadden de gemeente zo geteisterd dat deze omzeggens totaal ontvolkt was.

In 1577 telde Izegem 484 buitenpoorters te Kortrijk, in 1593 nog slechts 66 (1).

De gemeente werd moeizaam heropgebouwd. In 1609 bestond het aantal buitenpoorters nog maar uit 98 eenheden (2), alhoewel er tijdens het twaalfjarig bestand (1609-1621) een tijdelijke verbetering merkbaar was slaagde de gemeente er in 1620 nog altijd niet in zijn vast aandeel in de belastingen van de kasselrij Kortrijk te betalen (3).

Na dit bestand kwam nu ook Frankrijk in beweging en drukte zwaar zijn wil op de ontmoedigde plattelandsbevolking. De verwachtingen van deze mensen mag men in de 17de eeuw bijgevolg niet hoog inschatten.

De disrekeningen tonen overvloedig aan dat een zeer hoog percentage van de bevolking zich in de laagste vermogenscategorie bevond en bijgevolg "onmondig" was.

Pas vanaf 1678 met de "Vrede van Nijmegen" (4) is er een verbetering vast te stellen in onze streek. De aanvang van het tot op heden bewaard gebleven oudste gildeboek in deze periode is dus zeker geen toeval. Er werd duidelijk werk gemaakt en alle kansen werden uiteindelijk gegrepen om zich binnen de gemeente te manifesteren. Dat dit maar tijdelijk was stellen wij reeds vast in 1688, door de geografische positie van onze streek bleef deze een speelbal van de mogendheden.

De "Negenjarige Oorlog" (1688-1697) zal spoedig van ons geweest het slagveld van Europa maken en platgewalst worden door Franse, Spaanse, Hollandse, Engelse en Schotse troepen maar ook door soldaten afkomstig uit de streek van Hannover, Brandenburg, Saksen en Beieren (5).

Meer bepaald de overlijdensregisters (6) bevatten de echo van het menselijk leed te wijten aan oorlogsgeweld, ziekte (pestjaar 1694) en de grillen van de natuur die de bevolking moest doorstaan.

Pas vanaf 1679 zijn wij in het oudste gildeboek (1679-1818) voor het eerst ingelicht over de werking van de gilde. Een opgenomen ledenlijst (zie bijlage) van ruim 60 leden bewijst dat de gilde in deze periode een bloeiende vereniging was. Buiten deze enige voorkomende naamlijst bevat dit gildeboek voor het grootste deel de inschrijvingen van de nieuwe leden.

Bij de doodschuldbekentenissen is soms de overlijdensdatum van de confrere of confreres genoteerd, op vele andere dan weer niet. Op het tijdstip van hun overlijden maakten zij misschien geen deel meer uit van de gilde, door langdurige ziekte of andere oorzaken werd soms verzuimd het jaargeld te betalen en werden zij als geen lid meer beschouwd. In meerdere gevallen moet dit echter wel het geval zijn geweest.

Het behoorde niet tot de plicht van de griffier dit te noteren, geen enkel reglement geeft hierover een aanwijzing of toelichting. Daarvoor was eerder het "Obituarium" of het zielboek geschikt dat aanwezig was in een schuttergilde. Hierin werd de levensloop van de confrere opgenomen, zoals ook de gebeurtenissen waarmee hij te maken had in de gilde. Deze zijn echter verloren gegaan. Hierdoor is het dus bijzonder moeilijk vast te stellen hoe het ledenaantal in het Ancien Regime is geëvolueerd. Een aantal indicaties wijzen op een bloeiperiode, het inwijden van een nieuwe gildenvlag, het bekomen van bijzondere eretitels, of

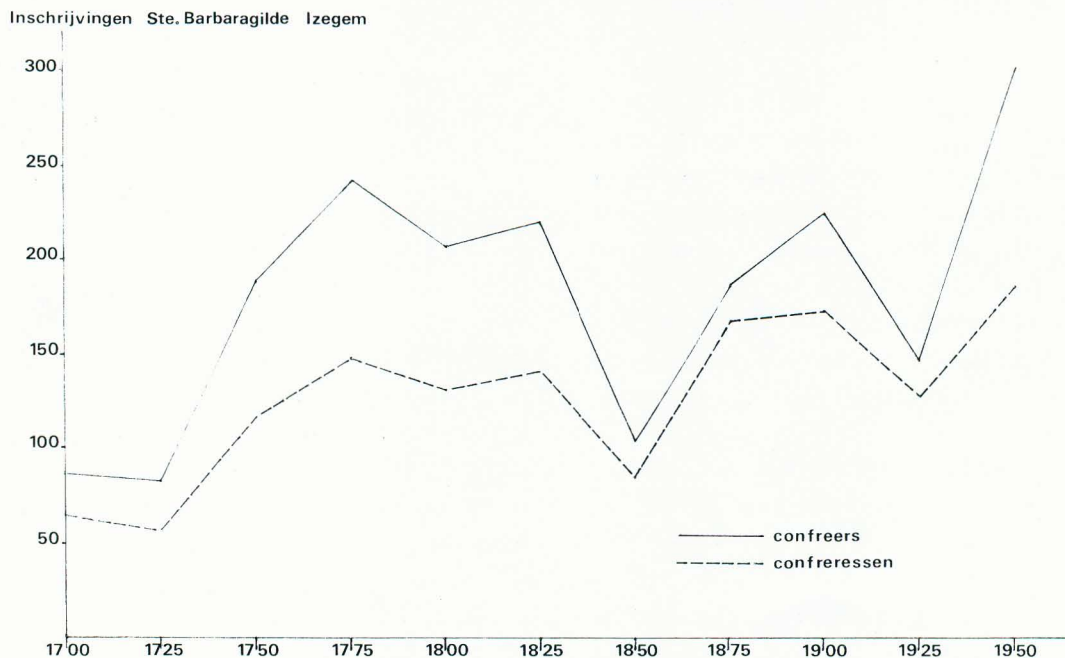
andere belangrijke feestelijkheden zijn momenten van een grote populariteit in de gemeente. Ook het aantal toetredingen biedt ons de mogelijkheid de levensloop van de gilde te bepalen. Hier moeten wij ons wel behoeden dit cijfermateriaal niet verkeerd te interpreteren. Noodgedwongen stille periodes (zoals oorlog) worden gevolgd door een sterk oplopende ledenaanwerving. Voor het grootste deel werd hier maar het geleden verlies goedgeemaakt. In ongunstige perioden werd een voorgenomen aansluiting alleen maar uitgesteld. Soms gingen bepaalde activiteiten, zoals de koningschieting "om den slechten tyt" niet door en was er van een normale werking geen sprake.

Aan de hand van het bekomen cijfermateriaal is het mogelijk een grafische voorstelling weer te geven die dit illustreert. Voor alle duidelijkheid werd er onderscheid gemaakt tussen de confrereers (volle lijn) en de confreressen (stippellijn). Deze vertoont omzeggens dezelfde golvende beweging.

In het midden van de 19de eeuw is er een verstoring waar te nemen. De oorzaak hiervan is welbekend: de vrouw verloor in deze periode haar maatschappelijk recht. Niet alleen de crisis, met de toenemende armoede is daar de schuld van, ook de Kerk trad hierin fanatieker op en wees de vrouw terug in haar keurslijf van "moeder aan de haard"

Het cijfermateriaal na W.O.II bevat ook de confrerieleden die in deze periode werd heringericht. Een groot deel van deze groep leverde echter alleen maar een geldelijke bijdrage en had in wezen niets met de gilde te maken, daarom eindigt deze grafiek in 1950, om geen vertekender beeld te geven.

Als wij deze cijferdansen overschouwen stellen wij een aantal diepte- en hoogtepunten vast die wij kunnen verklaren. In het Ancien Regime zijn er twee dieptepunten die weliswaar niet zo zwaar doorwegen als deze in de Moderne Tijd (na 1800).

De levenslijn van de gilde volgens het aantal inschrijvingen, die in de gildeboeken werden genoteerd. (illustratie B. Nolf - Izegem).

De eerste is deze na de negenjarige oorlog (1688-1679), die, zoals eerder werd aangegeven, onze streek veel schade heeft toegebracht. Een paar decennia nadien was dit reeds hersteld en ging de gilde haar bloeiendste periode tegemoet.

De Franse Revolutie ligt aan de basis van een tweede negatieve periode. Daarvoor is er al een terugval merkbaar die beïnvloed werd door de afschaffing van de gilden door de Oostenrijkse Keizer Jozef II (7).

Ook de Franse bezetter zal kort nadien alle verenigingen, ambachten, broederschappen en schuttersgilden afschaffen. Al hun bezittingen werden zelfs verbeurd verklaard, alle kostbaarheden werden opgeëist en menige zilveren breuk verdween in een Franse smeltoven.

Door het decreet van 2 mei 1793, dat pas op 7 Pluiose van het jaar V (26 jan. 1797) in onze gewesten werd gepubliceerd, werden allen eigendommen van de schuttersgilden genationaliseerd.

De Fransen hadden eerder een wet uitgevaardigd (29 sept.-14 okt. 1791) die de afschaffing van de oude gilde beval. Artikel 28 vermeldt dat *"de oude borgerlyke wagten, compagnieen van bus-schieters, musketschieters, ridders van den handbogen of van de kruysbogen, compagnieen en volontairen en alle andere, onderwelke form en benoeming het zyn mag worden afgeschaft."*

Onder het arrest van de 9de Floréal van het jaar IV (28 april 1796) werd deze bovenstaande verklaring bevestigd en de oprichting bevolen van de gendarmerie, die de politionele taken moest vervullen. Hierdoor werden vele gilden ontbonden en afgeschaft, en werden alle leden wettelijk ontslagen van hun verbintenissen die zij door hun eed van trouw aan de gilde hadden aangegaan.

Menige politieverordening werd uitgevaardigd in opdracht van de overheid. Zware straffen tot de doodstraf toe stond op het in bezit houden van een vuurwapen. Tussen 1794 en 1801 werden amper twee leden ingeschreven, een treurige bladzijde in de geschiedenis van de gilde. Door

hun taatheid wisten zij deze gebeurtenissen te overleven, na een korte heropstanding (8) zouden meerdere oorzaken de aanleiding zijn tot het vormen van de ergste crisissen in het bestaan van de gilde.

Naargelang de 19de eeuw vorderde kunnen wij vaststellen dat het gildebestand een meer elitair karakter kreeg en steeds maar minder was geïntegreerd in de dorpsbevolking. In deze periode was dit een algemeen verschijnsel voor alle aspecten van het verenigingsleven.

Stilaan moesten deze ook de concurrentie dulden van andere ontspanningsvormen.

De voornaamste reden echter is zonder meer de zeer slechte economische omstandigheden. Vlaanderen was gedompeld in armoede en niets liet aan de bevolking toe de teugels wat te lossen. Deel uitmaken van een vereniging was dan ook maar besteed aan de meer begoeden. Meer en meer verenigde de gilde een aantal mensen die minder onder de gevolgen van de industriële maatschappij blootgesteld waren. Dit proces heeft zich doorgezet tot na W.O. I. Na de Eerste Wereldoorlog kreeg het gildewezen een heropleving. Door de verschrikkingen van de oorlog zochten vele mensen steun voor hun onzekerheid in het eigen verleden en werd er weer waarde gehecht aan de eigen cultuur waaraan de gilden een groot aandeel hadden gehad (9).

De betere levensomstandigheden zullen tevens de toegankelijkheid verruimen, zodat de gilde terug vergroeid was met het volksleven.

De belangrijkste periode is ongetwijfeld de tweede helft van de 18de eeuw. Deze brengt een ononderbroken toename van het ledenbestand aan het licht.

De levensomstandigheden en hun verwachtingen waren er sinds de ongelukseeuw (17de eeuw) sterk op vooruit gegaan. In de landbouw en veeveelt brak een expansieperiode aan, die tot een grondige wijziging in de voedingsgewoonten zou leiden. Door de opkomst van de aardappelteelt en de uitbreiding ervan kwam overvloedig en goedkoop voedsel beschikbaar dat men tevens goed kon bewaren. De veestapel groeide ook aan en dat

begunstigde bijgevolg de zuivelproduktie. Hierdoor was er een betrekkelijke welstand bij de bevolking aanwezig en konden zelfs de lagere klassen een beetje sparen (10).

Hierdoor ook vormde het ontspanningsleven alsmaar een belangrijker aspect van het dagdagelijkse leven, dat toen ook nog grotendeels werd gedirigeerd door de Kerk. Het was reeds eeuwen zo, dat zij zich inliet met die vormen van vermaak die volgens haar de goede zeden in gevaar konden brengen. Vele ontspanningsvormen beschouwde zij dan ook als slecht of gevaarlijk en zij probeerde deze zoveel mogelijk te weren.

Deze samenhangigheid was wel aanwezig tussen de Kerk, zijn priesters en de St.-Barbaragilde. Geschaard rond het gildealtaar werd door de parochieherder toegezien of aan de noodzakelijke charitatieve plichten werd voldaan voor deze het vuurgeschut als vrijetijdsbesteding uitoefenden.

Het laatste hoogtepunt dat ik hier wil belichten is van een andere origine. Het einde van de 19de eeuw werd gekenmerkt door een vernieuwde levensvisie. Geïnspireerd door oude culturen ging men terug aandacht schenken aan het karakter ervan. Dit is zowel op te maken uit de literatuur, die voor het eerst aandacht schonk aan het heemkundig veldwerk, als uit de architectuur, die de oude stijkenmerken terug ontdekte en gebruikte.

Deze herwonnen identiteit zorgde voor een heropleving van de gildeactiviteit. Oude tradities werden terug in het leven geroepen. Het opnemen van een nieuw reglement in 1877 bevestigt deze evolutie. Talrijke wedstrijden werden georganiseerd die geschoeid waren op de leest van het Ancien Regime.

Het opkomend nationaliteitsgevoel werd tenslotte bekroond met het vergunnen en het toekennen van de eretitel "*Koninklyke gilde*" in 1896.

Dit is ontegensprekelijk het hoogtepunt van de gilde geweest. Over de omstandigheden waarin dit gebeurde zijn wij zeer goed ingelicht. Het tweede gildeboek (1818) behandelt uitvoerig de

voorbereidingen ervan. "*Ten jaere achttien honderd vyf en negentig, wierd er aan het Bestier door den Heer Valère Vanden Bogaerde, gouvraadslid, het voorstel gedaan van aan zijne Majesteit den Koning Leopold II den tytel te vragen van Koninklyke Gilde*" (11).

De Heer Vanden Bogaerde beloofde deze vraag discreet bij het Hof van de Koning te ondersteunen.

Het voorbereidend werk werd gedaan door de Hoofdman Jules Lafaut die de opdracht kreeg een historische studie te maken van de gilde.

Alle oude handschriften van de Gilde werden onderzocht en alle wetenswaardigheden werden samengebundeld "*die den Koning konden bewegen om aan onze aloude gilde de eervollen tytel te schenken.*" Op 18 mei 1896 werd het verzoekschrift aan het Hof overgemaakt dat bestond uit een historische nota over de stichting, het doel, zijn leden en de privileges van de gilde.

Het eerste verslag vermeldde dat de gilde uit 86 leden bestond. Deze zouden reeds de 3de juni in kennis worden gesteld dat de toelating verkregen was om de titel van Koninklijke maatschappij te dragen.

Spoedig werden de voorbereidingen getroffen van nooit eerder vertoonde feestelijkheden in de stad. Deze geestdrift uitte zich ook in het ledenaantal. Het jaarverslag werd afgesloten met 154 leden. De dagen die volgden op de promotie tot koninklijke vereniging hadden er zich spontaan 22 nieuwe leden ingeschreven. De gilde had de opgelopen schade goedge maakt en stond op hetzelfde peil van net voor de Franse Revolutie. De gilde stond klaar voor de 20ste eeuw.

Palais de Bruxelles.

le 3 juin 1896.

Monsieur le Président,

J'ai l'honneur de vous faire
savoir que le Roi, accédant à la
demande que vous Lui avez adressée
par requête du 18 Mai dernier, au nom
de la Gilde des Carabiniers de St^e
Barbe, à Seghem, autorise ce cercle
à prendre le titre de Société Royale.

Agitez, Monsieur le Président
l'assurance de ma considération
distinguée.

Le Chef du Cabinet du Roi,
G^{ral}: de Balthazard D'Alton

Monsieur le Président
de la Société Royale,
la Gilde des Carabiniers
de St^e Barbe,
à Seghem.

8. Het patrimonium van de gilde

Door de eeuwen heen werd er door de gilden altijd veel aandacht besteed aan de gildeschat. Als oudste vereniging van een stad of dorp vertegenwoordigde zij een sterke traditie.

De gildeschat bevat niet alleen de zilveren voorwerpen of gildebreuken die de koning in zijn waardigheid moet eren. Daar zijn ook nog vele voorwerpen die als symbool of attribuut een functie binnen de gilde bepaalden, zoals deze van de hoofdmannen, dekens, koning, alferissen en gildeknaap, maar dat zijn eveneens de gildeboeken of registers die steeds nauwgezet door de griffier of geheimschrijver werden aangevuld en de belangrijkste schakel betekenen voor de geschiedenis van de gilde.

Het opnemen van het octrooi (1), de eed, het reglement en de dopen van alle confreres toont de eensgezindheid aan tussen deze leden. Door het smeden van een broederband hadden zij een bewuste taak gekozen en hierdoor vormden zij de bouwsteen die de gilden deed overleven.

Meerdere zaken zijn echter verloren gegaan omdat zij uit een delikater materiaal waren gemaakt, zoals de wimpels en vaandels en die om hun ouderdom en de toestand ervan werden vervangen. Door gebrek aan zorg sneuvelden vele vlaggen de laatste decennia. Te Izegem bleef een merkwaardig exemplaar bewaard en dat mag als één van de pronkstukken van de gilde beschouwd worden.

De gildevlag karakteriseert zich door zijn eigen vorm en kentekens : zij heeft specifieke afmetingen, is vierkant van vorm, en is volgens bepaalde regels onderverdeeld in verschillende velden. Het hoofdmotief is steeds een centraal medaillon dat een voorstelling geeft van een geschilderd of geborduurd patroon van de gilde.

In dezelfde omstandigheden zijn de fraaie gildetrommels verloren gegaan, die door hun veelvuldig gebruik vele herstellingen moesten onder-

gaan en door hun ouderdom de aandacht van de gilde verloren. Gewoonlijk hadden zij een hoge ketel of kuip en waren zij bespannen met ezelsvel.

De oudste trommen waren van hout of koper en droegen de afbeeldingen en de kentekens van de gilde. Deze konden zowel gedreven, ingekrast of beschilderd zijn.

Ook moet menige gildekamer zijn uitgerust met een aantal waardige meubels, zoals kasten, tafels en gestoelte.

In het bijzonder denk ik aan de gildekoffers waar het archief van de gilde werd bewaard.

Net als vele andere gebruiksvoorwerpen ondergingen zij een droevig lot en gingen definitief verloren.

Alleen de gilden die van ouds hun gildehoven bewonen, zoals de St. Sebastiaansgilde te Brugge, delen nog in deze weelde.

De gildeschat is niettemin het meest vertegenwoordigd door de gildebreuk of het koningszilver.

Het gildesilver heeft altijd in nauw verband gestaan met de geschiedenis van de gemeenten en draagt de namen en de wapenstukken van alle voorname heren en geslachten vanaf de 16de eeuw. In hoofdzaak was dit alleen de koningsketting. Bij optochten en andere plechtigheden kreeg de koning als drager van de koningsketting een zeer speciale plaats aangewezen. De meest gangbare naam voor dit ceremonieel attribuut is de breuk. In het "Ancien Regime" werden zij meestal anders genoemd.

Het archief spreekt van "*den halsband*" maar het kon ook "*breloque, beloke, alsbant, juweel, joyau, plotte, crans of 't span*" zijn.

De halsband is de letterlijke vertaling van het woord "*collier*", dat in Franstalige documenten

gebruikt werd om vrij omvangrijke ketens of kettingen te omschrijven.

Zo wordt de term "collier" gebruikt voor de ketens van de ridders van het Gulden Vlies.

De adel maakte reeds in de 14de eeuw gebruik van deze sprekende symbolen, waardoor het een herkenningsteken werd van hun onderlinge partijen.

Zo richtte Filips de Goede (1396-1467) op 10 jan. 1430 ter gelegenheid van het sluiten van zijn huwelijk met Isabella van Portugal de Orde van het Gulden Vlies op.

Het doel van deze gemeenschap was het christelijk ridderideaal nieuw leven in te blazen.

Hun devies "ante fecit quam flamma micet" (2) werd uitgebeeld als een vuurslag en een vuursteen waaruit de vonken springen.

Dit vuursteen- en vuurslagmotief werd verwerkt tussen de schakels van de ketens die de ordeleden droegen en zal zeer vlug door de schuttersgilden overgenomen worden.

Uit het archief van bepaalde gilden weten wij dat men deze reeds bezat in de 15de eeuw.

Buiten een aantal unieke gevallen is dit oudste gildezilver verloren gegaan. Verschillende redenen kunnen hiervoor aangehaald worden.

Zo haalde de Sint-Jorisgilde van Izegem aan dat "door oude troubelen van orlogen" men pas in 1609 "ghelyck men jeghenwordig hier ende over al ghebruyckt" een nieuwe koningsketting werd gemaakt en "wederom eenen Halssebant ghedreghen was" (3).

Hiermee wordt ongetwijfeld de gebeurtenissen bedoeld die plaats grepen op het einde van de 16de eeuw. Deze godsdienstoorlog heeft grote invloed gehad op de gilden.

Zo leert het archief van onze St.-Barbaragilde dat zij in deze periode ten onder is gegaan, dat de kerk werd geplunderd waarbij alle kerkschatten werden vernield.

Dat de gilden daaronder hebben geleden staat zonder meer vast. Sommige waren zelfs niet meer

in staat hun activiteiten terug op te nemen en het duurde vele jaren voor zij die kans terugkregen.

Het is dan ook geen wonder dat het gildebezit in deze periode verloren gegaan is. En zo dit niet het geval was, werd deze in vele gevallen aan de noodlijdende kerk geschonken en werden deze omgesmolten voor de aanmaak van nieuwe kelken. Of werd het verkregen kapitaal besteed om de inrichting van het vernielde altaar, gewijd aan hun patroon, opnieuw in te richten en te bekostigen.

De beeldenstorm van 1566 is er de oorzaak van dat vele prachtstukken van edelsmeedkunst zoals juwelen, pronkbekers, drinkhoorns, zilveren schalen en kannen, profane en religieuze zilveren afbeeldingen verloren zijn gegaan.

Menige grote schietspelen werden voor deze periode georganiseerd die met zulke prijzen werden begiftigd. Het zou nadien nooit meer voorvallen.

Ontegensprekelijk mogen wij deze periode als een "barrière" bestempelen in de evolutie van het gildezilver.

De oudste gildebreuken die tot ons zijn gekomen zijn deze die ontstaan op het einde van de 16de eeuw.

Zij zijn samengesteld uit een aantal versierde schakels, hebben een ronde vorm die traditioneel is voor het Graafschap Vlaanderen (4) en zijn van verguld zilver.

Door de herkenningstekens, zoals het Bourgondische vuurslag, over te nemen van de oude ordekettingen, bleef men trouw aan de oude koningsbreuken. Tijdelijk zou echter in het begin van de 17de eeuw een verbod ingesteld zijn op het aanbrengen van Bourgondische emblemen (5). Of dit verbod invloed heeft gehad in ons gewest is moeilijk vast te stellen, in ieder geval ging men steeds meer belang hechten aan een centraal medaillon.

Aan de breuk zelf werden geleidelijk aan kleine schildjes gehecht met de namen en het jaartal van de koningen.

Als symbool vereeuwigde deze zijn naam door een zilveren plaatje te bekostigen en aan te brengen aan "de halsband".

Sommige gilden stelden deze verplichting in door het op te nemen in het gildereglement, in ruil voor deze dure aangelegenheid genoten zij "vrij van ghelaege op alle gay- en feestdagen" van de gilde.

Van zijn onstaan werd deze "halsband" gebruikt door de gilde en door toevoeging leefde ze met de gilde mee.

Haar hogere waarde kon ook pand zijn om een nieuwe gildebreek met een aantal oude elementen te bekostigen.

Het register van St.-Joris Izegem vermeld anno 1681 in die zin "synde oock in betalinghe ghegeven anden vooren ghenoomden mr Vlieghe, silversmit (6) de veertich schaekels vanden oude halsbant, t'saemen weghende tot elf onssen en half ten prijse van eenen pattacon d'onsse, draeghende vier pont twalf schellyngen grooten."

Naargelang de periode hebben deze schildjes een eigen traditionele vorm en in de meeste gevallen dragen zij de naam van de schenker, het jaartal met zijn wapen, huismerk of attribuut. Soms zijn het verhalende schakels die aanwijzingen geven over het beroep van de nieuwe koning of de handelingen die deze dag gebeurden. Een schakel van de Ingelmunsterse St.-Sebastiaansgilde vereeuwigde "ten jaere 1749 heeft Pieter Jacobus Loosfeldt fs. Peter den papegay van den perce doen syncken ende den wyn doen schyncken" (7).

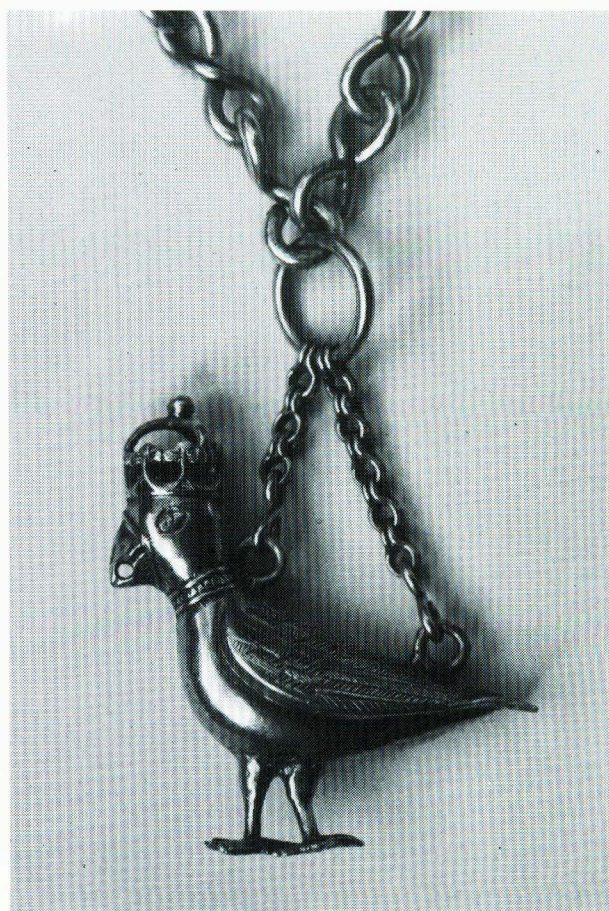
Het aanwezige centrale medaillon vestigt steeds de aandacht door de aanwezigheid van een wapenschild of de gegraveerde afbeelding van de patroon. Het kon ook het wapen zijn van de plaatselijke dorpsheer zoals te Gullegem (De Cerf) of te

Ingelmunster (De Plotho) die nauw betrokken was met de gilde of de milde schenker was van het juweel. Dat deze spectaculair kan zijn bewijst deze van de St.-Sebastiaansgilde uit Ingelmunster waarvan het medaillon omgeven is door maar liefst 28 diamanten (8).

Buiten edelstenen worden alle mogelijke verantwoorde elementen aangebracht om het medaillon te verfraaien. Engelfiguren, voluten, kransen en schelpmotieven dragen bij tot het vormen van het "ciraet".

Deze oude breuken zijn doorgaans de mooiste en verwijzen naar het vakmanschap van gekende zilversmeden uit onze streek. Zij maken het mogelijk, door het aanbrengen van hun zilvermerken, hen te identificeren.

Naast het medaillon is de papegaai het hoofdmerk van de koningsketting.

De papegaai, het zinnebeeld voor de bekomen koningstitel. (foto, D. Verfaillie, gildearchief).

Deze koningsvogel is een zeer oud element maar of hij er oorspronkelijk bijhoorde betwijfelen sommige historici. Jaarlijks werd het koningschieten georganiseerd. De belangrijkste trofee die door de schutter in de wacht kon worden gesleept was een zilveren vogel.

Zij zien er verschillend uit : als valken, duiven, gaaien of papegaaien. Deze zilveren vogels komen echter bijna uitsluitend voor onder de verzamelnaam "papegaaien".

Dit waardigheidsteken van de koning hing altijd onderaan het groot medaillon. De meeste papegaaien worden gedragen aan oorringetjes op de rug of achter de vogel en onderaan een bepaalde evolutie, in het begin tamelijk klein, later wat groter. Ze zijn natuurgetrouw weergegeven, soms gekroond met koningskroon en kruis en over het algemeen verguld. Hij komt voor met gesloten of gespreide vleugels en staat op een tak.

Hierdoor behoudt hij de eer en waardigheid en blijft hij zelfstandig en wordt hij niet gedragen aan de ketting wat hem ondergeschikt zou maken.

Door deze opbouw hebben zij een horizontale houding en staan zij (heraldisch) naar links kijkend op een spiraalgewijs gedraaid takje.

Dit symbolisch element verwijst naar de overwonnen strijd tussen goed en kwaad, die dikwijls in draaisymbolen voorgesteld wordt (9).

Na verloop van tijd werden sommige gildebreuken zo zwaar beladen dat de nood zich opdrong voor de aanmaak van een nieuwe koningsbreuk. Deze worden dan ook traditiegetrouw naar hetzelfde model met dezelfde kenmerken en symbolen gemaakt en zij zullen opnieuw de eer bewijzen van de gilde aan de volgende koning.

Naast de gildebreuken had men de eerder genoemde zilveren bekers die als attribuut van de stedelijke gilde konden doorgaan.

Meestal bestond dit uit zilverwerk en waren deze stukken vanoudsher verbonden met de gilde. Het waren grote en kostbare stukken die door een aantal schietwedstrijden maar ook door schenking van belangrijke personen werden bekomen.

Soms was het ook een gezamenlijke aankoop van al de confreres die naar hun vermogen hiervoor een financiële bijdrage hadden betaald. Het representatieve karakter stond hier voorop waardoor het aanzien van de gilde toenam.

Ook de symboolfunctie die een aantal zilveren voorwerpen binnen de gilde in de 16de en 17de eeuw kreeg, is in dit verband interessant.

Kunstwerken in edel metaal hebben sinds de oudheid steeds een votieve en rituele betekenis gehad (10).

Goud en zilver werden in alle beschavingen in de eerste plaats aan de godheid gewijd. De glans van goud en zilver heeft van ouds de menselijke begeerlijkheid gewekt, en de doem die aan het bezit van goud en zilver kleeft, kon enkel door het offer aan de godheid worden opgeheven.

Goud en zilver vertegenwoordigde rijkdom en macht. Derhalve was het vertoon ervan en het schenken van een edelsmeedwerk het symbool van eerbetuiging en erkenning van gezag of andere machtsverhoudingen, van berekening of dankbaarheid.

Zonder meer zijn de ceremoniële draagtekens bedoeld om de waardigheid en de status van sommige leden van de gilde te tonen.

Zo had men naast de koningsbreuk ook talrijke tekens die de machtspositie van de verschillende functionarissen moesten symboliseren.

Een van die voorname voorwerpen was ongetwijfeld de drinkhoorn.

Deze vervulde een speciale rol binnen het ceremonieel van de totale groep.

Bij officiële bijeenkomsten werd deze gevuld met de erewijn en onder de aanwezige schutters rondgegeven. Hierin herkennen wij terug de broederschapsgedachte.

Niet alleen bij de schuttersgilden vinden wij dit gebruik, ook in andere wereldse zaken had deze een symbolische waarde, onder andere bij het afhandelen van contracten die hiermee bezegeld werden.

Het gebruik van de hoorn komt zowat in geheel Europa voor en dateert van vóór het jaar duizend. Dit gebruik is ontstaan uit de legende van de Heilige Cornelius, wiens naam met één hoorn (11) in verband werd gebracht.

Deze genas een griffioen van een ernstige ziekte. Dit fabeldier, dat men zich half als leeuw en half als adelaar voorstelde, schonk aan Cornelius voor zijn dienst één van zijn klauwen. In de middeleeuwen associeerde men de drinkhoorn met de legendarische klauw van de griffioen, zoals men de narwaltand voor de hoorn van een ander fabeldier, de eenhoorn hield.

Zo komt het voor dat men deze drinkhoorn ook wel "griffioensklauw" of gewoon "klauw" noemde.

Aan deze klauwhoorn werden wonderbaarlijke eigenschappen toegeschreven, waarbij de hoorn in staat zou zijn vergif aan te tonen in dranken en deze zelfs onschadelijk te maken (12).

De hoorn is ook het attribuut van de figuur "Prosperita". Het begrip Prosperita wordt in de iconologia vertaald met voorspoed en is dus eveneens met het optreden van de schuttersgilden te rijmen, die door hun optreden vaak vrede en voorspoed hebben gebracht.

Gelijk eerder vermeld organiseerden de gilden ook andere schietwedstrijden, ook deze die als vermaak voor de bevolking van de gemeente bedoeld waren.

De prijzen die bij dergelijke wedstrijden werden uitgelooft, bestonden vrijwel uitsluitend uit zilveren gebruiksvoorwerpen waarop de waarde van het zilver stond.

Soms weten wij hoe zij eruit zien en staan zij in de 19de eeuw geïllustreerd op de affiche.

Ter gelegenheid van het 350 jarig bestaan werd een tinnen herinneringsbord aangemaakt. Hierin werd het zilveren St. Barbaramedaillon (dat heden een onderdeel vormt met de presidentsketting) als centraal motief gebruikt. (foto T.M.).

In de regel waren het zilveren bestekken en huisraad, waaronder sauskom, borden, messen, lepels, vorken, soeplepels enz... die op zo'n wedstrijd te winnen waren. Tot in 1950 werden stukken van fijn gehalte gepresenteerd, geleidelijk aan werd het tafelzilver gedevalueerd.

De te hoge kostprijs van het zilver zou uiteindelijk deze traditie doen verdwijnen.

Ook vroeger waren er sommige perioden waarin deze dure aangelegenheden niet weggelegd waren voor de dorpsgilden en waarin men tinnen voorwerpen ter beschikking stelde.

Vanaf 1750 is de verspreiding algemeen en werden er op grote schaal sierborden, prijsschotels, kannen en borden door de gilde aangewend en als geschenk op de wedstrijden voorzien.

Heel wat sier- en herinneringsborden zijn bekend en tonen ons de gegraveerde voorstelling van de gildepatroon of een schutterssymbool van de gilde.

VILLE D'ISEGHEM.

CONCOURS DE TIR

A LA

CARABINE

(Arme de guerre)

offert aux Gardes Civiques et amateurs du Royaume et de l'étranger
par la Société Royale des Carabiniers de Ste BARBE,
à ISEGHEM, en son local, « AU DAMIER » Rue de Gand,

LE DIMANCHE 13 AOUT 1899.

300 FRANCS DE PRIX FRANCS 300

1 ^r Prix. Douze cuillers en argent avec écrin, valeur 60 fr. et en espèces 20 fr. total.	fr. 80
2 ^e Prix. Un remontoir en argent, donné par le gouvernement valeur 50 fr. et en espèces 20 fr. total.	fr. 70
3 ^e prix en espèces	fr. 50
4 ^e prix	fr. 30
5 ^e prix	fr. 20
6 ^e prix	fr. 10
7 ^e prix en espèces	fr. 10
8 ^e prix	fr. 10
9 ^e prix	fr. 10
10 ^e prix	fr. 10

Dispositions générales.

1. La mise est fixée à 5 fr. par tireur : 4 fr. pour les prix et 1 fr. à partager entre les blancs tirés et non primés.
2. La longueur du tir est de 50 mètres. — Les blancs ont 8 centimètres de diamètre.
3. Les prix seront remportés par les balles les plus proches du centre.
4. Tous les armes sont admises, sauf ceux qui sont munis d'appareils servant à rapprocher ou à grossir le blanc.
5. Le tir commencera à 11 heures du matin pour finir à 5 heures du soir, avec interruption de 12 heures et demie à 1 heure et demie. — Le tir commencé sera achevé.
6. L'inscription aura lieu au local de la société à partir de 10 heures.
7. Les amateurs étrangers à la ville, qui, faute de correspondances des trains ne pourraient arriver qu'entre 11 et 12 heures et demie, pourront reprendre leur place.
8. Tout cas non prévu sera jugé par la Commission, qui adjoindra deux tireurs étrangers.

IsegheM, le 15 Juillet 1899.

Pour la Commission :

Le Greffier,

Arsène Desmet.

Le Président,

G. Rosseel-Van Canneyt.

N. B. On pourra se procurer des rafraichissements au local du tir.

IsegheM. — Imprimerie Strobbe Frères.

Bewaarde affiche van een "concours de tir" ingericht op 13 aug. 1899. Vermeldt voor de eerste prijs "Douze cuillers en argent". De tweede prijs "un remontoir en argent". (foto : D. Verfaillie, gildearchief).

Met het teloorgaan van het tingietersambacht rond 1850 kwam het gildeporselein opdagen dat traditioneel, tot op heden, nog steeds gekend is.

Als aanvulling op dit porselein en het zilverbestek, dat door een economische gunstige periode terug populair werd, bood ook de glasnijverheid talrijk fijn glaswerk aan voorzien van de kentekens van de gilde.

Andere historische voorwerpen waren bepaalde penningen vervaardigd ter herinnering aan of naar aanleiding van een speciale gebeurtenis, of deze die herinneren aan het godsdienstig getinte karakter der middeleeuwse schuttersgilden, zoals de afbeeldingen van de gildepatroon.

Religieuze voorwerpen, zijnde beelden, kandelars, processietoortsen en relieken werden door toedoen van de gilde aangekocht om het altaar van hun patroonheilige te sieren en te eren.

Menig St.-Joris-, St.-Sebastiaan-, of St.-Barbara-beeld werd in opdracht van de schuttersgilden door een beeldsnijder tot leven gewekt. Vele getuigen van eenvoud, maar enkele steken daar ver boven uit!

Naast de gildebreuk werd de beeltenis van de patroonheilige met de grootste zorg behandeld.

Deze kwam bij iedere gelegenheid op een ereplaats te staan, zelfs toen de meeste gilden het altaar, gewijd aan hun patroon, in de kerk verloren en zo de specifieke rol die het vele eeuwen trouw had vervuld, geschiedenis werd.

1. Gildeboek I, 1676-1819

Van een groot aantal bewaard gebleven bezittingen is het oudste gildeboek historisch gezien de belangrijkste bron.

In de eerste plaats bevat het de ordonnantie van 1615 die door de graaf van Izegem, Vilain XIII aan de bosseniersgilde werd verleend.

Door het op te nemen in het gildeboek is het tot vandaag bewaard gebleven. Het is de enige bron die tot op heden een aanduiding geeft over het ontstaan van de St.-Barbaragilde en de omstandigheden waarin dit is gebeurd.

Dat octrooien, vergunbrieven of ordonnanties veelvuldig werden gecopieerd is vanzelfsprekend. Deze documenten waren zo belangrijk voor de gilde dat zij voor het nageslacht moesten bewaard worden.

Met dit document kon zij zich ten overstaan van de wereldlijke overheid legitimeren en kreeg zij bestaansrecht om zich te oefenen met de bosse, het wapen van de gilde.

Als groep kon zij zich vrij verplaatsen binnen het dorp of de heerlijkheid om de "gay van eeren" te schieten en was het toegestaan bevriende en vreemde gilden te bezoeken of te ontvangen en er deel te nemen aan schietwedstrijden.

Naast de vergunbrief moest men om bestaansrecht te genieten beschikken over een, door de overheid toegestaan, reglement waar in de eerste plaats de trouw aan de vorst en de Rooms-Katholieke Kerk vereist was. Deze is dan ook bewaard gebleven, waaruit blijkt dat de 34 artikelen erop gericht zijn de eenheid binnen de gilde te bewaren.

Daarnaast zijn er 883 handgeschreven akten opgenomen waarvan het grootste gedeelte betrekking heeft op de aansluiting van de nieuwe gildeconfreers.

Zo'n doodschuldakte beschrijft de belofte van trouw die de nieuwe gildebroeder in bijzijn van de gildeoverheid onder eed aflegt tegenover de gilde en in het bijzonder aan de patrones St.-Barbara.

Naast de datum van inschrijving wordt medegedeeld welk bedrag en hoeveelheid waskaarsen (13) hij aan de gilde schenkt als doodschuld.

Deze wordt dan ook altijd door het merkteken of

de handtekening van deze persoon en deze van de aanwezige gildeoverheid voorzien.

Soms komt het voor het deze na verloop van tijd door de confreer werd "verhooghmentert" (14) of aangepast. Zo verhoogde Guilielmus Verstraete op 2 juni 1767 (15) als dagkoning zijn doodschuld met "een tonne bier in banden boven het gonne hier naest".

Soms geeft deze aanwijzingen over bepaalde gebeurtenissen weer die deze persoon in de gilde meemaakte. De belangrijkste is het behalen van de eretitel met het koningschieten, waar uitvoerig op teruggekeken wordt in het gildeboek.

Zo slaagde in 1760 Joannes Franciscus Gellynck erin met het eerste schot de vogel neer te halen

waardoor hij als koning werd erkend. Hij herhaalde dit wapenfeit twee dagen nadien de 20e mei 1760 toen men voor de dagkoning schoot door ook met zijn "eerste schote sonder daervan eenighen stucken te hebben geweest, het geene binnen onze confrerie no(o)yt en heeft voorgevallen" (16).

Minder prettige voorvallen zijn op één hand te tellen alhoewel er eentje bovenuit steekt waar Bernardus Lanssens op 21 april 1783 in een "off-day" verkeerde en erin slaagde met één schot "de staecke in brocken" (17) te schieten waardoor zij in "twee stuycken is gevallen, memorie".

Wij zijn het dus niet vergeten !!

Op den 5 Junij 1681 soo gheschiedt vanden laetste doot
van Rogier van Severen als gulddebroeder in gilde
van Sta Barbara onder goudde met de gheschiedt binnens
proccidit de priesterman van Thuyt de wlooff
te onder goudde alle wylde vanden statuytten ander
vooren guldde aen de wlooff thuyt de doot syt
op condit dat de gulddebroeder sulck doolijde
wylde van vooren syt de doot brande tot landwin
van fidele van vooren van fidele is de wylde van
gelyck bruyt Sta Barbara, voore is noot
guldde de wlooff thuyt van puitte gylde
van vooren van fidele te sey daer is vooren
guldde op de condit van sey de gylde de doot
doot syt de doot brande de wlooff alfoer
loora
J. van Severen

Doodschuldakte uit het oudste gildeboek van Rogier van Severen, op 5 juni 1681, hij ondertekende met zijn merkteken. (foto D. Verfaillie, gildearchief).

In de kantlijn komt af en toe de overlijdensdatum van de confrere voor en worden aanwijzingen gegeven in welke omstandigheden dit is gebeurd. Zo ook in het tweede gildeboek waar wij lezen dat op 15 augustus 1874 "d'heer françois Ameye schielijk is overleden in de kerk, voor de Hoogmis".

Naast ridder in de Leopold-orde en lid van de "provincialen raad" was hij tevens "Burgemeester der stad" (18).

De zorgzame griffier noteerde niet alleen het jaar van intrede, maar ook de plaats, de omstandigheden en de overlijdensdatum waardoor het nut van deze gildeboeken bewezen is voor de genealogie.

Enkele aanduidingen hebben wij ook over de ouderdom van het gildeboek. In de gerestaureerde lederen omslag zien wij nog de originele opdruk: "LIVRE DE LA CONFRERIE DE SAINTE BARBE A ISEGHEM DONNE PAR MAISTRE NICOLAS BOURGEOIS CHIRURGIEN" XIII/MDCLXXVI

Het gildeboek werd bijgevolg geschonken door Nicolas Bourgeois (19) die het in 1676 overmaakte aan de gildeoverheid.

Dat het pas eind 1679 voor het eerste werd gebruikt lijkt mij logisch. Het handschrift van de ordonnantie en het reglement is zonder twijfel van een vakman "scribent". Het werd ingekleurd met mooie realistische bloemmotieven en het wapen van Vilain XIII prijkt er op een ereplaats. De hier in kleurendruk voorkomende illustratie bevestigt dat dit zeer zorgvuldig is gebeurd en toevertrouwd is geworden aan een bekwaam griffier die er het (monniken) geduld voor had.

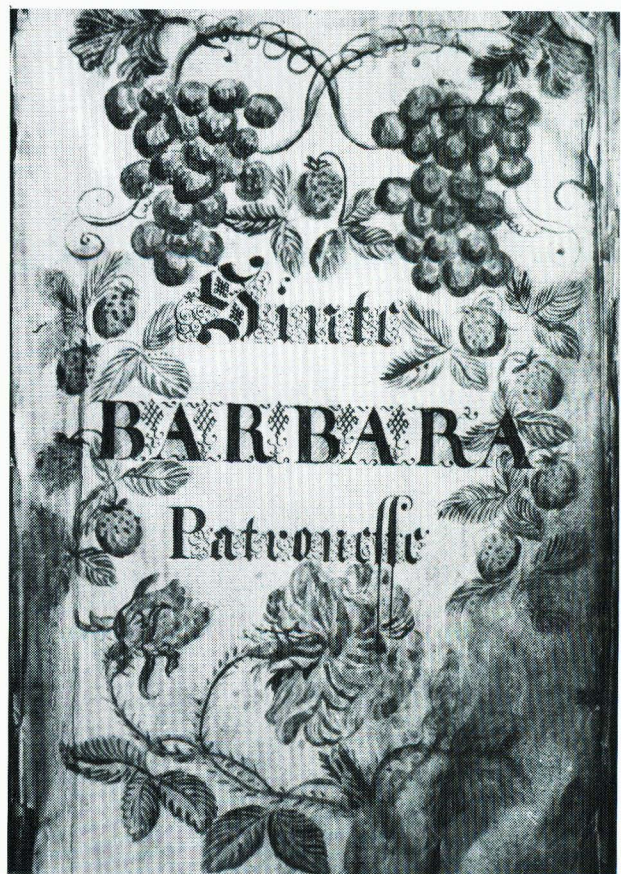
Het kwam bijgevolg onze Nicolas Bourgeois toe om als eerste opgenomen te worden in het nieuwe gildeboek. Zo lezen wij "op den 4 en decembre 1679 soo heeft meester Nicolas Bourgeois hem laten doopen als guldebroeder in de gilde van Santa Barbara, onderhouden met de bosse binnen Isegem ende heeft desen boeck ghegeven ande selve gulde...".

Sinds 1673 was hij te Izegem als chirurgijn gevestigd (20).

Rond dit tijdstip verliet de gilde zijn oud oefenterrein in de Brugstraat nabij de Wal, om te verhuizen naar de Gentstraat waar de bosseniers zich vestigden in de afspanning "De Valcke" die toen van naam veranderde in "Hof van den Bosse".

Het hoog ledenaantal (er is een lijst van 66 confreres in 1679) laat vermoeden dat de gilde een hoogtepunt kende en het oude bossenhof te klein was geworden. Nog hetzelfde jaar kende zij een aangroei van tien confreres en was zij de belangrijkste schuttersgilde te Izegem geworden.

Het boek zal tenslotte een ononderbroken dienst bewijzen aan de gilde tot het door het tweede bestaande gildeboek in 1818 werd opgevolgd.

Titelblad van het oudst bewaarde gildeboek. (foto T.M.).

In deze periode hadden ondertussen 995 personen een belangrijke bijdrage geleverd en daarom verdient dit boek alleen al een bijzonder ereplaats.

2. Gildeboek II, 1818-1982

"CONFRERIE SINTE BARBARA ISEGHEM"

Om redenen *"dat den ouden op zoodaenige wijze beschreven was, dat er geene gebruykbaere blaederen waeren overblijvende"* werd op 26 nov. 1818 het tweede gildeboek aangevat.

De eerste inschrijving (21) bevestigde de traditie van weleer *"welke onderschrevenen voorders noch verklaert te jonnen... het tegenwoordig Register..."* (22).

Deze opgenomen doodschuld is deze van Marie Joanne Wittebolle, echtgenote van Pieter Antone Coucke *"Borgermeester en notaris tot Iseghem, eertijds Koning en actuëlijk erfartig greffier van de meergemelde gilde"* die verklaarde het register te hebben gegeven *"uyt iver die zij voor deze confrerie is hebbende"* en dat *"op den zelven zal worden overgesteld, alle de actuële in wezen zijnde reglementen en statuten die door de confraters achtervolgt en g'observeert worden."*

De opgenomen reglementen zijn respectievelijk deze van 4 december 1851 met een 14 artikels, een bijhorend *"bijvoegsel"* van 15 artikels dat werd genoteerd op 14 sept 1874 en een belangrijk reglement van 4 dec 1877 dat uit 90 artikels bestaat.

Tot aan W.O. II wordt nauwgezet iedere doodschuldakte van de gildeconfrereers opgenomen.

Na de bevrijding ondergaat de gilde een mentaliteitsverandering en is het opnemen van de doodschuld geen noodzakelijk punt om lid te worden van de gilde.

Vanaf deze periode zijn de jaarlijkse verslagen opgenomen die op de algemene vergadering werden goedgekeurd. Door zijn algemene vorm en

door alle gebeurtenissen van het werkjaar te noteren biedt het ons een veel beter inzicht in de hedendaagse geschiedenis van de gilde.

3. Gildeboek III, 1982-

Het in 1982 in gebruik genomen gildeboek werd in opdracht van de gilde door de heer Antoon Vandromme rijkelijk geïllustreerd met een tekening van het hedendaagse Izegem en de afbeelding van het oudste St.-Barbarabeeld.

Met het voorbeeld van het oudste gildeboek (1676) voor ogen werd hiermee een traditie verder gezet.

Door hier de grootste zorg aan te besteden is een belangrijke stap gezet voor het bewaren ervan, zodat die voor latere vorsers een bron van allerlei gegevens op het gebied van heemkunde en volkskunst zal betekenen.

4. De gildevaandels.

Sinds het ontstaan van de heraldiek en de ontwikkeling ervan tijdens de middeleeuwen maakte men onderscheid door doeken en schilden te voorzien van bepaalde symbolen, kleuren en vlakverdelingen. Zo kon men waarnemen wie men was, wat men is en welke groep erbij hoorde.

Langzamerhand veroverden de vlaggen de beschaafde wereld. Daar waar het gebruik voorheen voorbehouden was aan koningen en het leger, werd het aan de kerkelijke instellingen toegelaten een vlag te dragen en er de gepaste afbeeldingen van heiligen in te plaatsen.

Door de groei van de ambachtsgilden ontwikkelden zij zich zeer snel tot machtige gilden en brachten zij ook symbolen aan op een banier.

Door de evolutie van de heraldiek kregen de kleuren en de afbeeldingen een betekenis die men voor het praktisch gebruik samenvatte in strenge regels (23).

Soms nam het embleem de ganse oppervlakte van de vlag in en werden het juweeltjes van teken- en borduurkunst.

Het is ook onderworpen aan bepaalde afmetingen of vormen.

"Vlaggen" zijn bijvoorbeeld steeds rechthoekig, doch meer lang dan hoog en van de stok afwaaiend.

"Vaandels" kunnen ook rechthoekig zijn maar dan zijn zij meer hoog dan lang, meestal zijn zij vierkant, afwaaiend van de stok of een dwarshout.

Een niet ingesneden vaandel noemt men een "banier". Men spreekt soms van "oriflammen" en "gonfalons".

De oriflamme kan men etymologisch verklaren uit het Oudfranse woord "ori" : goud en "flamme" : dat vlag betekent. Dit slaat terug op de emblemen in het vaandel.

Een derde onderscheid maakt men met de "wimpels". Deze zijn driehoekig, lang en smal, al of niet gespleten aan het einde en kunnen zowel van de stok afwaaien of aan een dwarshout worden opgehangen.

Een verslag uit 1896 (24) vermeldt dat er in deze periode nog enkele resten bewaard gebleven waren van een gildevlag uit 1615, wat mogelijk is gezien de herinrichting van de gilde op dit tijdstip gebeurde.

Naar uitzicht en vorm kunnen wij alleen maar gissen, gezien deze stukken sindsdien verloren zijn gegaan.

Jules Lafaut schrijft "*on a toujours employé la carabine, car sur les fragments du drapeau de 1615 nous voyons encore deux carabines, posées en sautoir, une petite cible, bordée de rouge, brochant sur le tout*".

Ook het oudste gildeboek verwijst naar een oudere vlag waar gesproken wordt van een inzegening in 1680 van een "nieuw" vendel. Er moet bijgevolg een oud geweest zijn. De oudste vermelding dateert inderdaad van 8 sept. 1680 (25) waar "het nieuw vendel ghewyt is gheweest binnen de kercke van Iseghem door heer ende meestere Jacobus de poortere capelaen van Iseghem" (26).

Het is niet toevallig dat deze op dit moment is aangeschaft. Zoals eerder gemeld had men pas het fraai gildeboek dat een aanvang nam in 1679 en is ook de aanwezigheid van een patroonbeeld uit die tijd.

Dit verstevigt mijn stelling, gezien het groot ledenaantal de bosseniers zich definitief in de nieuwe gildekamer in de Gentstraat kwam vestigen en zich talrijke nieuwe ornamenten liet aanschaffen om de bekomen status van de gilde te verfraaien.

Het vaandel is een onmisbaar element in het gildeleven. Cyriel Verschaeve schreef ooit "*De plaats van de vlagge is voorop en zij is een baanbreker van gedachten, een voorbeeld van durf, een vuurbaak in de hoogte, een zwaartemeter van de moed, een veldheer die koning wordt, een zichtbaar geweten, de eeuwige lente der gedachten...*" (27).

Bij iedere plechtigheid of gelegenheid was dit het aangewezen symbool van de gilde, dat op een ereplaats moest staan en waar iedere gildebrouder zich achter moest scharen.

Reeds bij de intrede werd de eed van trouw afgelegd onder het vaandel (28).

Het openen van het vendel tijdens de begrafenisplechtigheid van een gildeconfreer symboliseert nog sterker de band van broederschap. Het is het symbool van idealisme en tevens van trouw en gehechtheid waarrond men zich verzamelde in eendracht, fierheid en onderling vertrouwen.

De gildevlag van 1680 is nog altijd bewaard gebleven, maar is in een zó bedenkelijke toestand dat zij dringend moet gerestaureerd worden !

Een verslag in de "*Gazette van Iseghem*" vermeld het gebruik van deze gildevlag nog in 1902.

"*In de stoet, ingericht bij de ontvangst van Baron Karel Gillis de Pelichy in 1902 en waarin ook de gilde opstapt, lezen wij van de hand van E. Dierick. Aan het hoofd der gilde bewondert men het wapperend vaandel van Sinte Barbara, dat dagtekent van 1680. Het is één der zeldzame kunststukken van die tijd alhier bewaard, het is*

gemaakt in witte zijde, in 't midden staat Sinte Barbara en twee kanons en kanonnières op zijds, deze beeltenissen zijn door het vaandel geborduurd en langs weerskanten rechts" (29).

Door haar ouderdom en veelvuldig gebruik werd ze dikwijls opgelapt zoals in 1752 *"gelyck de confrerie noodigh heeft te doen repareren het vendel" werd iedere confrere en confreresse "getauxeert tot seven stuyvers" (30).*

De oudste gildevaandels zijn uit zijde gemaakt en werden met strikken vastgemaakt aan de stok, waaraan onderaan een zware bol aangebracht was om het tegenwicht te vormen.

De steel was in vergelijking met de hedendaagse zeer kort en de versieringen van de vlag zijn tot dezelfde basismotieven te herleiden. (zie foto gildevlag 1680)

Gildevlag 1680. (foto T.M.)

In de kruiselings aangebrachte diagonalen over de vlag herkent men het Bourgondische St.-Andrieskruis, de knoestenstokken (31).

In het midden op de kruising van de twee knoestenstokken een medaillon met de afbeelding van de beschermheilige St.-Barbara met de toren en de palm als attribuut.

Bovenaan een prinselijke kroon rustend op twee palmen, onderaan twee gekruiste bossen. Rechts een kanonnier met een kanon op de grond. Links een kanonnier met een kanon in zijn handen.

Dit alles is zwaar omlijst door de kleuren van de bosseniersgilde zwart en rood. In de bovenste band lezen wij

"16 ISEGHEM 80"

De vlag van 1680 werd in 1908 vervangen door een nieuwe (zie foto gildevlag 1908) die ter gelegenheid van de koninklijke erkenning werd besteld.

Haar omschrijving is de volgende : één diagonaal gerichte witte band doorkruist de vlag in twee gelijke delen, daarop lezen wij "KONINKLIJKE GILDE BOSSENIERS ISEGHEM". Bovenaan in het linkerveld een medaillon met St.-Barbara en een prinselijke kroon, rechts geflankeerd door een bossenier met een kanon en twee gekruiste bossen en het jaartal 1615.

In het rechter veld het wapen van Izegem met een bladerkroon tussen gebogen lauweren en een kanonnier met kanon.

Gildevlag 1908 (foto T.M.)

Onderaan rechts het jaartal 1908. De vlag is omzoomd met een rood-zwarte band, de kleuren van de gilde.

In 1946 werd deze gildevlag hersteld door de zusters carmelitessen te Brugge (32).

De kosten werden onder vorm van een omhaling tijdens het feest van St.-Barbara onder de aanwezige leden ruimschoots gedekt, maar ze was in 1964 zo versleten dat geen herstelling nog mogelijk was (33).

In een bestuursvergadering werd er besloten een nieuw vaandel te laten maken. Een eerste ontwerp werd verworpen. Een ander dat afgeleid was van de gildevlag van 1680 en voorgesteld werd door

Guy Beernaert, bestuurslid, kreeg de medewerking van de President en de heer S. Kemp en de valléegriffier Luc Roose (zie foto gildevlag 1965).

Op deze nieuwe vlag zijn de volgende afbeeldingen aangebracht. Het St.-Andrieskruis of Bourgondisch kruis volgens diagonalen waarop een oude en een nieuwe bosse prijken. Bovenaan de beeltenis van St.-Barbara met de toren en de palm als attriboot, dit alles omzoomd door de koningsketen met de papegaai.

Rechts van het St.-Andrieskruis een koningskroon. Links een prinselijke kroon. Geheel de vlag is omzoomd met de kleuren van de gilde, zwart en rood. In de zwarte band lezen wij "KON. GILDE BOSSENIERS", onderaan "H. BARBARA

Gildevlag 1965 (foto T.M.)

Gildebreuk van de Koning. foto D. Verfaillie, gildearchief.

B. Keizersbreuk

Bestaat uit een halsketting van gesmeed zilver waarop zes vergulde schakels zijn aangebracht, met de zes namen van de tot op heden gekende keizers van de bosseniërgilde St.-Barbara. Alle schakels hebben dezelfde vorm (renaissance-schild) waarop een gegraveerde naam is aangebracht.

— WALLAEY FRANCIS	10-5-1750
— TERRIERE JAN BAPTISTE	28-5-1780
— RONSE EMMANUEL	19-5-1809
— VANHAVERBEKE MARTINUS	16-5-1841
— KEMP SILVERE	23-5-1938
— BEERNAERT GUY	12-5-1979

Gildebreuk van de Keizer. (foto D. Verfaillie, gildearchief).

De halsketting is verbonden aan een centraal zilveren renaissance-schild met het gegraveerde stadswapen van Izegem waarop gegraveerd staat — KEIZER - KONINKLIJKE GILDE BOSSENIERS - H. BARBARA - ISEGHEM 1615.

Aan het centraal wapen hangt een vergulde papegaai, gekroond en gehalsband.

Totale lengte 63 cm.

Anno 1979.

C. Presidentsketting

Halsketting onderbroken door zes renaissance schakels met de gegraveerde namen en ambtperiode van zes presidenten van de bosse-
niersgilde St.-Barbara.

— Petrus ROSSEEL	1865-1883
— Gustave ROSSEEL	1883-1917
— Louis ROSSEEL	1919-1922
— Georges ROSSEEL	1922-1952
— Sylvère KEMP	1952-1968
— Raymond WERBROUCK	1969-1978

Aan deze laatste schakel hangt een zilveren herin-
neringsschakel van St. Joris Kaulille 425 jaar,
1554-1979.

Vogelschieting 26-8-79. Gemerkt 4 tekens.

Gildebreuk van de President. (foto D. Verfaillie i.o. gilde-
archief).

De halsketting is verbonden aan een centraal zil-
veren renaissance-schild met het gegraveerde
stadswapen van Izegem waarop eveneens gegrave-
erd is : PRESIDENT - KONINKLIJKE GILDE
BOSSENIERS - H. BARBARA - ISEGHEM -
1615.

Aan het centrale wapen hangt een zilveren
medaillon met de afbeelding van Ste. Barbara
waarop ook de attributen, de toren en een palm-
tak zijn aangebracht. Dit medaillon is vermoede-
lijk eind 19de eeuws en de afbeelding is in hoog-
relief (geperst).

Lengte 50 cm.

Anno 1979.

6. De Beelden.

Schuttersgilden zijn op een godsdienstige grond-
slag georganiseerd, in de kerk hadden ze veelal
een eigen altaar en steeds een eigen gilde-
patroon.

De patroonheilige werd op de feestdagen van de
gilde luisterrijk gevierd. Die dag begon dan ook
steeds met het bijwonen van een plechtige mis die
ter ere van de patroon werd georganiseerd.

Het altaar van de patroonheilige was feestelijk
versierd met het beeld van de gildepatroon.

Na de kerkelijke plechtigheid volgde een proces-
sie waar al de gildeconfreres aan deelnamen.

In hun optocht droegen deze de tekens van hun
waardigheid. De gildevlag en de beeltenis van de
patroonheilige waren de levende symbolen van
de gilde en zo in het gildehof een ereplaats toe-
gewezen kregen.

Het is bekend dat er reeds in 1539 (36) een altaar
was gewijd aan St.-Barbara en dat het ontstaan
van onze gilde in deze periode moet te situeren
zijn. De beeldenstorm in 1566 leidde de tachtig-
jarige oorlog in (1568-1648) die onze streek in het
laatste kwart van de 16de eeuw heel hard trof.

De kerk van Izegem werd zwaar beschadigd, gewelven waren ingestort, muren, pijlers en vloeren zwaar beschadigd, klokken en zijtoren danig toegetakeld (37).

Wat er met het interieur van de St.-Tillokerk is gebeurd vernemen wij in een vonnis dat één van de calvinistische predikanten in 1567 tot de strop veroordeelde.

Op 23 augustus 1566 hadden de geuzen "met stocken ende wapenen ghebroken ende ghecasseert alle de beelden, sacramentshuisen, andere ornementen ende boucken binnen de kercke van Iseghem... in welke bracke diversche goedingen dezelfden kercke ontvrempt hebben geweest ende daer vele andere insolentien bedreven" (38).

Dit schetst onmiddellijk een desolaat beeld van de toestand waarin de gilden verzeild waren geraakt.

Volgend op deze woelige tijd en politieke onrust zal pas in het begin van de 17 de eeuw een gunstiger periode aanbreken voor de gilden.

Het beleid der Aartshertogen Albrecht en Isabella is voorspoedig. Het katholicisme triomfeert met de contra-reformatie en met vernieuwde krachten worden de aangebrachte letsels hersteld. Er zijn bijgevolg veel bestellingen van altaren, doksalen, tabernakels, grafmonumenten en reeksen apostelbeelden.

De opdrachtgevers zijn bijna uitsluitend te zoeken in de hoge geestelijkheid, de adel en in enkele gevallen de rijke burgerij.

De herinrichting in 1615 van de bosseniersgilde te Izegem was de ideale gelegenheid om in het bijzonder met het beeld van St.-Barbara de aanwezigheid van de gilde in de kerk te verstevigen.

A. St.-Barbara, 17de eeuw

In de linkerhand houdt zij een toren met drie vensteropeningen vast, in de rechterhand een vederbos.

Met ontblote voeten staat zij op een grondje, met het gebogen linkerbeen iets naar voren.

A. St.-Barbara, eik
Zuid-Nederlands
ca. 1625-1650

Van haar hoofd vallen de haren tot op de schouders. Zij draagt een onderkleed met ronde halsuitsnijding, waarvan de drapering samengeknoot is in de lenden. Aan de schouders hangt een geopende mantel die net als het onderkleed tot op de grond wordt gedragen.

Materialen en toestand : eik

Restanten van origineel polychromie, barst in het voorhoofd tot over het linker ooglid.

B. St.-Barbara, 18de eeuw

Door toedoen van de Eerwaarde heer pastoor Lust, lid van de bosseniersgilde, werd de relikwie van de St.-Barbara in 1726 bekomen. Deze gebeurtenis was voor de gilde de gelegenheid voor het doen maken van een nieuw beeld. Dit bestond uit een borstbeeld van St.-Barbara en een voetstuk

B. Borstreliekhouders, lindenhout.
barok, 1730-1750

waarin een opening voorzien was om de relikwie op te bergen.

Haar gelaat is even naar rechts gewend. In de gescheiden haartooi draagt zij een collier met parelmoeren.

Afhangende haarvlechten draagt zij wederzijds tot op de schouders. Van de linkerschouder hangt schuin een geopende mantel. De rechtermouw van het gewaad is met een kleinood samengehouden. Een ronde halsuitsnijding is geaccentueerd met een zwaardere uitgevoerde rand.

In de half gesloten rechterhand houdt zij de toren, waar een getralied venster een miniatuurbeeld van St.-Barbara gevangen houdt.

Het beeld eindigt in het midden en gaat over in een verguld voetstuk, dat symmetrisch is opge-

bouwd met een aantal ornamenten en twee gevleugelde engelkoppen.

Materialen en toestand : lindenhout, verguld.

Beschadiging linkerhand en toren.

Op enkele plaatsen is het verguldsel beschadigd en is de witte krijtlaag zichtbaar.

C. St.-Barbara
Neogotisch
A. Clarysse, 1874

Het sluitstuk van de relikwie draagt een beschilderd gestoken stadswapen en het jaartal 1700. Dit werd vermoedelijk veel later aangebracht.

C. St.-Barbara, 1874

Het is het enige beeld dat de Gilde in bezit heeft dat met zekerheid geïdentificeerd kan worden.

Op de feestdag van de Gilde "*den vierden December 1873 word er voor leden eene inschrijving geopend, om de kosten te dekken voor een nieuw Beeld van de Heilige Barbara Patronnes deser Maatschappij*" (39).

De opdracht werd gegeven aan Aloys Clarysse die op 30 mei 1869 (40) lid van de Gilde was geworden. Voordien had hij gestudeerd te Antwerpen en was er bekroond geworden aan "*de Akademie van Beeldhouwkunde*".

Reeds eerder was hij betrokken geweest als "*houtbewerker*" voor het maken van het interieur in de nieuw gebouwde Sint-Tillokerk van 1855.

Zo mocht hij in opdracht van pastoor De Hulster in 1865 een nieuwe spreekstoel maken. Van deze laatste bestond de kuip uit vijf panelen die tafereelen van Sint-Tillo voorstelden.

Of het totaal bedrag van de inschrijving "*173 francs*" voldeed om de beeldhouwer te voldoen, is niet bekend, wel dat Hip(poliet) Clement als medeconfrater kosteloos het nieuwe beeld schilderde (41).

Reeds op 15 augustus 1874 was het afgewerkt en kon het dezelfde dag in de "*grote processie*" gedragen worden.

Het beeld staat op een voetstuk naast de toren, attriboot van Ste. Barbara. In haar rechterhand houdt zij een palmtak vast, met de linkerhand rust zij op een zwaard (42).

Zij draagt een kroon op het hoofd, de haren los samenhangend tot op de schouders.

Een mantel bedekt voor het grootste gedeelte het onderkleed tot op de grond.

Een sierknoop sluit deze mantel dicht bij de hals. De drapering van de mantel is samengehouden in de rechterzij.

Toestand : Kroon is beschadigd, op de foto ontbreekt het origineel beschadigde zwaard dat heden hersteld is geworden.

Een niet gekend ornament of mogelijk attriboot ontbreekt op het voetstuk.

Op enkele plaatsen zijn kleine laagjes krijtlaag zichtbaar.

7. Diversen

A. Kanonnen, 18de eeuw, 19 de eeuw.

Zonder meer beschikte de Gilde nog over een aantal zaken die ze een bijzondere uitstraling gaf.

In buitengewone feesten en inhuldigingen werden "*onderrichtingen gegeven voor het gebruik van de kanons*" (43).

Daar kwam het de Gildeknecht toe deze te laden "*met buskruid of poer*" en los te branden.

Deze kanonnen werden geplaatst op een affuit zodat deze ook gemakkelijk verplaatst konden worden, een daarbijhorende munitiewagen zorgde voor het veilig vervoer van het buskruit.

Zo vinden wij een beschrijving van een stoet op 17 jan. 1875 (44).

Die dag nam de Gilde deel aan de inhuldiging van de heer Henri De Mûelenaere als burgemeester van de stad. Zo wordt daar gesproken van het losbranden van de kanonnen bij de opening van de stoet, waarmee de Gilde hulde bracht aan de nieuwe burgemeester.

Terzelfder tijd werden twee kanonnen opgenomen in de stoet en voortgetrokken op een affuit door vier personen. Deze dag waren dit als zwarte slaaf vermomde personen die zich in een "*slavenkleed*" moesten verplaatsen, wat ongetwijfeld tot de verbeelding van het kijkerspubliek moet hebben gesproken.

Deze kanonnen zijn nog steeds in het bezit van de Gilde en in goede staat. Zij bestaan uit brons, zijn gegoten en geciseleerd. De ringen op de kanonsloop van het ene zijn, zowel op het einde, het

midden als aan de tromp mooier gemaakt dan het ander, en ook nog voorzien van mooi graveerwerk. Om deze reden is het gietjaar van dit kanon te zoeken op het eind van de 18de eeuw.

De affuit, in goede staat, is, wat haar vorm betreft, vroeg 19de eeuws. De wielen hebben ieder 8 spaken en de velgen zijn met ijzer beslagen.

B. Zilver en porselein.

In het oudste gildeboek wordt op 9 sept. 1812 melding gemaakt van "*dry silveren prysen*" (45) die tijdens een wedstrijd op een staande pers door drie leden van de gilde werden behaald.

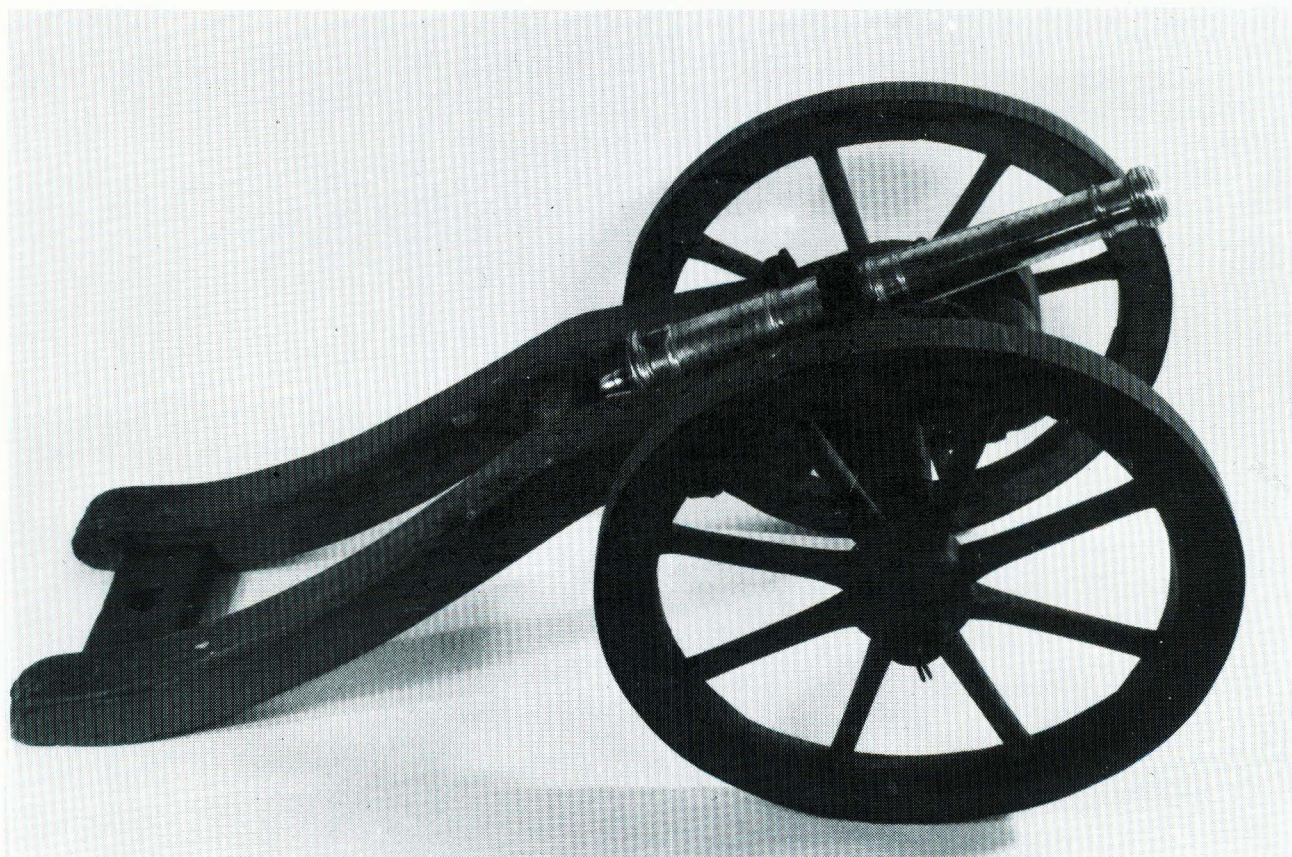
Dat het tot ons is gekomen is zeer toevallig. Het betreft hier een schenking of een teruggave aan de gilde omdat die blijkbaar niet in staat was om de keizersbreuk die Emannuel Ronse dat jaar toekwam te bekostigen.

Deze prijzen werden behaald door Eugenius Ronse "*broeder van onsen actuelen keyser*" door "*den oppervogel*" neer te halen en door Petrus Antonius Coucke, Meyer en Jacobus Thibeau die de twee resterende "*zijdevogels*" hadden getroffen.

Hoe deze er hebben uitgezien is wel de vraag. Waren het sier- of gebruiksvoorwerpen zoals dit het geval was in 1879, toen zes zilveren bestekken (lepel, mes en vork) werden aangeboden (46)? Of vertegenwoordigden deze een bepaald gewicht, wat soms in andere gilden voorkwam, om een geldelijke waarde uit te drukken?

Over het porselein zijn wij reeds wat vroeger ingelicht. Voor het eerst werd er een reglement opgesteld in 1802 (47) dat de prijschielingen bepaalde en onderrichtingen gaf over het verloop en de prijzen die er konden behaald worden.

Met deze prijschielingen bedoelde men de vallée die onder de gildeconfreers werd gehouden.

Kanon, 18de eeuw. (foto D. Verfaillie, gildearchief).

Deze activiteit gebeurde in het gildehof naar het "doelhuys" en niet op de staande pers die maar voor speciale gelegenheden opgesteld werd.

Deze vallée of misschien in het begin ook oefenschietingen genoemd werden om de veertien dagen ingericht.

Stilaan evolueerden zij naar een competitie binnen de gilde die uiteindelijk de kampioen aanwees van het lopend jaar.

Later werd er nog een onderscheid gemaakt en gebeurde er een splitsing in verschillende categorieën.

In het begin werden deze wedstrijden beloond met "galleyen tallooren". Dit gebruik is tot op heden blijven bestaan en is geëvolueerd tot het gildeporselein.

De eerste sporen vinden wij terug in 1872, waar de prijzen zullen bestaan uit "assieten dewelke de maatschappij ten dien einde heeft doen vervaardigen."

Vermoedelijk waren deze reeds versierd met het wapen van de gilde wat zeker het geval is 1897, waar nu nog enkele stukken van bewaard zijn gebleven.

Kort na het bekomen van het "Koninklijk brevet" werd massaal nieuw gildeporselein besteld dat voorzien werd van het nieuwe embleem "KONINKLIJKE GILDE BOSSENIERS H. BARBARA ISEGHEM 1615".

Een bewaard gebleven rekening van het huis Defoort-Veranneman van 17 mei 1897 leert ons wat precies werd besteld :

297 assieten à 1,5 fr. het stuk

2 soupetreinen à 10 fr.

2 groenselkommen met deksel à 6,25 fr.

2 saucieren à 5 fr.

2 ovale plaan à 2,75 fr.

Het gezamenlijk bedrag was 389,5 frank (48).

Amper één jaar later volgde reeds een nieuwe bestelling van "12 dozijnen assieten, 2 soupetreinen, 5 ovale plats, 5 saucieren en 5 groenselkommen."

Het oudste gildeporselein is het wit porselein uit "Limoges" met rode opdruk en bestaat uit stukken die alleen deel uitmaakten van een eetservies.

Gildeporselein Koninklijke Karabinieren Maatschappij, IsegheM 1896. (foto T.M.).

Deze stukken konden tot kort na W.O. II door de Valléeschutters behaald worden.

Vanaf 1955 werd wit porselein van het werkhuis "cerabel Porcelaine de Baudour" aangeboden waarvan de stukken met een gouden rand omboord waren.

Het eetservies werd verder uitgebreid met een koffie - mokka - en theeservies.

Precies dezelfde vormen werden vanaf 1974 door het huis Fenix uit Izegem besteld bij "Bareuther Waldsassen / Bavaria / Germany."

Andere herkenningstekens zijn een driepuntige kroon met onderaan het cijfer 164, en het persoonlijk merk in zwarte kleur : Fenix Import P.V.B.A. en door een Fenix overvleugeld.

C. De gildekledij

Veel oude ordonnanties verwijzen naar het gebruik en het dragen van een tabbaard zoals deze te Ingelmunster die "sullen vermoghen te draghen onsen rock ofte leverye" (49).

Soms staat erbij in welke kleur dit moest zijn. In 1786 was dit voor de barbaragilde te Wervik "hoog blauw" en was het uniform beschreven als een laken kleed, met wit onderlijf, witte korte broek, witte kousen en platte hoed (*surarow*) (50).

Men gaf soms ook aanwijzingen welke parure als sier- en herkenningsteken op hoed of mouw mocht aangebracht worden.

De hoed werd soms versierd met struisvogelpluimen, haneveren of rozetten of kleurenbanden waardoor onderscheid kon gemaakt worden tussen de leden en de overheid van hun functies. Dit konden ook een aantal tekens zijn zoals stokken, pieken, degens of zwaarden.

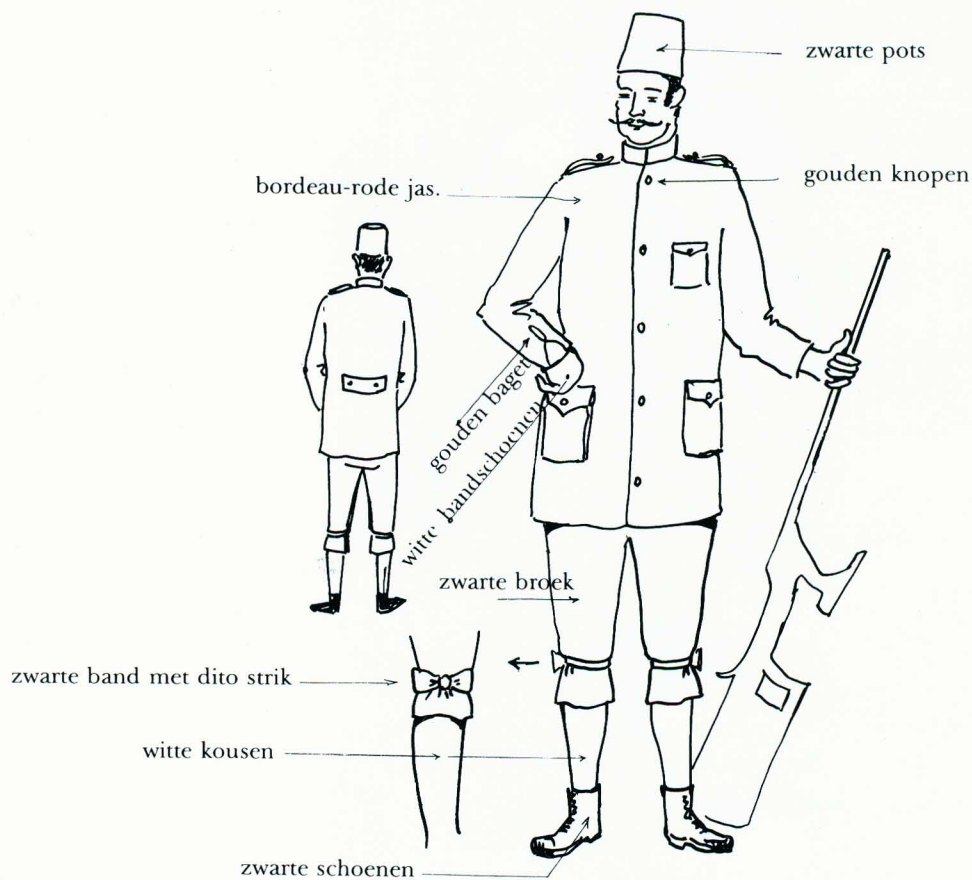
Hoeden had men in alle variaties : boerehoeden, hoge deftige hoeden, bolhoeden, kepies, fanfarepetten, mutsen, flaphoeden, Spaanse hoeden of potsen zoals te Izegem.

Als teken van rouw droeg men speciale rouwsjerp en droeg men op de uitvaart van de gildebroeder een zwarte strik of band op de mouw.

Door hun deelname aan de ommegangen en in de processies onderscheidten zij zich tegenover de andere groepen en kreeg dit een officiëler karakter en was dit disciplinair optreden een politionele taak geworden. Voor deze medewerking ontvingen zij trouwens van de gemeentelijke overheid een bijdrage (51).

Het "incommen" van de gilde tijdens speciale wedstrijden was dan ook een zeer plechtige zaak.

Aan het hoofd de tamboer en de "fyfelare" gevolgd door de alferis of vaandeldrager, de overheid en de confreers allen in dezelfde kledij. Dit stoetsgewijs optreden was aan zeer strenge regels on-

Vermoedelijk kostuum van de gildeknaap op het eind van de 19de eeuw. (tekening A. Vandromme, gildearchief).

derworpen om in aanmerking te komen voor een *"speciale silveren prijs voor den schoonsten tenue"*.

De bosseniersgilde had zonder twijfel een eigen uniform, de gildeboeken geven daar echter niets over prijs en zo waren wij soms op andere bronnen aangewezen.

Zo lezen wij in de Registers van de St. Hermesgilde te Ronse: *"Om twee uren naarmiddag zijn wij uitgetrokken in vollen uniform met alle de teecken van Eere en hebben gemarcheert benevens menigvuldige gilden als onder andere van Iseghem en Marcque die ook in uniforme uitgedoscht waren, rondomme de plaatse en voor de jugen die van uit eenen balcon den stoet anza-gen..."* (52).

Reeds voor 1965 zijn er nog getuigenissen bekend dat de gildeknaap vroeger over een bepaalde uitrusting beschikte.

Deze moet waarschijnlijk uiterlijk dezelfde geweest zijn die in 1875 aan *"den tamboer en den domestyk"* (53) toegewezen was.

Door de mondelinge gegevens te verzamelen slaagde men er in 1965 een reconstructie van dit kostuum te maken, dat door Lievin Lybeer, confreer van de gilde werd uitgevoerd.

Op basis van deze gegevens maakte A. Vandromme deze schets die wij U graag laten zien.

Vandaag bestaat het kostuum van de gildebroeders van St.-Barbara Izegem uit een grijze broek en een blauwe jas, met het wapen van de gilde op de linkerborst.

Onder de jas wordt een wit overhemd gedragen met een blauwe das en wordt er geen onderscheid meer gemaakt met de kostumering tussen de overheid en de leden van de gilde.

9. Besluit

Met de weinige bronnen die tot ons zijn gekomen en die de "tand des tijds" hebben overleefd is het mogelijk geweest een beeld te schetsen van de bosseniersgilde St.-Barbara te Izegem.

Wij mogen veronderstellen dat de gilde is ontstaan in het tweede kwart van de 16de eeuw.

De voornaamste voorwaarden om tot de oprichting van een totaal nieuwe gilde over te gaan waren op dit tijdstip te Izegem aanwezig. Er was allereerst een sociale en economische welvaart. De gemeente had dit te danken aan een bloeiende lijnwaadnijverheid. Hieruit kwam een nieuwe groep mensen op het voorplan, die de noodzaak vond om naast de voet- en handbooggilde een nieuwe gilde in het leven te roepen.

Gezien deze bemiddeld waren, droegen deze in eerste instantie bij tot de financiering van het altaar gewijd aan hun patrones in de parochiekerk en de uitbating tot het uitoefenen van het vuurgeschut. Daarnaast was er een voldoende inwonerspotentieel aanwezig die de leefbaarheid van de drie gilden moest waarborgen. En tenslotte was de steun onontbeerlijk van de overheid en/of de plaatselijke adel die als tussenstation optrad voor het bekomen van hun octrooi.

Misschien introduceerde Adriaan Vilain de beoefening van de bosse te Izegem. Dit voornaam adellijk geslacht uit Gent was zeer actief in de busgilde van St.-Anthonius in Gent.

Adriaan Vilain kan dit initiatief reeds genomen hebben in 1525. Toen huwde hij met Margaretha van Stavele, een zus van de toenmalige dorpsheer Jan IV van Stavele. Later zal immers een telg van hen zorgen voor de herinrichting van de St.-Barbaragilde in 1615.

Zonder twijfel is er nog veel braakliggend terrein en zal er na specifiek en geduldig onderzoek deze studie kunnen verruimd worden. Het leven van een schuttersgilde kruiste immers vele wegen. Die bronnen hebben nagelaten waarin de gilde direct of indirect werd vermeld. Generatie na generatie bood de gilde aan de gemeente haar diensten aan en bouwde zij mee aan de persoonlijkheid en de waardigheid van de gemeente.

De gilde engageerde zich door middel van broederschap, eerbaarheid en ontspanning in het gemeenschapsleven en vormde zo een vooraanstaande en onvervangbare schakel in de volkscultuur van het Graafschap Vlaanderen. Door deze geaardheid trotseerde de gilde vele crisissen en behield zij tot op heden de echte gildegeest.

Vandaag staat zij voor een nieuwe uitdaging. Aan de dageraad van de 21ste eeuw gekomen zal de gilde al zijn krachten samen moeten bundelen om de hedendaagse maatschappelijke veranderingen te trotseren.

Tendele is ze hiervoor reeds gewapend, een nieuwe infrastructuur is momenteel aanwezig om haar doelstelling te vrijwaren. Een in het jubileumjaar succesvol ingerichte tentoonstelling over de schuttersgilden te Izegem bewees dat de gilde uitdrukkelijk aanwezig is in onze leefgemeenschap en dat deze de confrontaties met de toekomst zal aankunnen.

Bertrand Nolf
Archivaris
Zevекotestraat 27
8870 Izegem

Dit is de ordonnantie die Anthonius Bouckaert in desen tyt Hooghbailliu van Syne Ex^c. mijn Heere den Grave van Iseghem Emelghem met zijne toebehoorten sijnen heere ende M(eester)e ghehouden wilt hebben ende dat alle Guldebrodere op elck artyckel hier naer volghende hunnen Eedt doen zullen.

Commende in de Gulde vande Bosse ofte doelstock hier in Iseghem hebbende voor patrones Sinte Barbara.

Welcke gulde oft Broederschap met de voorgaende trou-belen soo ghedesoleert ende v(er)laten was datter niemanden van(de) selve en leefden in Vlaenderen dan eenen Guldebroeder. dat opt'Advies van Coninck, Deken ende Bereckers ende Gheswoorne vande selve Gulde, ende dat tot confirmatie vande voorgaende, ende ghecostumeerde Gulde.

Actum den XXIIJ^{en} mey 1615.

I

Eerst ende alvooren dat elck Guldebroeder sweren sal Gode van Hemelryck mevr. Ste. Barbara vriendinne Godts t'houden voor patronesse van dese gulde ende ghetrouwe te sijne onsen Ghedachten Heere ende Prince Grave van Vlaenderen. Mijn Heere den Grave van Iseghem en(de) Emelghem met zijn toebehoorten en(de) elcken Guldebroer ghetrouwe te zijn daer hij in noode (wert) te versercoesen naer sijn vermoghen.

II

Item soo wie inde selve Gulde commen wilt sal gheven voor inne commen van ontfanghen te sijn X sch.par. ende anden Clerq IJ schel.par.

III

Item soo is gheordonneert elck Guldebroeder ghehouden zal zijn op elck dagh dat men den Gay schieten zal te comen by den Bailliu u(i)tten naeme vanden Heere by Deken Breckers ende ander gheswoorne omme Alsoo met de Guldebroeders t'samen ter kercke te gaene, ende van daer naer de plaetse daer men den Gaey schieten zal. Ider met sijnen Doelstock ofte Busse wel voorsien van Lonten, pour oft Cruyt en(de) Loot, ende soo wie hiervan inghebreke waere dat soude sijn de boutte van XX schel.par. Noot sijnde u(i)tgheleyt ende dien Bethoont alsoot Behoort.

IV

Item in ghelycken soo is elck Guldebroeder ghehouden te comen op den H.Sacramentsdagh en de onse Lieve Vrouwen dagh half ougst bij coninck, deken ende Bereckers omme mede Inde processie te gaene ende eere te doene het H. Sacrament ende Onse Lieve Vrouwe op de boete van X schel. Par. ten waere noodt ende betoogh soot behoort.

Item elcken Guldebroeder wert oock ghehouden op den dagh van St. Barbara inde kercke te comen voor den noen alwaer men voor den autae vande vriendinne Ghodts Ste. Barbara een singhende misse doen sal ende die te hooren, ende soo wie daervan in ghebreke waere op de boete van XX sch. par. noot zijnde u(i)tgheleyt ende dat te betooghen Alsoo het behoort.

VI

Item zoo is elck Guldebroeder ghehouden te comen by den coninck deken ende Bereckers alsoo dickwils als hier-voren ontboden is metten knape ende soo wie hier af in ghebreke ofte faultte wesen zal dat zoude wesen op de boete van V schel. par. ten waere den noot zulcx verheische ende dat wel Betooght waere.

VII

Item zoo is elck Guldebroeder oock ghehouden waer hij gheschil oft twist weet tusschen sijn guldebroeders, dat te kennen te gheven aen Coninck, Deken en Bereckers omme datte metter minsten af te legghen ende waren parthien daerinne te wederspannigh

Dat waer op d'onvrientschap vanden Heere ende Coninck Deken ende Bereckers.

VIII

Item soo wie den gaey af schieten sal, wort ghehouden voor Coninck ende dien dagh sijne maelyt quite hebben ende die den Gaey drijmael naergaens sal afschieten te weten. In elck jaer eens zal ghehouden sijn voor keyser ende Ghebificieert worden naer Rechten ende usantie van and(e)re gulden.

IX

Item den Coninck sal den Gaey dagh moghen trecken tusschen twee versallen int schuttershof, indient hem gheliefte ende daer zullen ghehouden sijn met hem te trecken alle die naer den Gaey gheschoten hebben, ende te schieten jehghens den coninck tenminstens omme een groote.

X

Item is oock gheordonneert dat alle Guldebroederen op den dagh dat men den Gaey schieten sal ende op Ste. Barbaraen dagh sal ghehouden sijn ter maelyt te comen by den Coninck ende vander Guldebroeders ende die daer in maniqueerde dat sal wesen ten sulcken coste ende ghelaghe als de ghonne die daer in properen persoone werden.

XI

Item zullen oock ghecosen worden alle twee jaeren eenen Deken twee Breckers ende eenen ontfangher omme de Gulde te Regieren, ende alle Dinck in Rechte te Besorghen.

XII

Item Soo wie den Gaey gheraeckt ende een het eerste stuck daer af schieten zal, dien sal ghehouden sijn voor Bailliu vande gulde ende sal op den dagh vande Gaeyschietynghe quitte zijne maelyt hebben.

XIII

Item waert dat iemanden u(i)t quaede opinie uitter voor-nomde Gulde wilde trecken die sul t'selve met consente van Coninck, Deken ende Bereckers vermoghen te doene, mits te betaelen zijn dootschuldt ende te laeten tot proffytte vande gulde syne Busse ofte Doelstock.

XIV

Item is hier by de ghemeyne guldebroeders gheaccordeert dat elcken commende in dese gulde sal gheven tot proffytte vande selve tsynder dootschuldt soo vele alst hem believen sal, dien sullen ghehouden zijn alle de guldebroeders met het doode lichaem te gaene ter kercken ende t'selve te draghen als guldebroeders, ende misse te hoorne, welcke dootschuldt sal gheindt sijn naer sijn doot als naer Rechte.

XV

Item Dat men van nu voortaan alle de Guldebroederen de ghone inde gulde zijn sal vermoghen op den Gaeydagh te visiteren ofte de selve wel versien sijn van Busse, lonten cruyt ende Loot, omme elck met het sijne alsoo naer den Gaey te schieten, wie hiervan en ghebreke waere op de Boete van XX(20) schel. par. alsoo dickwils als hy in ghebreke bevonden waere.

XVI

Item soo wordt elcken ontfangher Ghehouden binnen den eersten jaere te innen de schulden die elck Guldebroeder soude moghen schuldigh sijn soo van dooschulden ghelaeghen ofte andersins op paine soo hy inghebreke waere t'selve te volcommen ende soo te dienen dat hy t'selve sal moeten goet doen.

XVII

QUARTE PUBLYCK

Alle Guldebroeders sullen hun wachten te spreken, Eenighe vilainie ofte confusighe woorden inde vergaderynghen binnen den hove oft int passeren guldewijs oft ghesellewys op de Boete van zulcx by condemnatie.

ONDERHOUT DIT

XVIII

Item alle Guldebroeders worden ghehouden te commen by den Coninck ten van den cnape te waere hy de boete van VJ S.P.

IXX

Item een kleyne boete sal doen een oortjen.

XX

Item soo wie een kleyne boete verbeuren zal die sal betalen terstont ende sijn Ghel(d)t legghen op de busse omme daer-inne ghesteken te worden, door een ander guldebroeder op dobbel boete van dobbel gHeldt.

XXI

Item alle kleyne boeten doen een oortken, behoudens blasphemije bij Ghodt ghesworen ende sijn Ghebenedijde moeder uit grammen moede boete voor X(10) Sch. par.

XXII

Den vyant der hellen te wenschen synen broeder, sal boeten ij (2) Schel. par.

maer met Idelen monde sonder gramschap wordt, een ortien.

XXIII

Niemant en sal schieten met elcanderen Roer ten waere by consente, boete V (5) Schel. par.

XXIV

Niemant en sal vier anden Hane steken oft legghen sonder belle te klyncken, op de boete van ij(2) Schel.par. ende sal wederommen klincken eer hij lossen oft schieten sal, op ghe-lycke boete van 2 schel.par.

Niemandt en sal spreken naer den clanck van(de) Belle dat den schutter daer dore aflegghen moeste sijn Roer ofte scheute, op de boete van een oortien.

XXVI

Niemandt en sal hem vervoorderen van de ghone inden ee(d)t met en sijn te steken met synen vyngher inde trompe ofte loop vande Roers, op de Boete van ij (2) Schel.par.

XXVII

Niemandt en zal hem veroorderen te syne oft staene voor den doel-Bomme ofte Rondeel als de schote gheschoten is, eer den knape de schote gestopt heeft dat de Broeders vant eijnde niet en moghte sien, op de boete van een oortien.

XXVIII

Niemandt en sal loopen tuschen den doel en tusschen die schutters, maer sal wachten het ophouden van schieten ten waer by consente van die broers op boete X(10) Schel.par.

XXIX

Alle Guldebroeders zullen bewaeren de secreten vande gulde op paine te staen ter correctie vande Gheswoorne.

XXX

Niemandt en sal sijn water maecken met Roer, Stamper ofte vier in sijn handt, op de boete van een schele parissis.

XXXI

Niemandt en sal syn Roer (aen) vremde mannen gheven, ofte Iet van sijn gheschut ut eenen schimp op de boete van een oortien.

XXXII

Niemandt en sal meschtrecken ofte eenigh geweyre smitten ofte slaen met ovelen moede in de vergaderynghe. Dien sal staen ter correctie vande Gulde ofte Gheswoorne.

XXXIII

Niemandt en sal gaen schieten in ander plaetsen omme de gulde in eenighe costen te brenghen. Op paine van haer selfs costen te ghedooghen ende ut de gulde gheseijt te worden.

Niemandt en sal het voordryncken van syne broeder nemen t'sy kanne oft ghelae dat daer wort ghewonnen met schieten. te weten int ophouden van schieten, sal Boeten ten tafele een pinte biers.

BIJLAGE II

Ledenlijst voor 4 dec. 1679.

1. Jan van zeveren fs.Carels
2. Andries Hoorens d'oude
3. Pieter Viane
4. Jan de man
5. Joos van Houtte
6. Pieter de Pijcker
7. Sr. Thobias de Block
8. Jacques Verstraete
9. Joos du Bois
10. Anthone capelle
11. frans Vanden Bogaerde Jonghe
12. Pieter Dobbele
13. Anthone Sap fs.Adams
14. Adriens hoorens fs.Andries Jonghe
15. Martijne Ponts huysvrauwe
geeraert vierstraete
16. Jacques nollet
17. frans de Vos
18. Pieter Lobbestael
19. Christiaen Dhoom fs.Pieter
20. Anthone Simoens
21. Michael de clercq
22. Roelant Sette
23. +Steven de Beausaert
24. Joos de Coene
25. Pieter Bouccaert fs. d'heer Joos
26. Augustijn folen
27. Heer ende meester Paulus
Joosephus Le Loup
28. Gaspaert de vriese
29. Jan Lesij
30. chirstiaen Caloinge
31. Pieter naert fs.Guilliaume
32. Pieter geijsen fs.Pieter
33. D'heer Jan Andries
34. Pieter de Vildere
35. Janneken verhilst huysvrouwe
Pieter de Vilder
36. Jan Malfeijt
37. hendrick Malfeijt
38. Pieter de keesgieter
39. Joos Coubout fs. Joos
40. Martinus Kerckhof
41. Sr. Jan vander Beke fs.Anthone
42. Joos Rosseel fs.pauwels
43. Cornelia hoorens husvrauwe
Steven Beeusaert
44. Clemense Seynave huysvrauwe
frans van Bogaerde
45. Marij vander Brugghe huysvrauwe
Pieter hoenraet
46. Jan Capelle
47. Joosijne de coop huysvrauwe
Joos Rosseel
48. Mr. Jacques du Reubreij
49. Anthone vander beke
50. Susanna de Jonckheere huysvrouwe
Jan Malfeijt
51. Guilliam Morel fs.Steven
52. Adriaen vanden Bussche fs.Joos
- 53, 54. Jan Verhelle ende Margarete van(der)
Steene sijn huysvrauwe
55. Adrianus van Noorden
56. Carel feriere
57. Joos Claerhout
58. Mr. Jan faucquercx
59. Elisabeth van Caseele huysvrauwe
Joos van Houtte
60. Guilliam le maistre
61. Petronelle de cloet huysvrauwe
marten kerckhof
62. Franscois Rijm
63. Hilarius Marcelier
64. Jooris de la Rue fs.Jacques
65. Jan le faut
66. Gille Buijse
67. Marij Verhulst

+ = reeds overleden (voor 4 dec.1679)

BIJLAGE III

Maten en gewichten in de Kortrijkse kasselrij

— oppervlaktematen

1 bunder = 1,416956 ha = 1600 roeden

100 roeden = 0,08856 ha

1 a = 11 roeden

1 ha = 1129 roeden

— Inhoudsmaten

1 ton = 1 vat = 1,476 hectoliter

1 ton = 64 stopen

1 kanne = 2 stopen

— gewichten

1 pond = 431,9 gram

De munten

1 gulden = 20 stuivers = 1 florijn

1 LB(pond) groten Vlaams = 6 gulden of 6 florijnen

1 LB groten = 20 schellingen = 240 denieren

1 stuiver = 2 groten Vlaams

1 gulden = 40 groten

1 LB groten = 12 LB parisis

VOETNOTEN

Hoofdstuk 1 : Het ontstaan van de schuttersgilden

- (1) R. DELBIAUSSE, *Civilisation, Peuples et Mondes, II, L'Antiquité Rome*, blz. 222-223, Paris, 1966.
- (2) Prof. Dr. J.S. DE LAET, *Geschiedenis van België, eerste deel, Oude geschiedenis*, blz. 49, Gent, 1964.
- (3) Dr. L. VOET, *Geschiedenis van België, tweede deel, De Middeleeuwen*, blz. 55 e.v., Gent, 1964.
- (4) *idem*, blz. 57.
- (5) C. MARTONY en R. DENORME, *Ontwikkeling van de Westerse Cultuur, I*, blz. 248, Antwerpen, 1962.
- (6) H.W.J. VOLMULLER, *Oosthoeks Encyclopedie, VI*, blz. 246, Utrecht, 1968
- (7) DE VRIES, *Ned. Etymologisch Woordenboek*, blz. 208, 1971.
- (8) Cursus Gildebegeleider
- (9) DE VRIES, *Altgermanische religiöse geschichte*, 2de editie, blz; 331-332.
- (10) Cursus gildebegeleider
- (11) HEFELE-LECLERCQ, *Histoire des conciles, T. III, 2ième part*, blz. 385, Paris, 1910.
- (12) Cursus Gildebegeleider.
- (13) Victor DE RODE, *Les ancêtres des Flamands de France*, blz. 112
- (14) C. MARTONY en R. DENORME, *Ontwikkeling...*, I, blz. 248, Antwerpen 1962.
- (15) Cursus gildebegeleider.
- (16) Jacques LE GOFF, *De cultuur van Middeleeuws Europa*, Vierde druk, blz. 68, Amsterdam 1987.
- (17) *idem*, blz. 77.
- (18) *idem*, blz. 79.
- (19) *idem*, blz. 99
- (20) *idem*, blz. 103.
- (21) Dr. L. VOET, *Geschiedenis...*, tweede deel, *De Middeleeuwen*, blz. 107.
- (22) Pas later kwamen de afzonderlijke term "schutterije" in voege, hetgeen op de geboden beschutting duidt, en niet op schieten, zoals vaak heden wordt gedacht. Sommige onderzoekers wijzen op "scuttere" (tot 1300) die de gemeenten moesten bewaken en op vuur en onlusten letten binnen de gemeente. Het beschermen van "have en goede" was het doel, de opdracht van de gilde, het zonodig "in het geweer komen" het middel om de doeleinden veilig te kunnen stellen. Cursus Gildebegeleider.
- (23) Jacques LE GOFF, *De cultuur...*, blz. 370.
- (24) Dr. L. VOET, *Geschiedenis...*, Tweede deel, *de Middeleeuwen* blz. 123.
- (25) J. LE GOFF, *De cultuur...*, blz. 119.
- (26) *idem*, blz. 125.
- (27) *idem*, blz. 97.
- (28) *idem*, blz. 366.
- (29) zijn wapen werd het Jeruzalemkruis.
- (30) *Liber Amicorum, E. Van Autenboer*, 1985, blz. 380.
- (31) Leuvense oorkonde van 1343, in A. MEULEMANS, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Leuvense schuttersgilden*, in Eigen Schoon en de Brabander, 1972, blz. 96-98, voetnoot 20.
- (32) Margareta MUS, *Geschiedenis van de Ieperse Boogschutters*, blz. 18 e.v.
- (33) T. REINTGES, blz. 82.
- (34) J.M. LERMYTE, *Geschiedens van Izegem*, blz. 76, Ten Mandere, 1985.
- (35) *idem*, blz. 76.
- (36) R.A.K., O.A.S. n° 842.
- (37) *idem*.
- (38) *Register St. Joris, 1424*, privé verzameling.
- (39) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis...*, blz. 76.
- (40) *Gildeboek St.-Sebastiaan*, Kopie vergunbrief, 1610, 1727.
- (41) R.A.K. Fonds Goethals-Vercruysse.
- (42) F. DE POTTER, *Schets eener geschiedenis van de stad Rousselare*, 1875, blz. 183 e.v.
- (43) G.A. Ingelmunster, Vergunbrief 1629, St.-Andriesgilde, Ingelmunster.
- (44) In 1579 kregen de Izegemse wevers, de belangrijkste huisnijverheid, de toelating in Brugge te werken.
- (45) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis...*, blz. 85 e.v.
- (46) Dr. K.C. PEETERS, *Het Vlaamsche Volksleven*, blz. 68 e.v.
- (47) S.A.I. dr. f 25 r°.
- (48) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis...*, blz. 83.
- (49) *idem*, blz. 76.

(50) Vlaanderen was in de eerste helft van de 16de eeuw de dichtst bevolkte streek uit West-Europa geworden. Zie J. DE VRIES, *The Dutch rural Economy in the Golden Age, 1500-1700*, New Have and London, Yale University Press, 1974, p. 80 e.v..
De auteur geeft volgende dichtheidscijfers : Vlaanderen 40 inwoners per km², Holland 28, Friesland 18, Artesië 26, Namen 6 en Luxemburg 4.

Hoofdstuk 2 : Het gildeleven

- (1) St. Sebastiaan Desselgem richtte zijn verzoek aan de abt van de St.-Pietersabdij te Gent in 1617, waaronder hun heerlijkheid ressorteerde. Zie M. DEBROUWERE, E. DUCATTEUW, *Onder de Clocke*, sept. 1978, p. 21 e.v.
- (2) *Register St.-Joris, 1424*, privé-bezit.
- (3) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis van Izegem*, blz. 575, Ten Mandere, 1985.
- (4) idem, blz. 36.
- (5) G.F. TANGHE, *Parochieboek van Iseghem*, herdruk 1975, blz. 161 e.v.
- (6) Ordonnantie 1615, art. 30.
- (7) idem, art. 24.
- (8) idem.
- (9) Gildeboek 1818, reglement 1877, art. 58 en 59.
- (10) Ordonnantie 1615, art. 25.
- (11) idem, art. 27.
- (12) Gildeboek 1818, art. 57.
- (13) idem.
- (14) ordonnantie 1615, art. 29.
- (15) idem, art. 22.
- (16) idem, art. 18.
- (17) idem, art. 20.
- (18) Gildeboek I, n° 381.
- (19) Gildeboek I, n° 219.
- (20) Gildeboek 1818, reglement 1877, art. 4.
- (21) gildeboek I, n° 259.
- (22) ordonnantie 1615, art. 14.
- (23) Gildeboek I, n° 79.
- (24) Gildeboek I, n° 812.
- (25) Ordonnantie 1615, art. 13.
- (26) idem, art. 7.
- (27) Gildeboek 1818, reglement 1877, art. 4.
- (28) Den Haag, 1607.
- (29) dwz. zonder er veel bij te bukken..
- (30) ° Antwerpen 1565 - + 1629.
- (31) gildeboek 1818, reglement 1851, art. 9.
- (32) "perse", afkomstig van het Frans woord "perche", dat staak, stok of lat betekent.
- (33) R.A.K., fonds Goethals-Vercruysse, f° 6782.
- (34) J.P. VERSCHELDE, *Historisch cultureel overzicht van de volkssporten in Kortrijk*, Licentiaatsverhandeling, KUL, 1977, blz. 122.
- (35) Ook F. DE POTTER, *Geschiedenis der stad Kortrijk*, Gent, 1874, deel II, blz. 112, vermeldt deze gebeurtenis in 1752. De auteurs van Ten Mandere nr. 11 (1965) en deze van de bijdrage in de "Geschiedenis van Izegem" hebben hier een leesfout gemaakt. In "1572" liet de plaatselijke toestand niet toe zulke wedstrijden in te richten. Een aantal deelnemende gilden waren in 1572 nog niet gekend en zagen pas in de 18de eeuw het levenslicht.
- (36) Ferd. VANDERHAEGHEN, *Jaarboeken van... Sint Antone te Gent*, Gent, 1867, deel I, blz. 183.
- (37) idem, blz. 223.
- (38) *Resolutieboek St. Hermes*, Ronse.
- (39) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis...*, het economisch leven in de 19de en 20ste eeuw, blz. 199-224.
- (40) In de gilde te Wervik heeft dezelfde prijskamp "Vollée", de Izegemse uitdrukking is een verbastering van het Franse "volée" in de betekenis van "ensemble de coups nombreux et consécutifs" (Larousse). Zie Ten Mandere, nr. 11 (1965).

- (41) Prijsboek 1802, reglement 1872, art. E
- (42) Gildeboek 1818, verslag 1965.
- (43) idem, verslag 1966.
- (44) idem, reglement 1877, art. 86.
- (45) idem, n° 911.
- (46) SANDERUS, *Flandria Illustrata*, kaart van Izegem 1641, getekend door Vedest de Plouich uit Westouter.
- (47) Antoon Sanders, bijgenaamd Sanderus, ° Gent 1586-+ Affligem 1664.
- (48) S.A.I., *Legger 1653*, Van Walraeve en Pieter Lust, art. 199.
- (49) oppervlaktemaat, zie bijlage.
- (50) J. WEYNS, *Haard en Heem*, Heist-op-de-berg, 1984, blz. 47-50.
- (51) SANDERUS, *Flandria...*, 1641.
- (52) J. WEYNS, *Haard en ...*, blz. 29-32.
- (53) P. GOUBERT, *La vie quotidienne des paysans français au XVIIe siècle*, Paris, 1982, blz. 59-60.
- (54) J. WEYNS, *Haard en...*, blz. 33-34.
- (55) In het gildehof van de Ingelmunsterse St.-Sebastiaansgilde mestte de pachter enkele runderen in de "gildecamer".
- (56) R.A.K., Bruine pakken n° 5580.
- (57) S.A.I., *Landboek 1746*.
- (58) S.A.I., *Landboek 1746*, art. 288.
- (59) S.A.M.(enen) n° P 754-55-56, 22 oktober 1779.
- (60) L. BILLIOUW en R. VERHOLLE, *Gilde der Bosseniers van de H. Barbara*, in *Ten Mandere*, 5 jg. n° 2 (1965) blz. 19.
- (61) *Notitieboekken J. Vandewalle*, blz. 58.
- (62) Verslagboek St.-Barbara, 1956-1978.

Hoofdstuk 3 : De structuur van de gilde

- (1) Ordonnantie 1615.
- (2) idem, art. 1.
- (3) A. VANLERBERGHE, F. LOUWAERT, *St.-Jorisgilde Kortrijk*, 1972, blz. 39.
- (4) UNGER, 1930, blz. 4 ; 5 en 10.
- (5) A. VANLERBERGHE en F. LOUWAERT, *St.-Jorisgilde...*, blz. 39.
- (6) Ordonnantie 1615, art. 3.
- (7) Luc SOENS, *Kon. Handbooggilde St.-Sebastiaan*, Heule, 1986, blz. 25. Zo wordt het dekenschap toegewezen aan de voorgaande koning.
- (8) Gildeboek II, reglement 1877, art. 40.
- (9) Ordonnantie 1615, art. 8.
- (10) idem, art. 3.
- (11) idem, art. 10.
- (12) *Op den 11 mey 1698 heeft de voornomden Amerlinck den gay geschoten van de perse.*
- (13) L. BILLIOUW en R. VERHOLLE, *Gilde der Bosseniers van de H. Barbara*, in *Ten Mandere*, 5 jg. n° 2 (1965) blz. 17.
- (14) Gildeboek I, n° 84.
- (15) Gildeboek 1818-1982, Reglement 04/12/1851, art. 10.
- (16) VERDAM, blz; 77, (Berecker = bestuurder, verzorger).
- (17) rekenmunt.
- (18) Ordonnantie 1615, art.2.
- (19) idem, art. 11.
- (20) reglement 1851, art. 7.
- (21) ordonnantie 1615, reglement 12.
- (22) gildeboek I, n° 499.
- (23) Gildeboek I, n° 698.
- (24) idem, n° 473.
- (25) ordonnantie 1615, art. 8.
- (26) idem, art. 8.
- (27) Gildeboek 1818-1982 n° 934.

- (28) idem, n° 934.
- (29) Gildeboek I, n° 473.
- (30) reglement 1851, art. 10.
- (31) Gildeboek I, n° 586.
- (32) Algemene plichten der leden, 1877, art. 4.
- (33) Gildeboek I, n° 814.
- (34) Gildeboek 1818-1982, verslag Lafaut 1896.
- (35) Gildeboek I, n° 106.
- (36) fluitspelers
- (37) Gildeboek I, n° 244.
- (38) Gildeboek I, n° 817.
- (39) Gildeboek I, n° 325.
- (40) Gildeboek 1818.
- (41) Gildeboek I, n° 772.

Hoofdstuk 4 : Feestdagen van de gilde.

- (1) ordonnantie 1615, art. 3.
- (2) idem.
- (3) afkomstig van het Franse woord "perche", dat staak, of stok of lat betekent.
- (4) privé-archief, kopie in bezit.
- (5) idem.
- (6) Gildeboek I, n° 814.
- (7) Roede = oppervlaktemaat, zie bijlage.
- (8) Gildeboek I, blz. 319.
- (9) Franse jaartelling, 1805.
- (10) B. NOLF, *De schuttersgilde St.-Sebastiaan*, Den Hert 9° jg n° 17 blz. 25.
- (11) Gildeboek II, bemerkingsen, deel 2, het vieren der feestdagen.
- (12) idem, art. 22.
- (13) Gildeboek I, n° 224.
- (14) *Reglement om de eendragtigheid en verstandhouding te blyven genieten tusschen alle confraters en confreressen*, Gildeboek II, art. 10, jaar 1851.
- (15) gildeboek I, n° 488.
- (16) idem, n° 580.
- (17) Gildeboek II, reglement 1877, art. 24.
- (18) Gildeboek I, n° 693.
- (19) Gildeboek I, ordonnantie 1615, art. V.
- (20) Gildeboek II, reglement 1877, art. 33.
- (21) idem, art. 28.
- (22) idem, art. 35.
- (23) Gildeboek I, ordonnantie 1615, art. X.
- (24) Gildeboek II, reglement 1877, art. 32.
- (25) idem, art. 31.
- (26) *Schatten op tafel*, catalogus Gemeentekrediet van België, 1984, blz. 18.
- (27) R.A.K., K.A. Izegem, n° 38 f° 21 v en 24v.
- (28) S.A.I., dr. 1539-40 f° 25 v.
- (29) Ordonnantie 1615, art. 1.
- (30) ordonnantie 1615, art. IV.
- (31) Het vieren der feestdagen, reglement 1877, art. 25, 26 en 27.
- (32) J. H. NAMMINGS, *Brood en gebaksvormen en hunne betekenis in de folklore*, Den Haag 1932, blz. 87.
- (33) Het vieren der feestdagen, art. 36 en 37.
- (34) Eén voor de naaste scheut, één voor de tweede naaste scheut en één voor de verste scheut in de schijf, zijnde de naast bij den band.
- (35) krakeling = krakend, knappend gebak.

- (36) Reglement 1877, het vieren der feestdagen, art. 8.
- (37) R.A.K. Fonds Goethals-Vercruysse f° 6782.
- (38) R. BEKAERT, *Izegem onder het Franse tijdperk*, Ten Mandere, 17 jg. n° 3 (1977), blz. 116 e.v..
- (39) Gazette van Iscghem, 27/08/1898.
- (40) idem.
- (41) Dr. G.J. STEENBERGEN, *Het landjuweel van de Rederijkers*.

Hoofdstuk 5 : Evolutie van de vuurwapens

- (1) Het buskruit kwam gelijktijdig in Arabië, China en Europa tot ontwikkeling. Zo gebruikten de Arabieren het buskruit reeds in de 13de eeuw. China kende het reeds in de laatste periode van de Yan-dynastie (1260-1368). De eerste die een samenstelling van het buskruit maakte in Europa was de Franse monnik Roger Bacon in 1249.
- (2) manuscript van Milemète.
- (3) Om beter te kunnen mikken, plaatste men dan een pinnetje of bolletje op het uiteinde van de loop, die men nu de korrel noemt, en vervolgens een keep op de achterzijde van de loop of zelfs op de kolf. Spoedig werd eerst de keep vervangen door een plaatje met een kleine opening. Dit wordt op heden nog steeds gebruikt onder de benaming "diopter".

Hoofdstuk 6 : De gilde en de Kerk

- (1) gildeboek I, n° 314.
- (2) Ten Mandere, jg. 1971, blz. 29.
- (3) J. GELDHOF, *Bij het 100-jarig bestaan van de St.-Hiloniuskerk, 1855-1955*, blz. 37.
- (4) R. BEKAERT, *Het klooster der Grauwe Zusters van Izegem rond 1486 tot 1796*, in Ten Mandere, 7de jg n° 3 (19) blz. 3-35.
- (5) Gestorven als onderpastoor te Tiegem, 17 oktober 1791, oud 40 jaren.
- (6) Gestorven op 21 juli 1810, oud 57 jaren, als kanonyck der kathedrale te Doornik.
- (7) *Notitieboeckschen Vandewalle*, blz. 29.
- (8) idem, blz. 52.
- (9) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis van Izegem*, Ten Mandere, 1985, blz. 267-288.
- (10) J.M. LERMYTE, idem, blz. 277.
- (11) J.M. LERMYTE, idem, blz. 267.
- (12) Gildeboek II, rubriek verslagen.
- (13) idem.
- (14) idem, W.O. 1914-1918.
- (15) J.M. LERMYTE, *Geschiedenis...*, blz. 449.

Hoofdstuk 7 : De levenslijn van de gilde

(1) Door betaling van een jaarlijkse kleine vergoeding konden deze personen de rechten van het Kortrijkse poorterschap genieten. Dit had specifieke voordelen. Zo waren de buitenpoorters vrijgesteld van het recht van "beste hoofd", of het recht dat de Heer van hun heerlijkheid had, om bij hun overlijden, het beste stuk roerend goed uit hun nalatenschap in beslag te mogen nemen. Belangrijk was ook dat zij zich in praktisch alle gevallen konden onttrekken aan de rechtspraak van hun eigen heerlijkheid, door beroep te doen op de Kortrijkse schepenbank.

Het buitenpoorterschap was een erezaak voor iemand die wilde meetellen op het dorp.

- (2) J.M. LERMYTE, *Geschiedens van Izegem*, Het Ancien Regime, blz. 85.
- (3) idem, blz. 86.
- (4) Prof. Dr. J. CRAEYBECKX, *Geschiedenis van België*, deel 3, Moderne Geschiedenis, blz. 243.
- (5) M. DELMOTTE, *De Gaverstreke*, 4de jg. blz. 98.
- (6) R.A.K. P.R. Izegem.
- (7) Het edict van keizer Jozef II dagtekt van 8 april 1786.

Het werd gepubliceerd door de Raad van Vlaanderen op 29 april 1786.

- (8) Tijdens de restauratie onder Napoleon kwam in onze streek het gildewezen opnieuw op gang.
- (9) E. VAN AUTENBOER, *Gens Brabantia*, jg. XV n° 4, blz. 139.
- (10) BRT, Open School, *De Geschiedenis van de kleine man*.
- (11) Gildeboek 1818, Verslag Lafaut.

Hoofdstuk 8 : Het patrimonium van de gilde

- (1) ook ordonnantie, vergunbrief of charter genoemd.

Schrijfwijze is soms ook "caert". Komt van het Latijnse "charta", dat zowel brief, papyrusblad als geschrift betekent.

- (2) Hij slaat alvorens de vlam vonkt.
- (3) Register St.-Joris, Izegem.
- (4) J. VERBESSELT, *Schatten der Vlaamse Schuttersgilden*, catalogus 1966, Gildeschatten, blz; VII-XVI.
- (5) *Schuttersgilden in Noord-Brabant*, 1983, blz. 116.
- (6) Hiermee wordt Jacques Vlieghe II bedoeld, zilversmid te Kortrijk. ° Kortrijk 8 mei 1639 - + 3 oktober 1702. zie P. DEBRABANDERE, *De Kortrijkse edelsmeedkunst*, in *De Leiegouw*, 1988, blz. 90-92.
- (7) R.A.K., Fonds de Plotho, Gildeboek St.-Sebastiaan Ingelmunster, f° 217.
- (8) P. DEBRABANDERE, *De Kortrijkse...*, blz. 220.
- (9) *Schuttersgilden in Noord-Brabant*, 1983, blz. 69.
- (10) *Gent, Duizend jaar kunst en cultuur*, 1975, deel II, edelsmeedkunst, blz. 243-320.
- (11) in het latijn "cornus".
- (12) *Schutters in Holland*, Zwolle, 1988, blz; 146.
- (13) steeds uitgedrukt in gewicht.
- (14) vermeerderd.
- (15) Gildeboek I, n° 581.
- (16) Gildeboek I, n° 523 en 524.
- (17) staecke = pers.
- (18) Gildeboek 1818, blz. 21, lid van de St.-Barbaragilde sinds 1819.
- (19) Hij was de zoon van Louis Bourgeois, chirurgijn te Doornik en Marie Madeleine Casier. Hij werd te Doornik geboren op 14 maart 1649 en overleed op 8 november 1694, ten gevolge van de pest die in onze streek bijzonder veel slachtoffers eiste.
- (20) Genealogische gegevens ter beschikking gesteld door P. Bourgeois, Ieper.
- (21) Gildeboek 1818, n° 884.
- (22) Gildeboek 1818, blz. 21 en 22.
- (23) Drs. J.A. DE BOO, *Heraldiek*, blz. 40.
- (24) Gildeboek 1818, verslag Lafaut.
- (25) Gildeboek I, n° 78.
- (26) + 6 april 1707.

- (27) toespraak te Oostakker, 1 april 1913.
- (28) Gildeboek 1818, reglement 1851, art. 4.
- (29) L. BILLIOUW en R. VERHOLLE, *Gilde der Bosseniers van de H.Barbara*, Ten Mandere, 5 jg. n°2 blz. 27-28.
- (30) Gildeboek I, n° 486, 4 december 1752.
- (31) St.-Andries was de patroon van de Bourgondische vorsten.
- Zie Drs. J. A. DE BOO, *Heraldiek*, blz. 74.
- (32) Gildeboek 1818, 1197 v°.
- (33) idem, jaarverslag 1964-65.
- (34) Gildeboek I, n° 854.
- (35) Gildeboek 1818, n° 934.
- (36) S.A.I. Dr; 1539-40, f° 25 v.
- (37) K. PRIEM, in *Geschiedenis van Izegem, Het Ancien Regime*, blz. 93-94.
- (38) idem, blz. 94.
- (39) Gildeboek 1818, n° 1040.
- (40) idem, n° 1018.
- (41) idem, n° 1040.
- (42) onlangs gerestaureerd door Willy Simoens, lid van de gilde.
- (43) Gildeboek 1818, reglement 1877, art. 38 en 39.
- (44) Gildeboek 1818, verslag Lafaut.
- (45) Gildeboek I, n° 854.
- (46) Deze werden aan de gilde geschonken door Baron Albéric de Montblanc uit Ingelmunster, volksvertegenwoordiger. Ze hadden een waarde van 300 fr.
- (47) prysbouck 1802.
- (48) M. NUYTTENS, *Sierborden van de Izegemse schuttersgilden*, in Ten Mandere, 24 jg n°2 blz. 115.
- (49) B. NOLF, *De schuttersgilde St.-Sebastiaan*, Den Hert, 9° jg n° 17 blz. 45.
- (50) F.J. BLECK, *Geschiedenis der Wervicksche Rederkamer oudtijds genaamd "Droogaers"*.
- (51) De St.-Barbaragilde te Gullegem kreeg bijvoorbeeld van de gemeentelijke overheid "over drye jaeren dienst gedaen in de processie op ommeganck dagh 1745, 1746 en 1747 tot het vereeren het venerable met hunne flambeusen door de confreres der selve confrerie, ten laste als voorseyd, 18 ponden", R.A.K., Gemeentearchief Gullegem, Resolutieboek 1744-1748, 6 december 1747.
- (52) Resolutieboek St.-Hermes, Ronse. Dit greep plaats te Lendeledede op 1 augustus 1824.
- (53) Gildeboek 1818, verslag Lafaut.

BIBLIOGRAFIE

- BRAUN, A., *Historische Zielschieben*, Leipzig 1981.
- BUNTINX, J., *Inventaris van het archief van de Raad van Vlaanderen* 6 dln, Brussel 1943-73
- CLOET, M., *Het bisdom Brugge 1559-1984*, Brugge 1984.
- CAROSSO-KOK, LEVY-VAN HALM, *Schutters in Holland*, Zwolle 1988.
- DE BO, L.L., *Westvlaamsch Idioticon*, Gent 1892.
- DE BOO, J.A., Dr., *Heraldiek*, Bussum 1973.
- DEBRABANDERE, P., *De Kortrijkse Edelsmeedkunst*, Kortrijk 1979.
- DE BROUWER, W., o.l.v., *Geschiedenis van de kleine man*, BRT, Open School, 1983.
- DELMOTTE, M., *De kasselrij Kortrijk en de Gaverstreek, de grote verliezers van de negenjarige oorlog*, blz. 91-214, 4de jaarboek "De Gaverstreek", Waregem 1976.
- DE POTTER, F., *Geschiedenis der stad Kortrijk*, Gent 1874.
- DE SCHRIJVER, M., *Cursus gildebegeleider*, 1984, Antwerpen.
- DE SCHRIJVER, M., c.a., *idem*, cyclus 1985-86, Antwerpen.
- DE SCHRIJVER, M., *de Aloude Kolveniersgilde te Merksem*, Antwerpen, 1971.
- DEVOGELAERE, J., *De slechte jaren 1840-1850 in het arrondissement Roeselare-Tielt*, Roeselare, 1982.
- DEWILDE, K., *cursus gildebegeleider*, 1985, Antwerpen.
- DUBRUNFAUT, P., o.l.v., *De Belgische reglementaire vuurwapens sedert 1830*, Brussel, 1988.
- FRUYN, R., *Het voorspel van de 80-jarige oorlog*, Aula 131, 1986.
- GILLET, A., *cursus gildebegeleider* 1984, Antwerpen.
- GUILLEMIJN, E., *De vrijbuiters*, Aartrijke, 1990.
- GUILLEMIJN, J., *De oude Schuttersgilde te Wakken*, 1977.
- ISING, A., *Brabantse schuttersgilden*, Maesbree, 1983.
- IVEN, W., BOGAERTS, J., VAN GERWEN, T., *Schuttersgilden in Noord-Brabant*, Helmond, 1983.
- LE GOFF, J., *De cultuur van middeleeuws Europa*, Amsterdam, 1987.
- LERMYTE, J.M., (red.), *Geschiedenis van Izegem*, Izegem, 1985.
- MADDENS, N., *De kasselrij Kortrijk*, de Leiegouw XXV, 1983, blz. 223-255.
- MICHAELIS, H.TH., *Schützengilden*, München, 1985.
- MOULIN, J.-COPPENS, *De geschiedenis van het oude Sint-Jorisgilde te Gent*, Gent, 1982.
- MUS, M., *Geschiedenis van de Ieperse boogschutters*, Vlaamse Volkssportcentrale, Dossier nr. 8, K.U.L.
- NANNINGS, J.H., *Brood en Gebakvormen en hunne betekenis inde Folklore*, Zaandam, 1932.
- NOLF, B., *Geschiedenis van de St.-Sebastiaansgilde te Ingelmunster*, Dl. I, Den Hert, 1986.
- NOLF, B., *Dl. II*, Den Hert, 1988.
- NOLF, B., *tentoonstelling: Bosseniers in het Kristal en in de Bloemen*, Izegem, 1990.
- PEETERS, K.C., Dr., *Het Vlaamsche Volksleven*, Brugge, 1943.
- PEETERS, K.C., Dr., *Eigen Aard*, Antwerpen, 2de uitgave, 1947.
- PIRENNE, H., *Geschiedenis van België*, vert. R. Delbecq, VII delen Gent, 1934.
- REINTGES, T., Dr., *Ursprung und Wesen der spötmittel alterlichen Schützengilden*, Bonn, 1963.
- SCHELSTRAETE, C., KINTAERT, H., DE RUYCK, D., *Het einde van de onveranderlijkheid*, Nevele, 1986.
- SCHOLTE-HOEK, C.H.A., *Het gastmaal en de tafel in de loop der tijden*, Elsevier pocket, 428, 1965.
- SCHOTTE, A., *Heerlijkheid Ingelmunster*, Den Hert, 1979.
- SLOSSE L., *Rond Kortrijk*, Handzame, 1977.
- SOENS, L., *De Koninklijke handbooggilde Sint-Sebastiaan in Heule*, Heule, 1986.
- STEENBERGEN, G.J., Dr., *het landjuweel van de Rederijkers*, Leuven, 1950.
- STRUBBE, E.I., VOET, L., *De chronologie van de Middeleeuwen en de Moderne Tijden in de Nederlanden*, Antwerpen-Amsterdam, 1960.
- VAN ACKER, L., *Geschiedenis der Ardooise Schuttersgilden*, 1952.
- VAN AUTENBOER, E., Dr., *Kempische schuttersgilden*, Taxandria, 1970-71, nr. XLII-XLIII.
- VANDENBERGHE, S., *De Tinctie van het Gruuthusemuseum te Brugge*, Brugge, 1985.
- VANDERHAEUGHEN, F., *jaarboeken van... Sint Anthone te Gent*, Gent, 1867.
- VANDERHAEUGHEN, F., *Histoire de la Chef-Confrérie de St.Antoine*, Gent, 1866.
- VANDEVOORDE H., DELSAERDT, P., PRENEEL, L., VERAGHTERT, K., D'HOKER, M., *Bastille, Boerenkrijg en Tricolore*, Leuven, 1989.
- VANDEWALLE, P., *Oude maten, gewichten en muntstelsels in Vlaanderen, Brabant en Limburg*, Oostende 1984.

- VANLERBERGHE, A., LOUVAERT, F., *Geschiedkundig overzicht van de aloude gilde van de Edele Ridder St.-Joris te Kortrijk*, Kortrijk, 1972.
- VERBESSELT, J., o.l.v., *Schatten der Vlaamse schuttersgilden*, Antwerpen, 1966.
- VERSCHELDE, J.P., *Historisch cultureel overzicht van de volkssporten in Kortrijk*, Licentieverhandeling, K.U.L., 1977.
- VERWIJS, E., VERDAM, J., *Middelnederlandsch Woordenboek*, 9 dln, Den Haag, 1895-1928.
- WEYNS, J., *Volkshuisraad in Vlaanderen*, Beersel, 1974.
- WEYNS, J., *Haard en Heem*, Heist-op-de-berg, 1984.
- WIJFFEL, C., *De oorsprong der ambachten in Vlaanderen en Brabant*, Brussel, 1951.
- WOUTERS, H., Dr., *De kempische schuttersgilden*, 1968.
- X., *De St.-Jorisgilde Thielt*, onuitgegeven handschrift, 1935.
- X., *De eerbaere Guld*, catalogoog, Valkenswaard, 1973.
- X., *Wapens en wapenuitrustingen*, catalogoog, Brussel, 1968.

LIJST VAN DE GEBRUIKTE AFKORTINGEN

- R.A.K. : Rijksarchief Kortrijk
 S.A.I. : Stadsarchief Izegem
 G.A.I. : Gemeentearchief Ingelmunster
 O.S.A.K. : Oud stadsarchief Kortrijk
 K.U.L. : Katholieke universiteit Leuven
 S.P. : Sint Pieters
 D.A.I. : Dekanaal archief Izegem

f° : folio	jrb : jaarboek
v° : verso	jrg. : jaargang
r° : recto	dl. : deel
fs : zoon van	afl. : aflevering
fa : dochter van	nr. : nummer
P.P. : Ponden parisis	A° : Anno
P.Gr. : Ponden groten	Vol : volume
T.M. : Ten Mandere	z.a. : zelfde auteur
LB : Pond	art. : artikel
P.R. : Parochieregister	
St. : Sint	
Fo : Fonds	

INHOUDSTAFEL :

1. Het ontstaan van de schuttersgilden	68
2. Het gildeleven	76
3. De structuur van de gilde	94
4. Feestdagen van de gilde	110
5. Evolutie van de vuurwapens	121
6. De gilde en de kerk	127
7. De levenslijn van de gilde	139
8. Het patrimonium van de gilde	144
9. Besluit	168
10. Bijlage 1 : Ordonnantie 1615	169
Bijlage 2 : Ledenlijst voor 4 dec. 1679	172
Bijlage 3 : Maten en gewichten in de Kortrijkse kasselrij	173
Voetnoten	174
Bibliografie	181

omslag : foto Callewaert, Izegem